

onder de Duitsers achtergebleven. De tractorist Remnjef vertelde dat hij niet lang geleden zijn boezemvrienden naar het front had zien vertrekken. De twee broers van Oemara Mahomed hadden de zware terugtocht van de Witrussische grens tot Moskou meegemaakt...

De ijsselijke werkeloosheid kwelde de nieuwe bouwers van de nederzetting. Zij hunkerden er naar zo snel mogelijk de werkzaamte te bereiken en aan de arbeid te gaan. De mensen werden opgemondert door de onbelemmerde rit over de ijsweg, zij werden zichtbaar vrolijker.

— Ze hebben ons blijkbaar zonder reden voorbereid op een moeilijke reis — zei Remnjef, terwijl hij zich voorzichtig in de ban van de vrachtwagen omdraaide, om met zijn reusachtige lichaam de naast hem liggende makkers niet in de verdrukking te brengen. — Wij zijn er in een wip.

Van het braker van de truck klonk weer Zalkinds stem op:

— Luister jullie niet te vroeg, kameraden! Jullie hebben nog een lange en moeilijke reis voor de boeg. Jullie zullen nog een paar maanden verzuimen krijgen.

Op de post kreeg de partij-organisator aan Tjomkin op er voor te zorgen dat de door de reis vermoeide mannen konden uitruimen. Nadat hij afscheid van hen genomen had, begaf hij zich naar het kantoor. Hij betreurde het, dat de nacht hem belette te gaan om zaken op de post dadelijk te inspecteren. Tjomkins woorden aan Zalkind het bevel van het hoofdkantoor niet had ingetroffen. Hij bewaarde de waarheid: hij bevond zich met zijn staf nog steeds op de rechteroever.

Terwijl Zalkind de weg met zijn zaklantaarn verlichtte, liep hij over het pakje van de Adjen en dacht na over Jefimof. Michail Bannovitsj kon zich hem nog goed herinneren: Jefimof was al een der eerste komsomolleden naar Nowinsk gekomen. Hij had maar in het werk onderscheiden en was van gewoon komsomol tot leidende arbeid opgeklommen. Hij was als lid van de partij weggegaan. Kort voor de oorlog was Jefimof naar de universiteit van de opleiding gezonden.

De oorlog op de plaats van de kleine nederzetting Girtsjin, die nu een paar maanden door de Nanajers verlaten was. Zalkind was een gesprek begonnen in verband met het feit, dat de bevelen van Zalkind naar de linkeroever waren vertrokken en dat het van andere nederzettingen samengevoegd hadden tot één nederzetting. De lage, ronde fanza's* stonden door de post van de nederzetting met één verdieping. De mensen

* Deze nederzettingen (1941).

van het kantoor van de post hielden blijkbaar van comfort: Jefimof bewoonde alleen een heel huis.

Zalkind zag een aantal vrachtwagens bij dit huis en knoopte een gesprek aan met de chauffeurs, die in een menigte bij het bordes stonden.

— U moet Jefimof vragen, waarom wij hier rondhangen! — antwoordden zij. — Hij stuurt ons van de ene oever naar de andere, je krijgt er geen hoogte van.

— Vanochtend is ons gezegd, dat de chef ons een nieuw bevel zal meedelen, en daar staan wij nog op te wachten.

Bij Jefimof was alles ingericht als op een groot bedrijf: een kantoorvertrek, een grote wachtkamer, een secretaresse. De wachtkamer was vol mensen, die zaten of stonden, met elkaar spraken en disputeerden met de mollige, onverstoorbare vrouw achter de secretaristafel. Er stonden een paar mannen om Smortsjkof heen. De chauffeur vertelde van de partijconferentie. Toen hij Zalkind zag, haastte hij zich naar hem toe.

— Smortsjkof! Ben jij al hier?

— Hoe staat het, kameraad Zalkind? — begon Smortsjkof opgewonden. — Ik moet mij reisvaardig maken, morgen vroeg moet ik verder rijden. En hier bereik je geen zier. Ze laten ons niet tanken en prakkezeren er niet over ons te eten te geven. De chef van de post heeft alle macht in handen, de anderen zijn slechts pionnen. En het is moeilijker tot hem door te dringen dan tot de volkscommissaris. Helpt u eens een handje. . . .

— Maak je maar niet bezorgd, Smortsjkof, alles komt voor elkaar, heb maar een beetje geduld. . . .

Zalkind ging zitten, stak een sigaret op en begon een gesprek met degenen, die wachtten om bij de chef toegelaten te worden. Zij foeterden onbeschroomd op Jefimof. De werkbazen zaten al de hele avond te wachten, tot de chef de indeling van de brigades voor morgen persoonlijk zou controleren en bekrachtigen. De expediteur wond zich er over op, dat Jefimof een of ander papiertje voor het verkrijgen van brood voor de arbeiders op de linkeroever nog steeds niet had ondertekend: de bakkerij was, evenals alle vitale ondernemingen, nog altijd op de rechteroever. Het hoofd van de arbeidersnederzetting maakte zich zenuwachtig, omdat men vóór het aanbreken van de ochtend brandhout uit het houtmagazijn moest hebben aangevoerd, maar Jefimof om een of andere reden geen toestemming gaf tot het transport.

— Met zijn twee handen en zijn stomme kop wil hij duizend handen en vijfhonderd goede hoofden vervangen, — zei Smortsjkof.

In Jefimofs kantoor zat, evenals in de wachtkamer, zich een aantal bezoekers te vervelen, en, naar hun verbitterde gezichten te oordelen, al een hele tijd. Zalkind's aandacht werd getrokken door een slordig opgemaakt bed, dat bij de kachel stond. Het deed vreemd aan in het kantoorvertrek. Jefimof sprak luid in de telefoon.

Bij Zalkind's verschijning legde hij de hoorn niet eens op de haak, hij stond alleen even op om hem te begroeten. Uit Jefimofs uitroepen kon men afleiden, dat hij met de voorzitter van een visserskolchoz sprak en de geleende vijftig kilo spijkers teruggeiste. Hij zag er ziek uit met zijn uitgeputte, ongeschoren en ogenschijnlijk ongewassen gezicht, zijn grijze haar en zijn ontstoken ogen.

Daar hij genoeg had van al het gepraat, zond Jefimof de werkers, die op hem zaten te wachten, weg en keek Zalkind met een vermoeide glimlach aan.

— Ik heb je lang niet gezien, Michail Borisowitsj. Ben jij mij eens komen opzoeken? Doe je jas uit, het is hier warm.

— Hoe oud ben jij, kameraad Jefimof?

— Drieëndertig. Hoezo?

— Herinner jij je Terechof? Jij bent even oud als hij, maar om te zien hoor jij tot de generatie van opa's, of tenminste van vaders. Grijs, bars, je reinste oude man. Ben je ziek?

— Nee, dat is het niet; ik heb mij afgebeeld met mijn trajectpost. Het valt niet mee om in oorlogstijd te werken. Er is gebrek aan ervaren mensen, nu is dit en dan is dat er weer niet. Ik begrijp niet, wat het hoofdkantoor wil: waarom moeten wij naar de linkeroever verhuizen? Nauwelijks hebben wij de zaak hier voor elkaar, of je kunt alles weer van voren af aan beginnen. Dag en nacht maak je je druk en loop je te schreeuwen. Je hebt geen minuut rust. 's Avonds barst mijn hoofd, zonder pyramidon was ik al lang bezweten.

Als om dit te bewijzen, pakte Jefimof een pakje pyramidon uit een bureaulade, schudde het poeder op zijn tong en dronk het met water weg. Zalkind sloeg hem gade, terwijl hij maar nauwelijks zijn ergernis inhield.

— Dus pyramidon is jouw steun en toeverlaat? Dan heb jij op het verkeerde paard gewed. Daar kom je niet ver mee.

— Ja, het zal wel spoedig met mij gedaan zijn, ik werk mij dood, in de letterlijke betekenis, — beaamde Jefimof gretig.

— Jullie zullen een andere chef voor deze post moeten zoeken, kameraden.

— Ach, wat ben jij een zenuwpatiënt! Slappeling! — stoof

Zalkind op. — Ik had gedacht, dat wij iets aan jou zouden hebben!

Hij stond op en liep recht op Jefimof's bureau toe. Deze kwam beduusd uit zijn stoel overeind.

— Waarom ben je zo tegen mij uitgevallen, Michail Borisowitsj?

— Omdat jij de zaak verprutst! Omdat je niet aan onze verwachtingen hebt beantwoord!

— Heb ik niet aan jullie verwachtingen beantwoord? Ik doe mijn uiterste best. Misschien doe ik iets fout. . . ., maar niemand zal meer werk verzetten dan ik.

— Alles doe je fout. Jij snapt zelf niet, wat je doet.

— Ik werk dag en nacht. Niemand gun ik een ogenblik rust. Ik leef in mijn kantoor, zelfs mijn bed heb ik hier neergezet.

— Ja, ja! Jij hebt jezelf en alle anderen afgebeeld. Jij bemoeit je met elke liter benzine in plaats van dit over te laten aan de expediteur of de bevoorradingsagent. Je bent bang, dat de arbeiders een broodje te veel opeten. Iedereen is gedwongen bij jou te komen voor een vergunning voor elke autorit. En dat noem jij zuinigheid betrachten? Kortom, jij hebt besloten alles alleen op te knappen en niets aan anderen over te laten. Wat heb jij eigenlijk geleerd, wanneer het belangrijkste je ontgaan is: n.l. dat alle kracht in het collectief zit. Terecht beweert men, dat jouw mensen slechts pionnen zijn.

— Nog nooit heb ik van jou zo iets gehoord, — mompelde Jefimof hulpeloos.

— Jij hebt het verdiend, dat ik zo praat! Ik heb je kameraad Terechof niet zonder reden genoemd. Heeft hij het makkelijker dan jij? Nee! Hij is een echte directeur, hoofd van een fabriekscollectief en geen expediteur. En wat meer is, hij krijgt er geen grijze haren van. Terechof is altijd geschoren en gewassen, en hij gaat keurig gekleed: hij zit in zijn kantoor of hij jarig is. En hij is niet van plan dood te gaan, hij weet, dat de partij en de staat verstandige en gezonde werkers nodig hebben om de vijand te verslaan. Ik ben onlangs bij hem geweest op de fabriek, en ik heb mijn longen gewoon volgezogen met zuurstof! Hij heeft pas de opdracht gekregen, en nu levert hij reeds munitie aan het front. Maar jij vindt het jammer je kantoor in de steek te laten en jij zit maar hier, terwijl jouw werk en je mensen aan de overkant zijn. De partij-organisatie heeft dus gelijk, dat jij uit je functie ontheven moet worden, als je haar niet goed vervult.

— Waarom willen ze mij er uitzetten? Om mijn toewijding?

— Aan toewijding alleen heb je niet genoeg. Van jou wordt veel gevraagd, jij bent een chef.

Zalkind streek met de hand over het gezicht en ging zitten. Hij was opgewonden en dwong zich kalm te zijn. Hadden ze zich dan toch in Jefimof vergist en moesten ze hem aan de dijk zetten? Met een pijnlijk vertrokken gezicht slikte Jefimof nog een poeder.

— Jij bent de kluts kwijt geraakt, je bent van het rechte pad afgedwaald, — zei Zalkind kwaad. — Zie je dan niet zelf in, dat je fout handelt? Je moest liever naar Tjomkin luisteren, hij heeft een zachte stem, maar wat hij zegt houdt steek. Jij had de hulp van het hoofdkantoor moeten inroepen. Het is niet onbereikbaar en er leidt nu een goede weg heen. Hoe kom jij aan zo'n hoogmoed? Jij hebt je zelfs van de partijconferentie afge maakt. Ja, ziet u, belangrijke zaken hielden mij hier vast: ik moest vijftig kilo spijkers zien terug te krijgen! Wat een zakenman! Maar het is niet tot je doorgedrongen, wat oorlog betekent!

Jefimof stak zijn hand weer in de bureaulade.

— Jij hebt nu genoeg van die poeders geslikt! Ik zal jou een ander medicijn voorschrijven.

Zij zaten zwijgend. Uit de wachtkamer drongen stemmen door. Zalkind luisterde er naar.

— Wat moet ik doen, Michail Borisowitsj? — vroeg Jefimof vertwijfeld. — Jij hebt mij de nekslag gegeven.

— Nu al de nekslag! — lachte Zalkind. Hij steunde zijn ellebogen op het bureau en keek Jefimof recht in de ogen. — Batmanof zal ongetwijfeld aandringen op jouw verwijdering, en terecht. Maar ik heb jou in de partij opgenomen, en ik vind het vervelend voor jou. Ik wil niet, dat je jezelf te vroeg begraaft. Ik zal jouw post onder mijn toezicht nemen. Ik zal trachten jou met het collectief bevriend te maken, ik zal zien, of jij met duizend handen kunt werken in plaats van met twee. Jij zult evenveel te doen hebben als op het ogenblik, dag en nacht, maar zonder poeders. Of je wordt een normale chef van de post, of je zult helemaal opnieuw moeten beginnen, als gewoon timmerman. Heb je dit begrepen?

— Ja, — antwoordde Jefimof met zwakke stem.

— Je stem is zacht geworden, net als bij Tjomkin, — glimlachte Zalkind. — Maar hij schreeuwt iets, hoor je wel? — Zij keken beiden naar de deur. — Roep de mensen binnen, allemaal, hoeveel het er ook zijn. Zij willen werken, je mag hen niet in de wachtkamer ophouden.

Nu deed Zalkind zijn bontjekker uit. Hij stond midden in de

kamer op de mensen te wachten, en zij kwamen onzeker, ver-
toornd en somber het kantoorvertrek binnen. . . .

Rodionowa deed zelf open. Zij was oprecht verheugd, zij stond
bij Kofsjof, terwijl hij zijn jas uittrok.

— Serafima is op visite gegaan. Beridze is thuis, — zei Olga.
— Maar u komt toch voor mij. . . .

Bij het helle licht van de lamp onder de gele zijden kap viel
het Alexej op, dat zijn gastvrouw niet huiselijk gekleed was: zij
had haar mantelpak en schoenen aan.

— Stond u op het punt uit te gaan? — vroeg hij.

— Nee, nu niet meer. Maar als u vijf minuten later was ge-
komen, zou ik u zijn gaan zoeken. Ik dank u, dat u het niet
vergeten hebt.

Olga streek met de toppen van haar lange, dunne, op de
knokkels enigszins rode vingers, over haar slapen. Zij luisterde,
of zij niets hoorde.

— U moet u niet zenuwachtig maken, u windt u te veel op.
Laten wij eens rustig praten en alles nuchter bezien.

— U hebt gelijk. Ik maak mijzelf nog gek. U vond het van-
ochtend vreemd, zoals ik over de dood van mijn man sprak. . . .

Verward en onsamenhangend vertelde zij over Konstantin. Zij
hadden elkaar op de medische academie van Roebezsansk leren
kennen, toen Olga nog studente was en hij een succesvol, wel-
sprekend docent in de neuropathologische afdeling. Na het eerste
college was Rodionof haar het hof gaan maken, hardnekkig en
vastberaden. Na de feestavond der eindexaminandi was hun
huwelijksleven begonnen. Er waren mooie dagen in, en ook nu
zou zij er niets lelijks van kunnen zeggen. Wat kon Konstantin
attent, zorgzaam en zelfs teder zijn, wanneer hij wilde! En hij
had haar ongelukkig gemaakt. Zij kon nog steeds niet begrijpen,
dat er mensen zijn, die in staat zijn degeen die hun het dier-
baarst is te bedriegen zelfs in dingen, die heilig moeten zijn. Het
was niet nodig in alle bijzonderheden te vertellen, hoe zij ge-
leidelijk haar vertrouwen in hem verloren had. Tenslotte had
zij hem doorzien. Dat gebeurde, toen hij voor de laatste keer bij
haar gekomen was. Na vriendelijke en lieve inleidingswoorden
was Konstantin over een vrijstelling van militaire dienst be-
gonnen. Bij al het andere bleek hij ook nog een lafaard te zijn.

— Ik kan, ik kan niet begrijpen, — zei Olga verdrietig en
verontwaardigd, — hoe deze mensen in de Sowjet-maatschappij
kunnen bestaan. Hoe hebben zij zich gehandhaafd? Zij leven
luchthartig, zij hebben maling aan werk, maatschappelijke
plicht, gezin, liefde en kinderen. . . . Konstantin en Chmara zijn
van hetzelfde allooi. Fuifmakers. Vrienden in alles. Het enige

verschil is, dat de een arts en de ander geoloog is. Ik haat hen allebei!

Zij liep naar de deur. Zij dacht aldoor, dat Chmara er aankwam.

— Vóór uw komst heb ik opnieuw Konstantin's brief doorgelezen. Leugens! Gisteren wilde hij zich aan de mobilisatie onttrekken. Kan hij dan vandaag eerlijk en oprecht zo'n brief schrijven? Leest u hem maar zelf, als u wilt, — zij greep de roze enveloppe en reikte haar Alexej.

— Ik wil hem niet lezen. — Kofsjof keek met afkeer naar de brief.

— Ik geloof het niet en zal het nooit geloven! Zij hebben iets walgelijks uitgedacht. En ik heb het gevoel, of ik er ook bij betrokken ben.

Olga ging naast Alexej zitten. Hij voelde, dat zij in hem bescherming zocht en hij poogde haar gerust te stellen. Tot op zekere hoogte slaagde hij er in. Maar haar opwinding en zenuwachtigheid sloegen op hem over. Onwillekeurig luisterde Alexej ook, of de gast er nog niet aankwam.

— Welke houding moet ik tegenover Chmara aannemen? Ik kan mij vast niet beheersen en zet hem de deur uit.

Olga keek Alexej hoopvol aan. Hij dacht even na en zei:

— Laten wij het zo afspreken: u moet uzelf overwinnen. Tracht de man, die u komt bezoeken, onbevooroordeeld te behandelen. Het meest waarschijnlijke is, dat hij slechts le brenger van een treurige tijding is. Dan zouden uw wantrouwen en argwaan misplaatst zijn. Indien Chmara inderdaad aandeel heeft in een of ander bedrog en het zijn doel is u te overtuigen van de dood van uw man, dan bereikt u slechts dat hij op zijn hoede zal zijn. Ik ben bereid bij de ontmoeting tussen u beiden aanwezig te zijn. Maar toch is het beter u niet te storen. Als ik er niet bij ben, zal hij zich vrijer uiten. Ik ga wat bij Beridze zitten. In geval van nood moet u mij roepen.

— Goed, Alexej, goed. — Olga stond snel op, haar wilskracht was ontwaakt. — U hebt verstandig gedacht. Zo moet het dan maar gaan. Ik zal zelf met hem praten.

— Mag ik u iets vragen?

— Ga uw gang, Aljosja.

— U hebt zeer beslist verklaard, dat Rodionof en die geoloog Chmara slechte en zelfs gevaarlijke mensen zijn. Bedoelt u in betrekking tot u persoonlijk? Of acht u hen ook sociaal gevaarlijk? Welke streken kun je van hen verwachten?

— Een juiste vraag. Dom, dat ik dit mij zelf nooit heb afgevraagd. — Olga antwoordde niet dadelijk. — Ja, ik geloof dat er

van hen veel slechts te verwachten is, en zelfs heel veel slechts. En niet alleen voor mij, maar in het algemeen. . . . Denk niet, dat ik dit zeg uit een gekrenkt gevoel van eigenwaarde of omdat ik beledigd ben. Ik ben nu objectief. Oordeel zelf. Het zijn door en door egoïsten. Wat wij als het voornaamste in het leven beschouwen, laat hen onverschillig. Ik kan mij in alles vergissen, maar ik weet, hoe zij moreel gedegenereerd zijn. Die liefde voor geld, dingen en genoegens. Dat spotten met al wat een waarachtig mens dierbaar is. Die domme hartstocht voor het buitenland. Dat maling hebben aan de mensen. Hoe is het mogelijk, dat ik dit vroeger niet gezien heb! Ja, Chmara had ik toen reeds doorzien. En ik heb zelfs getracht Konstantin tegen hem in te nemen.

Olga liep naar het portret van haar man en keerde het met het gezicht naar de muur. Zij bleef een ogenblik onbeweeglijk staan en draaide het toen terug zoals het hing, pakte een stuk zwart lint en bevestigde het aan de foto.

— Rouw. Leeft hij of is hij dood, het doet er niet toe, — zei zij met een treurige beslistheid. Zij bemerkte, dat zij schoenen aan had en besloot: — Ik moet mij verkleden. Wilt u een ogenblik alleen blijven, ik ben zo terug.

— Ik kan beter naar Beridze gaan, — zei Alexej.

— Maar zeg Beridze niets over Chmara. Tanja zit bij hem en zij hoort niet graag van hem. Ik wil niet, dat zij mij stoort.

De deur van Beridze's kamer stond op een kier. Alexej bleef in de gang staan. Tanja zat naast Beridze aan de tafel, de donkere kap van de schemerlamp dempte het licht, hun gezichten waren in halfdonker gehuld.

„Het is toch een goed paar! Het wordt tijd, dat Georgi een gezin sticht. Al zoek je honderd jaar, dan vind je nog niet iemand als Tanja,” — dacht Alexej, die blij was voor zijn kameraad.

— Het is fijn, dat u de feestdag hier doorbrengt, — zei Beridze. — Ik was helemaal uit mijn doen, zolang Batmanof niet toestemde het vertrek van uw colonne uit te stellen. Al is het ook maar drie dagen, nu kan ik u tenminste nog zien en horen. . . .

— Maar ik ben helemaal niet blij. Ik zou het liefst morgen vertrekken. Waarom loopt u mij zo na, Georgi Dawydowitsj?

— Ik heb het u al gezegd. En ik zal het nog eens zeggen. Ik zal het steeds weer zeggen: ik ben van u gaan houden! Verstaat u: ik ben van u gaan houden! — Beridze sprak deze liefdesbekenntenis juichend uit.

— U hoeft het niet te herhalen! — protesteerde Tanja. — Houdt u dat voor mogelijk, zo op het eerste gezicht? Ik begrijp alles heel goed. U bent eenzaam. En het zit nu eenmaal in u, dat u beslist iemand moet vertroetelen. Wat u liefde voor mij noemt, is slechts de wil iemand te beminnen en te vertroetelen. Ik verzoek u hierover niet met mij te praten.

— U vertrekt met de colonne en wij zullen elkaar lange tijd niet zien. Waarom kan ik op het ogenblik niet zeggen, wat ik toch eens zal moeten zeggen?

Kofsjof bevond zich in de onbehaaglijke situatie van iemand, die toevallig het geheim van een ander heeft afgeluisterd. Maar hij kon ook niet teruggaan naar de kamer van Rodionowa. Hij wilde de deur sluiten, maar deed het niet: met heel zijn hart stond Alexej aan Beridze's zijde en hij wilde de afloop van dit gesprek weten.

— Waarom gelooft u mij niet! — riep Georgi Dawydowitsj uit. — Ik zeg u eerlijk, wat er in mij omgaat.

— Ik twijfel niet aan uw eerlijkheid. Maar ik geloof niet in liefde op het eerste gezicht. Wij kennen elkaar toch pas zo kort!

— En als ik nu eens wel dadelijk, op het eerste gezicht van iemand kan gaan houden? Hoe moet ik u dan mijn liefde bewijzen?

Beridze wilde het meisje kennelijk omhelzen. Tanja schoof abrupt met stoel en al weg.

— Raakt u mij niet aan, Georgi Dawydowitsj. Anders ga ik weg.

„Hij heeft een blauwtje gelopen, de baardman!” — dacht Alexej glimlachend.

— Hoe kun je gaan houden van iemand, die je niet kent? — vroeg Tanja onthutst. — Zo gauw leer je iemand niet kennen. Ik heb de indruk, dat u wel op het eerste gezicht verliefd wordt, maar voor heel korte tijd.

Zij zwegen. In de stilte was het tikken van de pendule duidelijk hoorbaar.

— Wat moet ik doen, Tanja? — zuchte Beridze. — Zeg het, ik onderwerp mij aan u. . . .

— U zult zeker moeten wachten. Mij dunkt, dat dit bij u even snel overgaat als het opgekomen is.

. . . . Onverwachts werd er luid op de voordeur getikt. Olga liep de kamer uit om de bezoeker open te doen. Kofsjof sloot de deur van Beridze's kamer en ging naar de keuken, het domein van Serafima, waar het warm was en naar pirogs rook.

De late bezoeker had een degelijk voorkomen. Hij droeg een

leren jas, zwarte viltlaarzen met omgeslagen kappen, een koebanka*, een tuniek en militaire rijlaarzen: de gewone lievelingsdracht van vele Sowjet-werkers. Hij had een innemend uiterlijk: het door de wind gebruinde gezicht, de open blik van zijn donkere ogen, de harde, licht samengeknepen lippen.

— Dag lieve Olga! — riep hij uit; hij keek Rodionowa aan en kuste haar hand. — Neem mij niet kwalijk, dat ik mijn opdracht zo onhandig heb volbracht. Ik had er onderweg veel over nagedacht, maar ik wist niets redelijks te verzinnen. Het is jammer van Konstantin, werkelijk jammer!

Hij gedroeg zich ongedwongen, eenvoudig en tegelijkertijd gedrukt, zoals iemand in zijn situatie zich gedragen moet. Toch kwam het Olga, die ieder woord en iedere beweging van Chmara scherp in zich opnam, voor, dat zij in hem reeds een of ander kenteken van valse opzet had bespeurd.

Zonder vragen af te wachten begon de bezoeker te vertellen. Konstantin had lang op antwoord op zijn verzoekschrift gewacht, en daarna was alles bliksemsnel gegaan: hij moest op het Commissariaat van Oorlog komen en kreeg twee uur om zich reisvaardig te maken. Zijn dood was gemeld door reisgenoten in de legertrein, zij hadden ook de koffer opgestuurd. Alle kennissen waren door Konstantins dood verbluft, hij maakte niet de indruk van een zieke. Hij had er naar gehunkerd naar het front te gaan, hij had zich er letterlijk heen geworsteld, en nu was hij er niet eens aangekomen. Dan kun je natuurlijk beter sneuvelen. Maar er is niets aan te doen — niet iedereen is voorbestemd op het slagveld te vallen.

Olga luisterde met neergeslagen ogen. Zij kon zelf niet liegen en kon er niet tegen, wanneer zij anderen noorde liegen. Zij wilde hem het zwijgen opleggen, hem in het gezicht schreeuwen: „Leugen! Konstantin wou helemaal niet naar het front, hij is net zo'n lafbek als jijzelf! En hij is niet dood!”

Chmara overhandigde haar de koffer en legde er de nadruk op, dat de inhoud onaangeroerd was. Zonder de koffer te openen zette Olga hem onder de kapstok. Alsof hij het treurige gedeelte van zijn bezoek geëindigd achtte, zei Chmara op vrolijke toon:

— Het zou geen kwaad kunnen, onze vriend op de gewone wijze te gedenken. Heb je niet een beetje wodka en wat te eten? Ik heb een reuze honger gekregen. — Lachend merkte hij op: — In Roebezjansk was jij niet op mij gesteld, ik was soms

* Muts met bonten zijkanten en leren bovenkant, vooral gedragen door de Kozakken van het Koebanj-gebied in de Noordelijke Kaukasus (vert.).

bang bij jullie aan te gaan. Jij hebt Konstantin tegen mij trachten op te hitsen. Ten onrechte: ik ben zowel voor hem als voor jou een trouwe vriend.

Olga liep naar de keuken om iets te halen en trof daar Alexej aan.

— Ik geloof hem niet! Verstaat u, ik geloof hem niet! Hij liegt! — fluisterde Olga Kofsjof in het oor.

Toen Olga de kamer weer inkwam, zat Chmara aan tafel en keek strak naar het portret met het rouwlint, terwijl hij iets mompelde en als het ware schijnbaar grinnikte.

Hij verborg deze uitdrukking niet, toen hij zijn blik op zijn gastvrouw richtte; het was haar, of hij haar in het gezicht sloeg. Zij had er al die tijd op gewacht, dat Chmara zich bloot zou geven, en nu deed hij het. Nu was zij er van overtuigd, dat zij haar bedrogen. Zij had kracht genoeg zich te beheersen.

Onder het eten leidde hij Olga's aandacht af door verhalen over het leven in het districtscentrum. Chmara bekende, dat hij evenals vroeger hield van lekker eten en drinken, een makkelijk leventje, flirtations en allerlei genoegens. Hij had degelijk, en rustig werk, hij werd geacht, verdiende goed en had vooruitzichten, kortom, hij had het niet slechter dan vóór de oorlog.

— Jij bent mooi, schatje — zei Chmara met oprechte bewondering. — Konstantin heeft jou niet weten te waarderen. Ik wil je een raad geven, al zul je zeker kwaad op mij worden: treur niet te veel om hem. Met tranen breng je hem niet tot het leven terug. Hij was een grote zondaar. Je kunt beter trachten zijn zonden met de jouwe in evenwicht te brengen. God vergeeft ze je wel! — Na het borreltje liet Chmara zich gaan, zijn beleefdheid was verdwenen. Hij legde zijn grote, ruwe hand op haar schouder.

— Laat dat! — deinsde Olga terug. Zij kon Chmara's brutale geklets niet meer verdragen en hoopte, dat Alexej zou binnenkomen.

Kofsjof, die in de keuken zat, hoorde duidelijk elk woord. Chmara's verhaal had in het begin aannemelijk geklonken, en Alexej had gedacht, dat Olga misleid werd door haar vooroordelen tegen deze man. Maar naarmate Chmara's tong meer loskwam, verloor Alexej het vertrouwen in hem en begon hij, ofschoon hij de geoloog niet zag, antipathie tegen hem te voelen. Kofsjof haalde de schouders op. Hoe is het mogelijk, dat zulke mensen, die over een goed verstand en capaciteiten beschikken, zichzelf zo'n ellendig bestaan uitgekozen hebben? Wat een miselijke stumper was die Chmara met zijn kleine begeerten! En die ander zette het op een lopen, alleen om maar niet naar het

front te hoeven. . . . Al is Rodionof lichamelijk nog in leven, in ons midden is hij toch als een dode.

Toen Kofsjoef Olga's uitroep hoorde, verliet hij de keuken.

— Mag ik binnenkomen, Olga Fjodorowna? — vroeg hij luid. Chmara keek zijn gastvrouw vragend aan.

— Mijn buurman. Ingenieur op ons hoofdkantoor, — zei zij.

Alexej maakte op Chmara schijnbaar een prettige indruk. De geoloog begon vlot een gesprek met hem. Hij vertelde het officiële doel van zijn komst naar Nowinsk, bleek op de hoogte te zijn van de zaken van het bouwbedrijf en noemde Groebiski zijn oude kameraad. Volgens Chmara stond men in Roebezsansk negatief tegenover de aanleg van de pijpleiding, achtte men haar op het ogenblik nutteloos, daar alle krachten aan het front gegeven dienden te worden. Nog kort geleden had Alexej deze woorden langs zich heen laten gaan. Maar nu zij uit de mond van Chmara kwamen, maakten zij hem kwaad en verontwaardigd. De ingenieur onderdrukte met moeite de lust om hem, op zijn gewone manier, scherp te antwoorden.

Eindelijk stond de bezoeker op. Hij gaf de hoop en de wens te kennen Olga en Alexej bij zich thuis in Roebezsansk te zien. Terwijl hij zijn jas aantrok, zei hij tegen zijn gastvrouw:

— Vergeet mijn raad niet. . . .

Kofsjoef balde zijn vuisten: het cynisme van de man maakte hem razend. Zodra de bezoeker was heengegaan, liet Olga zich vermoeid op bed vallen. Haar ogen vulden zich met tranen.

— Beheers u, u mag u niet zo laten gaan! — Alexej gleed met zijn hand over haar schouder. — Ik ga hem achterna, ik wil nog even met hem praten.

— Goed, goed, — stemde Olga onverschillig toe.

. . . . Kofsjoef liep de straat op. Chmara stond dicht bij het huis bij een personenauto, die op hem wachtte.

— U hebt uw gastvrouw van streek gebracht, — zei Alexej tot hem.

— Wat kan ik er aan doen. Ik moest haar wel de waarheid vertellen!

— U bent zo onverwacht binnengevallen. Olga Fjodorowna gelooft niet, dat Rodionof gestorven is, — zei Alexej plotseling, terwijl hij heel dicht op Chmara toetrad.

De breedgeschouderde en sterke geoloog stond met de handen in de zakken en wijd gespreide benen.

— Gelooft zij het niet? Dan moet zij het maar gaan controleren. Hij ligt begraven op het station Tajsjet. Die vrouwen toch! Wat heeft hij haar niet uitgebuit, en zij treurt over hem!

Helemaal fout! Zij moet hem zo gauw mogelijk vergeten! — Hij keek Alexej aan en grijsde: — En ik vermoed, dat zij hem wel vergeet, kennelijk met uw hulp. U hebt geboft, jongeman!

Alexej had geen gelegenheid iets te antwoorden. Chmara stapte in de auto, wenste hem goede nacht en reed weg.

DE TIENDE HOOFDSTUK

De ochtend van de zevende November

De stem van Stalin klonk onverwacht op, zij verraste de mensen, ofschoon men reeds lang op zijn rede wachtte. Iedereen bleef roerloos staan.

Stalin sprak rustig, langzaam, met grote innerlijke kracht. Sommige van zijn woorden, die een afstand van duizenden kilometers hadden afgelegd, gingen in de aether verloren door het gekraak en gekras. De mensen, die zich in het clubgebouw hadden verzameld, hadden het begin gemist. Men had de indruk, of het radiostation de uitzending te laat had ingeschakeld.

— Ze hebben zitten suffen, die stommelingen! — fluisterde Gretsjin woedend en zweeg, omdat Alexej, die achter hem stond, hem in zijn rug porde.

Zonder een oog van de luidspreker af te wenden, zoog Kofsjoef bleek van opwinding, ieder woord in zich op, dat hij soms eerder ried dan verstond. Het gehele geestesleven van Alexej's generatie was onafscheidelijk met Stalin verbonden, met zijn werk, zijn boeken en redevoeringen. Sedert de schoolbanken, sedert de dag, waarop de woorden hadden geklonken: „Wij zweren u, kameraad Lenin...”, was Stalin voor Alexej en zijn leeftijdgenoten voor altijd de enige leermeester geworden, wiens autoriteit steeds even klaar en onfeilbaar was. Toen bij het uitbreken van de oorlog velen, zelfs de meest ervaren en dapperste mensen, de angst om het hart was geslagen, hadden hun gedachten zich hoopvol op Stalin gericht. En zij vernamen zijn ontroerende woorden:

„Kameraden! Burgers! Broeders en zusters! Soldaten van ons leger en onze vloot!

Tot u richt ik het woord, mijn vrienden!”

Helemaal fout! Zij moet hem zo gauw mogelijk vergeten! — Hij keek Alexej aan en grijnsde: — En ik vermoed, dat zij hem wel vergeet, kennelijk met uw hulp. U hebt geboft, jongeman!

Alexej had geen gelegenheid iets te antwoorden. Chmara stapte in de auto, wenste hem goede nacht en reed weg.

DE RTIENDE HOOFDSTUK

De ochtend van de zevende November

De stem van Stalin klonk onverwacht op, zij verraste de mensen, ofschoon men reeds lang op zijn rede wachtte. Iedereen bleef roerloos staan.

Stalin sprak rustig, langzaam, met grote innerlijke kracht. Sommige van zijn woorden, die een afstand van duizenden kilometers hadden afgelegd, gingen in de aether verloren door het gekraak en gekras. De mensen, die zich in het clubgebouw hadden verzameld, hadden het begin gemist. Men had de indruk, of het radiostation de uitzending te laat had ingeschakeld.

— Ze hebben zitten suffen, die stommelingen! — fluisterde Gretsjin woedend en zweeg, omdat Alexej, die achter hem stond, hem in zijn rug porde.

Zonder een oog van de luidspreker af te wenden, zoog Kofsjoj bleek van opwinding, ieder woord in zich op, dat hij soms eerder ried dan verstond. Het gehele geestesleven van Alexej's generatie was onafscheidelijk met Stalin verbonden, met zijn werk, zijn boeken en redevoeringen. Sedert de schoolbanken, sedert de dag, waarop de woorden hadden geklonken: „Wij zweren u, kameraad Lenin...”, was Stalin voor Alexej en zijn leeftijdgenoten voor altijd de enige leermeester geworden, wiens autoriteit steeds even klaar en onfeilbaar was. Toen bij het uitbreken van de oorlog velen, zelfs de meest ervaren en dapperste mensen, de angst om het hart was geslagen, hadden hun gedachten zich hoopvol op Stalin gericht. En zij vernamen zijn ontroerende woorden:

„Kameraden! Burgers! Broeders en zusters! Soldaten van ons leger en onze vloot!

Tot u richt ik het woord, mijn vrienden!”

.... Nu sprak Stalin weer tot het volk.... In deze ogenblikken bestond er niets voor Alexej dan de stem van Stalin. Deze stem boezemde hem vertrouwen en wilskracht in.

Stalin trachtte het volk niet gerust te stellen. Hij wist, dat het volk geen troost nodig had, maar de waarheid. En zoals steeds hoorde het volk deze waarheid van Stalin: „...het gevaar is niet verminderd, het is integendeel nog groter geworden. De vijand.... bedreigt onze roemrijke hoofdstad Moskou....”

Hij, die in het land het bewustzijn versterkt had, dat de mens het kostbaarste kapitaal ter wereld is, deelde het volk nu moedig mede, dat honderdduizenden Sowjet-mensen in de strijd voor het vaderland gevallen waren. Zijn langzame stem getuigde van een snijdende pijn.

Zonder zich voor de mensen om zich heen te schamen, barstte Zjenja plotseling in tranen uit, als een kind, hikkend en snikkend. Alexej kreeg een benauwde prop in zijn keel. Batmanof, die naast Zjenja stond, hief zijn hand op en streek haar zwijgend over het hoofd: het was, of hij allen, die hier aanwezig waren, liefkoosde, als weende dit vrolijke en levenslustige meisje in haar eentje namens allen.

„Wij strijden voor een rechtvaardige zaak, aan ons zal de overwinning zijn!”

Een paar minuten lang woedde er een storm van applaus in de luidspreker. En even vurig juichten de driehonderd mensen, die zich hier, ver van Moskou, in het holst van de nacht, verzameld hadden in het houten clublokaal op de oever van de Adoen, Stalin toe.

Het rumoer in de luidspreker brak plotseling af; het werd gevolgd door de plechtige klanken van het volkslied. Daarna trad er een stilte in....

— Wat een geluk, dat wij Stalin hebben, kameraden! Hoe zou het zonder hem met ons gesteld zijn? — riep Tanja luid in de stilte uit. En opnieuw begonnen allen te juichen en in de handen te klappen.

Alexej sloop uit de menigte weg. Beridze, opgewonden, bleek, met rode ogen, hield hem staande:

— Kom mee naar mijn kamer, Alexej. Ik moet met je praten....

— Neem mij niet kwalijk, Georgi Dawydowitsj, ik kan niet. Ik moet alleen zijn. Stel het gesprek tot morgenochtend uit. Het is trouwens al ochtend geworden. Heb je een uur of drie geduld?

— Goed mompelde Beridze; hij draaide zich abrupt om en ging heen zonder om te kijken.

Gretsjkin riep Kofsjoef aan:

— Wacht, Alexej Nikolajewitsj! Ik ga met je mee, laten wij er eentje nemen. . . .

De ingenieur versnelde zijn pas, alsof hij niets gehoord had. Stalin's woorden leefden in zijn binnenste, en hij kon niet toestaan, dat de betekenis van het doorleefde teloor ging in leeg gepraat, in onbenullige en afgezaagde gesprekken. Met zijn bontjekker hoog dichtgeknoopt en zijn muts over zijn oren getrokken, haastte hij zich over de uitgesleten en gladde weg naar huis. De maan stond hoog aan de hemel; het heldere firmament was bezaaid met ontelbare sterren. Zover het oog reikte lag er sneeuw, niets dan sneeuw, groenig en fosforescerend in het maanlicht.

Alexej bleef even bij de barak staan en ademde een paar maal de frisse, ijzige lucht diep in. Uit het clublokaal verspreidden de mensen zich in alle richtingen, hun stemmen klonken hortend en of ze van glas waren. Toen hij Gretsjkin met Tanja en Zjenja zag naderen, ging de ingenieur snel de barak binnen. Een van de gangdeuren werd op een kier geopend. Lizotsjka stak haar hoofd met het karige lichtblonde haar er door. Zij keek hem met doordringende ogen aan en informeerde met haar van oudsher bekende achterdocht:

— Hebt u die man van mij niet gezien?

— Hij komt er aan. . . .

— Hij is altijd op stap! Vier kinderen heeft hij, het vijfde is op komst, maar hij bezit nog geen greintje gezond verstand.

— Wij zijn met hem op een feestelijke vergadering geweest en daarna hebben wij naar de rede van kameraad Stalin geluisterd, — zei Alexej met ingehouden ergernis.

Lizotsjka schrok op en knipperde met haar ogen:

— Lieve help! Waarom heb ik dat niet geweten? Waar heeft hij het over gehad? Is de oorlog gauw afgelopen?

— Uw man is in aantocht, hij zal het u vertellen, — mompelde Alexej en liep haastig door.

Hij wilde het gevoel van verheffende bezieling, dat hem vervulde, bewaren. Hij ging zijn kamer binnen en deed de deur op slot. Zoals altijd was het hier koud, de adem verliet de mond als een witte damp, een fluwelen laag ijzel bedekte de zoldering en de buitenmuur.

De ingenieur kleepte zich snel uit en lag lange tijd te draaien op het harde, bultige bed, terwijl hij zich in zijn deken en de bontjekker hulde. Op de gang hoorde hij stemmen. Lizotsjka begroette Gretsjkin met verwijten, waarom hij haar niets verteld had van de rede en niet gezegd had, dat hij later thuis zou komen. Gretsjkin verdedigde zich onzeker en schuchter.

Ook Zjenja bemoeide zich er mee. Het maakte haar altijd kwaad, dat Gretsjkin, die in zijn werk beslist en zelfstandig was, zo kinderlijk bang was voor Lizotsjka. De stemmen werden heftiger. Toen werd de deur dichtgeslagen. De ruzie werd in Gretsjkins woning voortgezet.

Alexej hoorde het zachte geschuifel van viltlaarzen en een zacht, beslist tikje op zijn deur. Hij gaf geen antwoord.

— Hij slaapt. Hij verslaapt alles op de wereld, — zei Zjenja ontevreden.

— Laat hem toch met rust, waarom loop je hem overal achterna? — verweet Tanja haar zacht.

— Ik moet hem spreken. In de club kwam ik op hem toe en hij deed net of hij mij niet zag.

— Je moet hem hier een scène maken, in de gang, volgens de methode van Lizotsjka, — ried Tanja op spottende toon aan.

De meisjes bleven een ogenblik bij de deur staan en gingen heen. In de barak was het volkomen stil geworden, slechts de wind gonsde als een mug, terwijl hij door de dunne spleet tussen de twee aan elkaar gehechte stukken glas in het venster heendrong.

De nacht liep ten einde, maar Alexej kon de slaap niet vatten. Allerlei gedachten verdrongen elkaar in zijn hoofd. Steeds weer hoorde hij de woorden: „De vijand. . . bedreigt onze roemrijke hoofdstad Moskou.” Hij trachte zich voor te stellen, hoe de toestand daar nu was. . . . Hoe maakten zijn ouders en zijn broer Mitja het? Waar was Zina? Kon hij hen maar zien, kon hij hun desnoods één enkel woord zeggen, hen omhelzen! Alexej twijfelde er nu niet meer aan, dat de aanleg van de olieleiding noodzakelijk was voor de oorlog en dat het bouwbedrijf hem nodig had. Zijn plaats was niet minder belangrijk en verantwoordelijk gebleken dan die, welke hij bij de verdediging van Moskou zou kunnen innemen. Zalkind had het bij het rechte eind gehad, toen hij zei: „Je moet daar vechten, waar je meerderen je hebben opgesteld. Het is onze oorlogstaak, Moskou te verdedigen aan de oevers van de Adoen.” Dit te bestrijden stond gelijk met het ontkennen van de onweerlegbare waarheid over de eenheid van front en achterland.

Dit alles was zo, was juist. . . . Het had geen zin hier steeds weer over door te zagen. En toch was het soms moeilijk — voor het hart, niet voor het verstand — de rol van de ingenieur, die in de stilte van een kantoorvertrek het ene vel van het project na het andere doorwerkt, als gelijkwaardig te beschouwen aan de rol van de commandant van een peloton, die onder kanon-gebulder zijn soldaten ten aanval leidt. Wanneer er bijzonder

beangstige berichten van het front bij Moskou kwamen, wilde je soldaat zijn, en geen bouwkundig ingenieur.

Op de gang, tegenover Alexejs kantoorkamer, hing een aanplakbiljet. Daarop stond een gewond soldaat afgebeeld, die de voorbijganger dreigend aankeek en streng vroeg: „Wat heb jij voor het front gedaan?” Zo zag het geweten zelf er uit, wanneer men het zou trachten uit te beelden: „De vijand bedreigt Moskou, en wat doe jij? Of heb jij niets te verdedigen...?”

Tenslotte sliep Alexej onrustig in. Hij had allerlei onzinnige dromen. Maar toen hij wakker werd, voelde hij, dat zijn gezicht nat was van tranen. De droom had hem meegenomen naar het paviljoen van het Hoge Noorden op de Moskouse tentoonstelling. Hij zat met Zina op het terras ijs met aardbeien te eten. Ergens vandaan woei muziek aan. Zina haalde met het lepeltje een grote aardbei uit het ijs en reikte die Alexej:

„Is dit niet beter dan die bosbessen van jullie in het Verre Oosten?”

En Alexej kon zijn tranen niet bedwingen.

„Waarom huil je, Aljosja?” vroeg Zina bezorgd, en zij boog zich naar hem over om met een kanten zakdoekje zijn tranen weg te wissen.

„Wat was het mooi, wat was het leven mooi, wat waren wij gelukkige kinderen!” — zei Alexej.

„Was? — verwonderde Zina zich. — Zijn wij dan dood? Ik begrijp je niet, Aljosja.”

„Nu zijn wij anders,” — zei hij. Hij wilde er aan toevoegen, dat de oorlog een eind had gemaakt aan hun vredige bestaan, en hij hield zich in: „Ik hoef haar niet eerder bang te maken dan nodig is, laat zij nog maar even in vredestand voortleven...”

Na de rede van Stalin keerden de directeur van het bouwbedrijf en de partij-organisator uit de club naar het hoofdkantoor terug.

— Hadden wij maar een telefoonleiding tot het eiland toe, dan hadden wij nu contact met het hele traject en konden wij spreken zoveel wij maar wilden, — zei Batmanof, terwijl hij zijn kantoorvertrek binnentrad.

Op zijn bureau stond een lijnkiezersinstallatie. Zij was slechts aangesloten op de dichtstbij gelegen posten, tot Tywlin, waar Rogof's staf zich bevond. Wasili Maximowitsj ging aan zijn bureau zitten en trok het apparaat met een gewoontegebaar naar zich toe. In peinzend stilzwijgen ijsbeerde Zalkind door de kamer.

— Wij mueteren Berdina vinden, laat hij hier komen, — zei Batmanof. — Hij zal wel niet slapen.

— Roep hem niet, Wasili. — wierp Zalkind tegen. — Ik heb hem mijn woord gegeven, dat wij juist vandaag, zeven November, zijn verzoek om toelating tot de partij zullen behandelen. Op het ogenblik kunnen wij hem met rust laten.

— Je hebt gelijk, ik was het vergeten. Hoewel ik hem zelf een aanbeveling gegeven heb. Maar waarom doe jij je jas niet uit? — vroeg Wasili Maximowitsj. — Trek je jas uit, ga zitten, dan gaan wij de posten opbellen. Wij zullen eens horen, hoe ons volk besloten heeft te antwoorden op de rede van kameraad Stalin.

— Ik wil even met Jefimof praten, dan ga ik naar de Start. Daar hebben ze ook besloten de zevende November als een werkdag te beschouwen.

Zalkind ging op de leuning van een stoel zitten, knoopte zijn jas los en zette zijn muts af. Batmanof schakelde het lijntoestel in. Iemand op het traject seinde eentonig weerberichten. De cheffin van de expeditiedienst van de tweede post meldde hortend en zenuwachtig de vermissing van een auto, die drie dagen geleden naar Nowinsk was vertrokken. Boven alles uit klonken twee mannenstemmen: de lage doffe stem van ingenieur Nekrasof van de derde post, en de hoge, heldere stem van ingenieur Melnikof van de vierde. Melnikof vertelde de inhoud van Stalin's rede. Nekrasof kon er maar niet over uit, dat zij op hun post te laat te weten waren gekomen, dat Stalin zou spreken. Behalve de stemmen kwamen allerlei vage geluiden door.

— Ons traject ademt, leeft en strijdt, — zei Batmanof zacht.

Hij zat onbeweeglijk bij het apparaat, met de hand onder het hoofd, en luisterde aandachtig. Naar het traject luisteren, dat was zijn geliefkoosde bezigheid.

— Kameraad Melnikof, u spreekt met Rogof. In de eerste plaats wens ik u geluk met de verjaardag van de Octoberrevolutie en met het geschenk, dat Iosif Wissarionowitsj ons allen gegeven heeft, — hoorde hij de hese stem van de chef van de vijfde post.

— Dank u. Ik feliciteer u ook, — antwoordde Melnikof. — Iosif Wissarionowitsj heeft ons een hart onder de riem gestoken.

Batmanof en Zalkind wisselden zwijgend een blik.

— Op de vergadering hebben wij besloten uw collectief voor een socialistische wedstrijd uit te dagen, — ging Rogof verder. — Morgen komt Kotjenef, de secretaris van onze partij-organi-

satie, met een overeenkomst bij u, ik vertel het u maar vast. Verstaat u mij?

— Zeker, — bevestigde Melnikof. — U hebt ons de loef afgestoken! Wij kunnen het er hier maar niet over eens worden, wie wij moeten uitdagen, u of de derde post.

— Wij nemen de volgende verplichtingen op ons, noteert u het even, — sprak Rogof duidelijk. Wij zullen de werkzaamheden aan de ijsweg onverwijld voltooien, binnen twee weken moet hij volkomen in orde zijn. De meest noodzakelijke gebouwen, zowel vitale als dienstgebouwen: magazijnen, woonbarakken, een garage, een bakkerij en een badgelegenheid zullen wij voor het einde van deze maand gereed hebben.

— Hoor je dat! — riep Batmanof Zalkind toe.

— Bovendien hebben onze chauffeurs Machof, Solntsef en anderen na hun ontmoeting met de Stachanof-arbeider Smortsjkof aparte verplichtingen op zich genomen: zij zullen nu reeds beginnen met het vervoer van de buizen en niet wachten tot de weg in zijn geheel goed berijdbaar zal zijn. Hebt u het genoteerd? — Rogof sprak op docerende toon, als een chef tegen zijn ondergeschikte.

— Ja, natuurlijk heb ik het genoteerd, — zei Melnikof reeds knorrig.

— Dus ik kan het hoofdkantoor meedelen, dat u onze uitdaging aangenomen hebt?

— Wat een vraag! Ik heb nog nooit gehoord, dat iemand een uitdaging voor een wedstrijd in arbeidsprestaties afgewezen heeft. Stuur uw Kotjenef maar hierheen.

— Heb je het gehoord, kameraad partij-organisator? — herhaalde Batmanof en hij leunde voldaan tegen de rugleuning van zijn stoel.

— Ik maak mij ongerust over de derde post, die Jefimof, — stond Zalkind op. — Bel hem en Tjomkin eens op.

Maar juist telefoneerde Rogof naar Nowinsk. Hij was blij, toen Batmanof de hoorn opnam, — aan zijn stem was te horen hoe prettig hij het vond op dit moment met de directeur van het bouwobject te spreken.

— Wij werken vandaag. Over een uur of twee trekken wij er met het hele collectief op uit, — vertelde Rogof. — Wij willen met de hulp der Stachanof-arbeiders in één dag twee dingen doen. . . . De verbindingswegen met de ijsweg over de Adoen naar het traject aanleggen en een aanvang maken met de bouw van een kamp voor de autocolonne. Ik beloof u, Wasili Maximowitsj, dat ik vóór uw komst naar de post een

voorbeeldige woonbarak voor de chauffeurs zal hebben ingericht.

— Beloof maar niets, misschien sta ik morgen ineens voor je neus. Ik zal je al dankbaar zijn, als je een doodgewone woonbarak bouwt, waar het warm en schoon is.

Zalkind liep ongeduldig heen en weer, en Batmanof begon haast te maken.

— Alexander Iwanowitsj, heb jij de mannen van Gontsjaroek gezien, die ik naar de zeestraat gezonden heb? — onderbrak hij Rogof.

— Zij hebben bij mij overnacht en zijn eergisteren verder getrokken.

— In de auto's.

— Ja. Ik ben bang, dat zij van de zesde post af te voet zullen moeten, er is met een auto verder geen doorkomen aan.

— Hoe was hun stemming? Waren ze allemaal gezond?

— Er waren geen zieken. Ik wilde hen voor de feestdag hier houden, maar zij protesteerden. Er is onder hen één vurige jongeman, Oemara Mahomed, hij wil zo gauw mogelijk naar de zeestraat, alsof hij naar luilekkerland gaat! Het is toch jammer, dat ik hen heb laten gaan, zij waren mij vandaag goed te pas gekomen.

— Nog een vraag, — haastte Wasili Maximowitsj zich. — Ik heb per estafette een boodschap naar de negende post gezonden, voor Pankof. Ik ontbied hem onverwijld op het hoofdkantoor. Heb je de boodschap ontvangen?

— Ja, en ik heb haar aan Smortsjkof kunnen meegeven. Dat is een betrouwbare jongen, die zal haar wel op de plaats van bestemming afleveren.

— Uitstekend! Dat is dan voorlopig alles, Alexander Iwanowitsj. Rust een uurtje uit, en dan aan de slag!

De telefoniste van het hoofdkantoor kon Jefimof niet dadelijk aan het toestel krijgen. Zalkind wilde reeds heengaan, toen de scherpe stem van de chef van de derde post door al het rumoer heendrong. Batmanof ging van het bureau weg en nodigde Zalkind met een handgebaar uit op zijn plaats te gaan zitten. Jefimof begon op pathetische toon de directeur van het bouwbedrijf en de partijorganisator geluk te wensen met de feestdag. Zalkind onderbrak hem....

— Van welke oever af spreekt u? — vroeg de partijorganisator.

— Nog steeds van de rechteroever, — stotterde Jefimof. — Wij zijn vrijwel geheel verhuisd. Alle goederen zijn aan de overkant. Ik sta ook op het punt mij op de andere oever te gaan vestigen.

Zalkind liep rood aan, zijn ogen werden klein en donker.

— Als u zo doorgaat, staat u nog een jaar lang „op het punt”! — riep hij uit. — Ik zie, dat er goedschiks met u niets te beginnen valt. Wij zullen het gesprek hiermee afbreken en het om twaalf uur voortzetten, wanneer u reeds op de linker-oever zult zijn. Waar is Tjomkin? Die is u zeker aan het helpen met „op het punt te staan”?

— Hij is aan de overkant. Er wordt vanmorgen een bijeenkomst gehouden en vandaar gaat iedereen regelrecht naar zijn werk.

— Zeg die vent, — kwam Batmanof op Zalkind toe: — Als hij dat prutskantoor van hem niet onmiddellijk sluit en naar de andere oever verhuist, dan hoeft hij zich helemaal niet meer te haasten. Dan beveel ik, dat hij eenvoudig niet toegelaten mag worden op de linkeroever.

Toen de partij-organisator was uitgepraat, zat Jefimof nog een ogenblik als betoverd bij zijn toestel, daarna pakte hij snel zijn paperassen samen, nam de kalender, de klok en het schrijfgerei van zijn bureau en liep naar de auto om naar de linkeroever te rijden.

... De werkdag, de zevende November, begon om zes uur.

Tjomkin stond op een gevelde boom en vertelde aan de om hem heen verzamelde bouwers van de derde post over de redevoering van Stalin. De duisternis van de vroege wintermorgen omhulde zowel het bouwterrein op de oever als het tentenkamp en ook de mensen zelf. Het rode licht van de „vleermuis”-lantaarns in de handen van Nekrasof en Jefimof bescheen slechts degenen, die het dichtst bij stonden.

.... Op ditzelfde ogenblik werd de Nanajse nederzetting Tywlin verlicht door de flakkerende vuren van een groot aantal fakkels van berkenschors. Een geweldige menigte van bouwers en Nanajers vulde de brede straat van de nederzetting. De mensen spraken met elkaar, riepen elkaar toe, lachten en hieven liederen aan. De machtige galm van hun samenvloeiende stemmen zweefde naar de Adoen. Uit het kantoorgebouw van de kolchoz kwamen Rogof, de voorzitter van de dorpssovjet Maxim Chodzjer, de ingenieur van de post Pribytkof, Kotjenef en Rogofs assistenten Chlynof en Polijtsjoek. Op het bordes stonden zij te genieten van het spel der dansende fakkels.

— Stelt de brigades op, — zei Rogof. — Ik zal het nog eens precies zeggen... Jouw object, Maxim, is de weg van het traject over de Kromme Rivier naar de Adoen. Polijtsjoek moet zijn mensen over de rivier naar het eiland der Sjamanen brengen en vandaar uit een weg banen door het sneeuwland-

voorbeeldige woonbarak voor de chauffeurs zal hebben ingericht.

— Beloof maar niets, misschien sta ik morgen ineens voor je neus. Ik zal je al dankbaar zijn, als je een doodgewone woonbarak bouwt, waar het warm en schoon is.

Zalkind liep ongeduldig heen en weer, en Batmanof begon haast te maken.

— Alexander Iwanowitsj, heb jij de mannen van Gontsjaroek gezien, die ik naar de zeestraat gezonden heb? — onderbrak hij Rogof.

— Zij hebben bij mij overnacht en zijn eergisteren verder getrokken.

— In de auto's.

— Ja. Ik ben bang, dat zij van de zesde post af te voet zullen moeten, er is met een auto verder geen doorkomen aan.

— Hoe was hun stemming? Waren ze allemaal gezond?

— Er waren geen zieken. Ik wilde hen voor de feestdag hier houden, maar zij protesteerden. Er is onder hen één vurige jongeman, Oemara Mahomed, hij wil zo gauw mogelijk naar de zeestraat, alsof hij naar luilekkerland gaat! Het is toch jammer, dat ik hen heb laten gaan, zij waren mij vandaag goed te pas gekomen.

— Nog een vraag, — haastte Wasili Maximowitsj zich. — Ik heb per estafette een boodschap naar de negende post gezonden, voor Pankof. Ik ontbied hem onverwijld op het hoofdkantoor. Heb je de boodschap ontvangen?

— Ja, en ik heb haar aan Smortsjkof kunnen meegeven. Dat is een betrouwbare jongen, die zal haar wel op de plaats van bestemming afleveren.

— Uitstekend! Dat is dan voorlopig alles, Alexander Iwanowitsj. Rust een uurtje uit, en dan aan de slag!

De telefoniste van het hoofdkantoor kon Jefimof niet dadelijk aan het toestel krijgen. Zalkind wilde reeds heengaan, toen de scherpe stem van de chef van de derde post door al het rumoer heendrong. Batmanof ging van het bureau weg en nodigde Zalkind met een handgebaar uit op zijn plaats te gaan zitten. Jefimof begon op pathetische toon de directeur van het bouwbedrijf en de partijorganisator geluk te wensen met de feestdag. Zalkind onderbrak hem....

— Van welke oever af spreekt u? — vroeg de partijorganisator.

— Nog steeds van de rechteroever, — stotterde Jefimof. — Wij zijn vrijwel geheel verhuisd. Alle goederen zijn aan de overkant. Ik sta ook op het punt mij op de andere oever te gaan vestigen.

Zalkind liep rood aan, zijn ogen werden klein en donker.

— Als u zo doorgaat, staat u nog een jaar lang „op het punt”! — riep hij uit. — Ik zie, dat er goedschiks met u niets te beginnen valt. Wij zullen het gesprek hiermee afbreken en het om twaalf uur voortzetten, wanneer u reeds op de linker-oever zult zijn. Waar is Tjomkin? Die is u zeker aan het helpen met „op het punt te staan”?

— Hij is aan de overkant. Er wordt vanmorgen een bijeenkomst gehouden en vandaar gaat iedereen regelrecht naar zijn werk.

— Zeg die vent, — kwam Batmanof op Zalkind toe: — Als hij dat prutskantoor van hem niet onmiddellijk sluit en naar de andere oever verhuist, dan hoeft hij zich helemaal niet meer te haasten. Dan beveel ik, dat hij eenvoudig niet toegelaten mag worden op de linkeroever.

Toen de partij-organisator was uitgepraat, zat Jefimof nog een ogenblik als betoverd bij zijn toestel, daarna pakte hij snel zijn paperassen samen, nam de kalender, de klok en het schrijfgerei van zijn bureau en liep naar de auto om naar de linkeroever te rijden.

... De werkdag, de zevende November, begon om zes uur.

Tjomkin stond op een gevelde boom en vertelde aan de om hem heen verzamelde bouwers van de derde post over de redevoering van Stalin. De duisternis van de vroege wintermorgen omhulde zowel het bouwterrein op de oever als het tentenkamp en ook de mensen zelf. Het rode licht van de „vleermuis”-lantaarns in de handen van Nekrasof en Jefimof bescheen slechts degenen, die het dichtst bij stonden.

.... Op ditzelfde ogenblik werd de Nanajse nederzetting Tywlin verlicht door de flakkerende vuren van een groot aantal fakkels van berkenschors. Een geweldige menigte van bouwers en Nanajers vulde de brede straat van de nederzetting. De mensen spraken met elkaar, riepen elkaar toe, lachten en hieven liederen aan. De machtige galm van hun samenvloeiende stemmen zweefde naar de Adoen. Uit het kantoorgebouw van de kolchoz kwamen Rogof, de voorzitter van de dorpssovjet Maxim Chodzjer, de ingenieur van de post Pribytkof, Kotjenef en Rogofs assistenten Chlynof en Polijtsjoek. Op het bordes stonden zij te genieten van het spel der dansende fakkels.

— Stelt de brigades op, — zei Rogof. — Ik zal het nog eens precies zeggen.... Jouw object, Maxim, is de weg van het traject over de Kromme Rivier naar de Adoen. Polijtsjoek moet zijn mensen over de rivier naar het eiland der Sjamanen brengen en vandaar uit een weg banen door het sneeuwland-

schap naar het traject. Pribytkof, Kotjenef en ik gaan met de overigen het terrein klaarmaken voor de bouw van het kamp voor de autocolonne.

Chodzjer, Chlynof en Polisjtsjoek liepen het bordes af en verdwenen in de menigte. Deze zette zich onder nog groter rumoer in beweging en splitste zich weldra in twee vuurstromen, die tegengestelde kanten uit gingen.

Rogof werd staande gehouden door een groepje chauffeurs. In hun handen droegen zij spaden, houwelen en fakkels, op stokken gestoken conserveblikjes met in petroleum gedrenkt werk.

— Waar moeten wij naar toe? — vroeg chauffeur Machof, een jonge jongen met een knap, meisjesachtig fijn gezicht, aan de chef van de post. — Wegen aanleggen, dat hoort bij ons vak van chauffeur, en aan de bouw van onze eigen woonbarak willen wij ook een handje meehelpen.

— Goed, kom maar met mij mee, — stond Rogof lankmoedig toe. — Anderen leggen de weg wel voor jullie aan.

Alexej werd gewekt door Lizotsjka's druke gedoe in de gang. Zijn eigenzinnige buurvrouw hield volstrekt geen rekening met haar omgeving. Een van Gretsjkin's vier spruiten brulde er lustig op los en Lizotsjka foeterde hem luidkeels uit.

De ingenieur streek zijn beijzede, bijna aan het hoofdkussen vastgevroren haar glad, wierp de deken en bontjekker van zich af en deed het licht aan, terwijl hij trachtte niet op de koude te letten. Hij keek op zijn horloge: de werkdag, zeven November, begon ook voor hem.

Als gewezen frontsoldaat werd Kofsjoef, zodra zijn arm geheel genezen was, benoemd tot commandant van het peloton voor algemene militaire opleiding.

In zijn hemd en gewatteerde broek liep hij zijn kamer uit om zich te gaan wassen. In de gang stonden op een rij drie jongetjes en een meisje, die allemaal dezelfde ronde wangen, hetzelfde vlasblonde haar en dezelfde lichtblauwe ogen hadden. De oudste van het stel, een jongetje van een jaar of zes, hield met een air van gewichtigheid een rood vlaggetje in zijn hand. Aan het hoofd van deze kleine stoet verhief zich de in zijn gewatteerde pak bolronde Gretsjkin. Hij marcheerde op de plaats met zijn grote, grijze viltlaarzen:

— Links, rechts... links rechts...

Lizotsjka keek uit de half geopende deur en zei goedmoedig:

— Het is je een schouwspel, soldaat van de militaire school!

Alexej gaf de kinderen stuk voor stuk een hand en wenste

hun geluk met de vierentwintigste verjaardag van de October-revolutie.

— Jij krijgt een stukje chocolade van mij, — beloofde hij het meisje.

— Het is geen vrolijke feestdag dit jaar, — viel Lizotsjka in. — Er is zelfs niets om de kinderen een plezier te doen.

— Oom Aljosja, geef mij ook zo'n vlaggetje, net als Kolja heeft, — bedelde het meisje.

— Jij krijgt ook een vlaggetje van mij, — zei Kofsjof, terwijl hij het dikke, zware meisje optilde en haar een zoen gaf op haar koude wangetje.

Gretsjkin liep achter Alexej, gevolgd door het kindergelid in de ganzenmars.

— Wat was er gisteren met jou aan de hand, Alexej Nikolajewitsj? — vroeg Gretsjkin nieuwsgierig. — Je holde van mij weg, alsof er een ongeluk gebeurd was.

— Er is niets gebeurd.... Ik had slaap.

— En de meisjes hebben aan je deur geklopt....

Gretsjkin bleef bij de wasbak staan, de kinderen ook. Tien ogen volgden oplettend, hoe Alexej zich waste en begeleidden hem in dezelfde volgorde naar zijn kamer. Zjenja kwam de gang in, gekleed in een groen skicostuum. Terwijl zij zich onderweg kamde, haastte zij zich naar de wasbak.

— Ben ik niet te laat? Mijn horloge doet krankzinnig: het ene ogenblik loopt het een heel stuk voor en dan gaat het weer achter.

Alexej trok zijn windjak aan, deed zijn brede soldatenriem om en hing zijn gasmasker over zijn schouder.

Kofsjof en Gretsjkin pakten hun ski's en haastten zich naar het verzamelpunt. Buiten was het nog donker en dadelijk kwam hun de bijtende vorst tegemoet.

— Gefeliciteerd met de vierentwintigste verjaardag van de Revolutie, Alexej Nikolajewitsj! — riep Zjenja, terwijl zij hem trachtte in te halen. — Voor het eerst in mijn leven is zeven November een werkdag.

— Trek je er niets van aan, Zjenja, — antwoordde Alexej. De nazi's zullen zich deze werkdag heugen!

De werkzaamheden begonnen met skitraining. Kofsjof ging aan het hoofd van het peloton, een skigleuf trekkend door de diepe sneeuw. Hij kreeg het warm, hij voelde de vorst haast niet meer, zijn wanten moest hij achter zijn riem steken: zijn handen gloeiden. Alexej was tot nog toe de enige, die goed kon skiën, de overigen waren beginnelingen. Nu eens versnelde hij zijn vaart, dan hield hij haar weer in om op de achterblijvers te letten. Hij zigzagde door een dun begroeid, met licht over-

goten berkenbos. Hij klom een steile bergtop op. Met zijn armen zwaaiend, vloog hij als een vogel omlaag en liet zijn soldaten de een na de ander de helling afdalen. De skiërs vielen en gleden zittend naar beneden, terwijl zij een wolk van lichte sneeuw deden opstuiven.

— Overdoen zonder te vallen! — commandeerde Alexej van boven af.

— En u? Wacht u op een apart bevel? — vroeg hij Gretsjkin, die naast hem stond te trappelen.

Op het werk gedroeg Alexej zich bits en streng en ontzag niemand. Of het nu Gretsjkin, Fedosof, Kobzef of Petjka Goedkin was, zij waren voor hem, onafhankelijk van hun functies, gewone soldaten. De smekende blik van de chef der ontwerpafdeling had geen uitwerking op hem. Weer klonk zijn commando:

— Soldaat Gretsjkin, voer het bevel uit!

Gretsjkin bukte zich en ging langzaam naar de helling, alsof hij naar beneden wilde kruipen. Zijn ski's sleurden hem vooruit, zijn lichaam bleef achter, hij tuimelde en gleed op zijn rug de helling af. Alexej beval de afdaling te herhalen. Met een haast voldaan gezicht gleed Gretsjkin voor de tweede maal dragelijk omlaag en viel pas helemaal beneden.

De commandant gaf pauze voor een sigaret. De soldaten rookten met inderhaast gedraaide dikke sigaretten in hun rode handen. Kofsjof vermaande:

— Jullie komen haast niet vooruit. Jullie gaan, alsof je je aan een touw vasthoudt, jullie zijn bang te vallen. Laatst heb ik jullie het hoofdartikel van de „Prawda” voorgelezen: men moet op de ski kunnen vechten, en wij hebben nog niet eens geleerd er op te glijden.

Zij keerden naar het clubgebouw, de verzamelplaats, terug om zich te warmen en de laatste radioberichten te horen. Het tweede lesuur bestond uit training in het skiën in gelid. Weer gaf Kofsjof de soldaten geen minuut rust. Vooral Gretsjkin had het hard te verduren. Hij begreep het bevel slecht, zag geen kans gelijke tred te houden met de anderen en draaide steeds weer de verkeerde kant op. Kofsjof beval hem uit het gelid te treden en liet hem in zijn eentje oefenen door hem het ene bevel na het andere te geven. Met inspanning van al zijn krachten poogde Gretsjkin het goed te doen. De mensen in het gelid glimlachten. Alexej had zelf moeite ernstig te blijven, terwijl hij Gretsjkins onzekere bewegingen en sombere, puffende gezicht gade sloeg. Alvorens de les te beëindigen, zei Alexej tegen de ontwerper:

— U mag niet onhandig zijn. U moet meer trainen, ook in

uw vrije tijd. Wanneer wij eenmaal met echte nazi's te doen zullen hebben, geven zij u geen tijd om te oefenen en dan zullen wij aan u niet veel hebben.

— Wees maar gerust, dat zal best loslopen, — bromde Gretsjkin kwaad. — Wij zullen niet slechter vechten dan sommige goed getrainde skiërs. . . .

In de cantine werd Alexej opgewacht door Zjenja. Zij had uit eigen beweging de zorg over hem op zich genomen. En nu hoefde hij niet te wachten op de af en aan lopende dienstster, die de halve zaal bediende: het middagmaal stond op tafel. Vandaag was de ingenieur bijzonder getroffen door de zorg van het meisje. Met neergeslagen ogen boog hij zich over het stenen bord, waarop een stuk helrode gezouten zalm in aardappelpurée lag.

— U hebt vandaag vast niet goed geslapen, nietwaar, mijn beste Moskoviet? — vroeg Zjenja. Terwijl zij langzaam haar thee dronk, keek zij boven de grote stenen beker naar hem met haar donkere bezorgde ogen. Het gevulde gezicht van het meisje was nog niet bijgetrokken van de felle koude en haar wangen gloeiden. — Vandaag zal wel niemand rustig geslapen hebben.

— Hoe dat zo? Ik heb bijvoorbeeld wel rustig geslapen en van vooroorlogse dingen gedroomd. Dat ik in het paviljoen van het Hoge Noorden op de tentoonstelling ijs met aardbeien zat te eten. En er was helemaal geen oorlog. — Alexej had op de toon van een tegenwerping willen antwoorden, maar zijns ondanks hadden zijn woorden een droevige klank. — Ik kreeg het koud van het ijs, werd wakker en constateerde, dat mijn hoofd aan het kussen was vastgevroren.

— Ik heb ook geen oog dichtgedaan, — zei Zjenja, zonder in te gaan op Alexej's poging het gesprek een luchtige wending te geven. — Weet u, ik ben in de nacht van de zesde op de zevende geboren en daar ben ik altijd prat op gegaan. Het was altijd een dubbele feestdag.

Zij wachtte, tot hij de laatste slok van de onsmakelijke, bittere thee had gedronken en stond op. Zij hadden de maaltijd in vijf minuten beëindigd.

— Ik wens u van ganser harte, uit het diepst van mijn ziel geluk, Jewgenia Iwanowna! — zei Alexej met vuur. — U had mij gisteren moeten zeggen, dat u vandaag jarig bent. Dan hadden wij het in stilte gevierd.

— Hebt u gehoord, hoe ik gisteren ben gaan snotteren? Zo veel mensen om mij heen en juist op zo'n moment kon ik mij niet inhouden! Het werd mij ineens te machtig. Hoe vreugdevol was het Octoberfeest niet altijd! En nu kun je aan niets

anders denken dan aan verdriet, bloed en de dood van jonge mensen als u en ik.

Hij pakte haar vriendschappelijk bij de hand. Zij liepen de trap op. Zjenja beantwoordde zijn handdruk dankbaar met haar mollige vingers.

— Ik wilde u gisteren over dit alles vertellen, maar u deed niet open toen ik klopte, waarschijnlijk sliep u. Ik was samen met Tanja gekomen. Zij is toen naar Olga gegaan, en ik heb in mijn eentje mijn tranen maar laten biggelen. — Zij zweeg even. — Vandaag zal iedereen mij feliciteren. „Zjenitsjka, dat je in dit jaar een goede man mag vinden.” Gretsjkin heeft mij al gelukgewenst, in precies dezelfde termen. Alsof al het geluk van een goede man afhangt! Ik dank u, dat u het tenminste zonder deze wens hebt gedaan.

Zij was vandaag geenszins zichzelf: geen glimlachje, geen gegichel, een voor haar ongewone ernst. Kofsjof keek haar met verwonderde blik na.

Topolew was al op zijn post. Hij placht's ochtends zeer vroeg te komen. Op aanraden van Beridze had Kofsjof de oude man in zijn eigen kantoorkamer geplaatst: „dan wordt hij eerder met de stroom meegesleurd.” Zij gaven elkaar wel een hand ter begroeting, maar koel en zwijgend. De betrekkingen tussen hen waren onvriendschappelijk, zo wilde Topolef het, die de oudste was. Hele dagen zat hij tegenover Kofsjof en slechts zelden keek hij op van zijn papieren om met zijn zwaargelede ogen een onverschillige blik te werpen op de mensen, die bij Alexej kwamen. De jonge ingenieur ging beleefd met Topolef om, in niets liet hij zijn rechten als chef van de afdeling gelden. Opdrachten gaf hij de oude man altijd uit naam van de hoofd-ingenieur. Topolef voerde ze op zijn gemak en zonder geestdrift, zij het nauwgezet uit. Soms maakte de onverschilligheid van de oude man Kofsjof razend en kon hij nauwelijks de in hem opkomende lust bedwingen, zijn plaatsvervanger duchtig onder handen te nemen. De oude man was de enige op het hele kantoor, die zich afzijdig hield van de opschudding en de heftige debatten, die het nieuwe project veroorzaakte.

Alexej zuchtte, toen hij de gisternacht opgestelde lijst van de meest urgente zaken voor vandaag doorkeek. Het was een lange opsomming en sommige dingen waren al een paar maal van de ene lijst op de andere overgegaan.

Hij kon niet meer klagen, dat er nodeloos tijd verspild werd of dat de directie zo langzaam op dreef kwam. Het werk zwol aan als een overstroming. Het was, of de leiders van het bouw-object onder elkaar afgesproken hadden zijn taak op alle

mogelijke wijzen te vergroten. De directe leiding berustte bij de hoofdingenieur, die Alexej dit dikwijls en met klem voor ogen hield. Hij had steeds de indruk, dat Kofsjoj zich met iets anders bezighield dan hem was opgedragen, met iets dat niets te maken had met ingenieursarbeid. Batmanof gaf hem opdrachten zonder zich er rekenschap van te geven, of zij voor hem uitvoerbaar waren. Zalkind liet hem ook niet met rust, er ging maar zelden een dag voorbij, dat hij niet met een of andere opdracht van de partij kwam.

Alexej zou weliswaar minder verplichtingen en beslommingen hebben, indien hij sommige dingen weigerde. Hij weigerde niet. Hij wilde zelf zoveel mogelijk werk: drukte, drong angst en bezorgdheid op de achtergrond. Hij glimlachte, wanneer hij op het drukste moment van de werkdag van Batmanof, Beridze of Zalkind een nieuwe opdracht kreeg, die steeds weer dringender en belangrijker was dan alle voorgaande. Zalkind had eens deze glimlach opgemerkt en begrijpend gezegd:

— Het leven is het meest de moeite waard, wanneer je tot over je oren in het werk zit, is het niet zo? Houd deze regel in ere, mijn vriend Aljosja: hoe meer er van je gevraagd wordt, hoe meer verplichtingen je hebt, des te meer heeft het collectief je nodig.

In de eerstvolgende brief aan Zina schreef Alexej: „Ik heb mijzelf en mijn mensen de taak voor ogen gesteld, elk werk, wat het ook zij, uit te voeren. Op het ogenblik komt het mij voor, dat de krachten van de mens onbegrensd zijn, er moet alleen heel veel van hem gevergd worden. Het is gewoon een kwestie van verhoudingen: hoe meer je op iemands schouders laadt, des te meer werk verzet hij. Misschien heb ik toevallig een nieuwe wet van de natuur over arbeidsproductiviteit ontdekt!”

Hij zond de brieven aan haar naar het adres van zijn schoonmoeder. Hoewel hij niet wist, wanneer zij Zina bereikten, en of zij haar wel bereikten, kon hij toch niet nalaten van tijd tot tijd te schrijven over zijn leven, zijn werk en zijn gedachten. Dat was een geestelijke behoefte geworden. Sinds enige tijd namen deze originele verslagen vele nachtelijke uren in beslag: om een nauwkeurige lijst te maken van de gebeurtenissen van elke week zou men een dik schrift moeten volschrijven. Eens had hij getracht de geschiedenis van één enkele dag weer te geven: het was een bovenmatig lang relaas geworden en bij het doorlezen van de beknopte opsomming der in één etmaal volbrachte zaken, haalde hij de schouders op. De drukte van deze gewone werkdag zou voldoende zijn om het gehele leven van een willekeurige lanterfanter uit de vorige eeuw te vullen,

een van hen, die door de grote schrijvers in tientallen boeken zo geniaal zijn vereeuwigd.

Ook vandaag hadden de drukke werkzaamheden Alexej dadelijk in hun stroom meegesleept. In de ochtend was hij een uur of drie ononderbroken bezig aan het project. Deze eerste uren waren de beste tijd van het etmaal: dan was zijn hoofd fris en werd hij het minst door bezoekers gestoord.

De wind drong door de onzichtbare kieren van de wanden en raamkozijnen en blies de warmte uit de kamer. Toen Alexej een half uur zonder jas aan zijn bureau gezeten had, deed hij zijn bontjekker weer aan.

Met gefronst voorhoofd en terwijl hij met zijn potlood tegen zijn slapen tikte, controleerde Alexej de berekening van de piëzometrische afwijking, die was opgemaakt voor de pijpleiding op de linkeroever. Deze berekening was een van de bewijsstukken voor de superioriteit van de nieuwe loop van het traject. Beridze had besloten op het vasteland één pompstation te bouwen in plaats van twee. Het tweede diende, volgens Groebki's ontwerp, om de hindernis, die de bergketen op de rechteroever vormde, te overwinnen. Daar deze hindernis op de linkeroever niet bestond, verviel ook de noodzaak van een extra station.

— Hoe groot is de druk op het eindpunt bij jullie? Anderhalf? — vroeg Kofsjof, zonder de ingenieurs aan te zien.

— Anderhalve atmosfeer, — antwoordde Kobzef, terwijl hij met een naijverige blik elke beweging van de chef der afdeling, die nu eens met zijn rekenliniaal logaritmen controleerde en dan weer cijfers opschreef, volgde.

— En wat is jullie conclusie? — vroeg Alexej.

— Het tweede station is niet nodig.

— Die conclusie is juist, — zei Alexej, en hij keek naar Topolef. — Eén station is voldoende om de olie van de Straat van Dzagdin tot Nowinsk toe te pompen.

Met een ontevreden gezicht verdreef Koezma Koezmitsj de naar hem toedrijvende wolken tabaksrook en reageerde niet op Alexej's opmerking. Voldaan over het resultaat, wilde Alexej de oude man onder de indruk brengen en hij zei luid:

— Alleen al aan elektrische energie besparen wij hierdoor honderd kilowattuur op één ton olie. Prachtig! Behalve dat wij de termijn voor de aanleg bekorten, sparen wij werkkrachten en materialen.

Hij had deze woorden duidelijk tot Topolef gericht en Kobzef, die dit had opgemerkt, had zich ook naar de oude man omgedraaid. Koezma Koezmitsj strooide onverstoord groene

snuiftabak uit een grote fles in zijn tabaksdoos en schonk niet de minste aandacht aan hen.

In het kantoor ging reeds geruime tijd de telefoon. Hij begon sneller achtereen, aanhoudend en opdringerig te bellen. Zonder de hoorn van de haak te nemen, keek Alexej met toegeknepen ogen naar het toestel en lachte:

— Dat is Beridze. Hij houdt vol! U zult hem nu met uw berekening niet tevreden stellen, Kobzef. Hij zal foeteren over de zeeëngte. Transporteer de materialen over de zeestraat, en vlug een beetje!

De telefoon zweeg. Kobzef spreidde een stapel tekeningen en tabellen op zijn bureau uit. In het gehele werk aan het project was het vervoer over de zeeëngte tussen het vasteland en het eiland de moeilijkste étape gebleven. Over deze waterbarrière van twaalf kilometer kon men niet heenspringen en men kon haar evenmin uit de weg gaan. In de zeestraat kon de olieleiding alleen onder water lopen. De aanleg, die op het vasteland reeds moeilijk was, was in de zeeëngte vele malen ingewikkelder.

Volgens het oude ontwerp had men gedacht in de zomer op de oever buizen van twaalf meter aan elkaar te lassen tot een reeks van honderd tot tweehonderd meter lengte. Daarna zou men deze elastisch doorbuigende gevaarten, met een gewicht van vijftien tot twintig ton, van de oever op grote aken moeten laden. Het aaneenlassen van het uiteinde van de reeds in de zeeëngte neergelaten buizenreeksen met de nieuwe wilde men onmiddellijk op het water uitvoeren, wat hoogst ongemakkelijk was en geen mogelijkheden bood om van machines gebruik te maken. De bij wijze van proefneming gedane poging om twee buizenreeksen op het altijd deinende oppervlak van de zeestraat aaneen te lassen, was hopeloos mislukt. Beide buizenreeksen waren naar de bodem gegleden. De grote zeewaardige schuit, waarop men begonnen was te lassen, was als een speelgoedbootje omgeslagen.

Behalve de moeilijkheden met het lassen, was er nog een ander probleem gerezen. Om de pijpleiding voor bevriezing in de winter te behoeden, moest zij over haar ganse lengte twee meter onder de grond gelegd worden. Het ondiepe gedeelte van de zeeëngte, van beide oevers af vier kilometer, bevroor tot op de bodem. Daarom moest men ook hier, evenals op het vasteland, de pijpleiding onder de grond leggen, en slechts in het gedeelte van de zeeëngte, dat niet geheel en al dichtvroor, kon men haar eenvoudig op de bodem leggen. Voor het aanleggen van de olieleiding in het ondiepe gedeelte moest er dus eerst in de bodem een bedding uitgegraven worden. In de zomer was

hiermee een karavaan drijvende baggermolens begonnen, vóór de ijsvorming waren zij echter weggehaald, nadat zij slechts een deel van het werk voltooid hadden.

Het was geen toeval, dat de hoofdingenieur sedert de eerste dagen bijzondere aandacht aan de zeeëngte gewijd had. Het graven van de bedding met baggermolens en het lassen van de pijpleiding hield men slechts in de zomer voor mogelijk. Hiertoe had men twee zomerseizoenen nodig, en bovendien was er twijfel gerezen omtrent de uitvoerbaarheid van de aanvaarde methode van het lassen der buizenreeksen op het water in het algemeen.

Men kon niet rekenen op twee zomerseizoenen, de bouwers hadden slechts één winter en één zomer ter beschikking. Daarom had Beridze besloten, alle vaststaande regels ten spijt, de werkzaamheden in de zeestraat niet in de zomer, maar in de winter te verrichten.

De eerste opgave, het lassen der buizen in de winter, was op initiatief van Georgi Dawydowitsj tot een goede oplossing gebracht: hij had voorgesteld dit laswerk op de oever uit te voeren en daarna met tractoren de aangelaste buizenreeksen op het ijs van de baai te brengen. Kofsjof had met succes de techniek van zulk een wijze van lassen uitgewerkt. Men was er echter niet in geslaagd een oplossing voor de tweede taak te vinden. Noch Beridze, noch Kofsjof wist, op welke wijze men in de winter een bedding in de zeeëngte moest graven.

— Wie heeft dit getekend en de berekeningen gemaakt? — vroeg Kofsjof aan Kobzef, terwijl hij het vel met een schema en een berekening van het vervoer van een reeks aaneengelaste buizen over het ijs, wegschoof. Zijn gezicht kreeg een norse uitdrukking.

— Wat is er? — vroeg Kobzef met belangstelling, terwijl hij zich diep over de schets boog.

— Fouten en een smeerboel!

Kobzef boog zich nog dieper, zijn haren vielen over zijn gezicht.

— Wiens werk is dit? Petjka's? Roep hem hier, ik zal eens een paar woorden met hem praten.

— Zegt u het mij maar. Ik heb de schets gecontroleerd en goedgekeurd, het is dus mijn schuld. Maar ook nu zie ik er geen fout in.

— Ik zeg u: roep Goedkin! — herhaalde Alexej met klem. — Neem niet de verplichtingen van een suikeroompje op u, want dan krijgt u al te veel neven op uw dak! . . .

Kobzef stond met tegenzin op en ging Petjka halen. Alexej

merkte, dat de tegenover hem zittende oude man hem strak aankeek. Uit deze blik sprak medeleven en belangstelling.

— Wat zullen wij doen met het graven van de bedding in de zeestraat, Koezma Koezmitsj? — vroeg Alexej, die dit gunstige ogenblik niet voorbij liet gaan. — Wij kunnen er niets op verzinnen. Bent u in uw practijk nog nooit een dergelijk geval tegen gekomen?

Topolef wendde zijn blik niet af en dacht over het probleem na. Alexej werd afgeleid door de komst van Kobzef en Petjka. Zij zagen er beiden verontrust uit. Blijkbaar had Kobzef de technicus reeds uitgeoeterd. De oude man, die juist op het punt stond iets te zeggen, schudde het hoofd en draaide zich om naar het raam.

— U hebt Kobzef en mij verzocht, u zelfstandig projectiewerk te geven, — zei Kofsjoef koel tot Petjka. — U had er genoeg van te tekenen en te copiëren. U kon, naar uw woorden, belangrijker werk aan. Goed, wij hebben uw verzoek ingewilligd. En u was verplicht te trachten werk van goed gehalte af te leveren. Nu, u hebt wel uw best gedaan! — Alexej schoof hem het tekenvel onder de neus. — U hebt het met uw linker-voet gemaakt! Denkt u, dat er in oorlogstijd zo gewerkt mag worden?

— Ik zal het overdoen, Alexej Nikolajewitsj, — zei Petjka schuld bewust en haalde de schets naar zich toe.

— Daar is het nu te laat voor, — protesteerde Alexej en hij legde zijn hand op het vel. — Zo deugt het ook niet. Je moet je handtekening pas zetten onder werk, dat geen herziening nodig heeft. Wanneer u het eenmaal als voltooid hebt beschouwd en uw handtekening er onder gezet hebt, moet u het verdedigen. Misschien heb ik wel ongelijk.

— Natuurlijk hebt u gelijk, daar hoeven wij het niet over te hebben, — wierp Kobzef tegen.

Hij had de fout in de berekening gevonden en was energiek kolommen cijfers en regels van formules met een vet, zwart potlood aan het doorstrepen. In een opwelling van razernij begon de ingenieur Petjka de mantel uit te vegen:

— Ik heb je nog zo gewaarschuwd: de berekening van de belasting van het ijs en de berekening van de draagkracht van het ijs is een verantwoordelijke zaak, die je niet mag verprutsen!

— Je kunt dit geklieder toch geen schets noemen? Er is in gevlakt, het is beduimeld, het zit vol doorhalingen, de tekst is met een kriebelpootje geschreven, — voegde Alexej er aan toe. — Ik heb honderd keer gezegd, dat elke tekening er onberispelijk moet uitzien.

— Ik had het willen overtekenen, maar had geen tijd meer,
— verontschuldigde Petjka zich.

— Je moet zorgen, dat je er wel tijd voor hebt! — Alexej keek schuins naar de telefoon, die weer opdringerig begon te bellen. — Tracht u nooit en in niets te verontschuldigen door gebrek aan tijd. Kameraad Kobzef zal mij over een paar dagen verslag uitbrengen. Het kan zijn, dat ik van u weer een gewoon ontwerp tekenaar moet maken.

— Alexej Nikolajewitsj! — riep Petjka verslagen uit. — Ik geef u mijn woord. U zult tevreden zijn. Vergeeft u mij voor deze eerste keer. Van nu af zal ik mijzelf niet meer ontzien!

Hij sloeg zich verbitterd met de vuist tegen de slaap. De ingenieurs wisselden een blik, Topolefs groenig-grijze snor trilde.

De deur werd wijd geopend en Moeza Filippowna kwam hijgend binnenstormen:

— De hoofdingenieur wil onmiddellijk met u spreken. Hij heeft u duizendmaal opgebeld, maar u hebt geen antwoord gegeven. U moet dadelijk naar hem toe gaan.

— Goed, — zei Kofsjof en hij wendde zich weer tot Goedkin: Bij mij moet je uitkijken, Petjoentsjik!

— Ik ga niet weg zonder u, — verklaarde Moeza Filippowna.

— Hij weet, dat u in uw kantoor bent en de hoorn niet opneemt. Ik heb de opdracht u hetzij levend of dood naar hem toe te slepen.

Alexej pakte de tekeningen op en ging met de secretaresse mee. — Van vanmorgen af maakt hij zich ergens druk over, — vertelde zij onderweg. — Hij liep bij u binnen en stuitte op Topolef, die zal hem iets ingefluisterd hebben. Er moest een nieuwe membraan in zijn telefoontoestel gezet worden, hij trachtte u aan één stuk door op te bellen en heeft toen kwaad de hoorn op zijn bureau geslagen....

Beridze zat met zijn bontjas aan zwaar achter zijn bureau. Op de schrijftafel stond een electrisch comfoortje, hij warmde zijn handen boven de roodgloeiende spiraal.

De lijntelefoon op het standaardje bij het bureau zoemde luid door de gehele kamer. De hoofdingenieur keek terloops op, toen Alexej de kamer binnenkwam, en riep, terwijl hij zich voorover boog naar de microfoon:

— Kameraad Pribytkof, het gaat mijn verstand te boven, wat de reden is van uw onenigheid met Rogof.

Pribytkof's stem was nauwelijks hoorbaar. Alexej spande zich sterk in om de woorden van de ingenieur van de vijfde post ook te verstaan.

— Maar dat leg ik toch uit.... Ze hebben het bouwterrein voor het autokamp gereed gemaakt: ze hebben de bomen gekapt, de stronken uit de grond gehaald en kuilen gegraven voor de fundamenteën. Rogof heeft bevolen de woonbarak en de garage onmiddellijk op te trekken. „Ik heb Batmanof beloofd, zegt hij, vóór zijn komst een voorbeeldige barak te bouwen. Stel je voor, dat hij over drie dagen ineens voor onze neus staat....”

— Heel goed, hoe eerder hoe beter! — zei Beride waarderevend. — Bent u er voor, de bouw van het kamp te rekken?

— Ik ben er voor, het kamp snel en tegelijkertijd in architectonisch opzicht vakkundig te bouwen.

— Hoe bedoelt u dat? — spoorde de hoofdingenieur Pribytkof aan.

— Rogof heeft bevolen de woonbarak op „stoelen” van het gewone type te bouwen en zonder kelder voor de ventilatie. Hiermee heeft hij uw standaardproject gewijzigd. Indien de bodem hier eeuwig bevroren is, houdt het huis niet lang stand. Dan moet er nieuw gebouwd worden voor de mensen, die na ons komen. U legt er zelf steeds de nadruk op, dat elk civiel gebouw op grootse wijze moet worden opgetrokken, opdat de exploitanten, de toekomstige heersers over de olieleiding, er lange jaren gebruik van kunnen maken.

— Wat hebt u, als ingenieur van de post, Rogof voorgesteld?

— Ik heb uitdrukkelijk geëist, dat wij ons aan het door u bekrachtigde standaardproject zouden houden.

— En?

Zowel de toon van het gesprek als de heftige gebaren en ook het gelaat van de hoofdingenieur, die zijn stemmingen slecht kon verbergen, zeiden Alexej, dat Beridze opgewonden was. „Hij zal op mij toch niet zo nijdig geworden zijn? Er is vast iets voorgevallen,” — dacht Kofsjoef bij zichzelf.

— Rogof slaat mijn woorden in de wind, — klaagde Pribytkof. — Hij heeft verklaard, dat hij weet, hoe hij huizen moet bouwen zonder projecten. Volgens hem is de bodem in het gebied van Tywlin niet eeuwig bevroren. Hij voert de huizen der Nanajers als voorbeeld aan.

— Is de grond er volgens u wel eeuwig bevroren?

— Ik beweer het niet met stelligheid, maar het is mogelijk, het is een Noordelijke streek. Het moet onderzocht worden.

— Wat wilt u van mij? — vroeg Beridze kwaad, terwijl hij met een dik potlood op zijn schrijfbureau tikte.

— Beveelt u Rogof zich precies aan het standaardtype te houden!

— Dat kan ik niet doen! — weigerde Georgi Dawydowitsj.

— Waarom niet? — verwonderde Pribytkof zich. — Waarom hebt u de post dan het standaardproject gegeven?

— Zulke vragen had ik van u niet verwacht, kameraad Pribytkof. U bent geen broekje meer, maar een ervaren ingenieur. Het standaardproject hebben wij gegeven als samenvatting van de fundamentele eisen, die wij stellen, wanneer er op eeuwig bevroren grond wordt gebouwd. Het is echter geen dogma, geen recept voor alle gevallen. Misschien heeft Rogof het bij het rechte eind. Ik geloof ook, dat de bodem in de omgeving van Tywlin niet eeuwig bevroren is. Dan moet men van sommige voorwaarden van het project afzien. Aan de andere kant is het mogelijk, dat Rogof zich vergist.

— Ik begrijp u niet. — zei Pribytkof. — Wat moet ik dan doen?

— Het is heel erg, als u zelf niet weet, wat u te doen staat. U bent de ingenieur van de post, de beheerder der productie en de voornaamste technische wetgever, en niet een of ander gedwee knechtje en copiëerder van de schetsen van het project. U bent verplicht precies te weten, of de bodem op de plaats van het bouwobject eeuwig bevroren is of niet. Indien dat wel het geval is, stelt u voor volgens het project te bouwen. Anders moet u aanvullende beslissingen uitvaardigen.

— Het gaat er juist om, dat Rogof geen onderzoek wil afwachten.

— Ik begrijp hem, — lachte Beridze. — Hij wil in een snel tempo bouwen, terwijl u kennelijk te traag bent.

— U vindt dus, dat ik moet zwichten? Bedoelt u dat?

— Nee, geen sprake van! Ik sta u niet toe te zwichten! — riep Beridze uit. — U moet Rogof er toe brengen de autoriteit van de ingenieur van de post te erkennen.

— Helpt u mij dan mijn autoriteit te verstevigen!

— Daar ben ik toe bereid. Maar ik wil niet als uw voorged fungeren. Dan zal hij helemaal geen rekening meer met u houden. U moet zelf vechten voor uw autoriteit. U moet voet bij stuk houden, van u afbijten. Maar u mag niet uw gezonde verstand verliezen. Uw meningsverschillen mogen het tempo van de bouw niet vertragen.

Toen het gesprek beëindigd was, schakelde Beridze het lijnstoestel uit en begon zijn grote pijp te stoppen.

— Hij heeft het moeilijk met Rogof, — zei Alexej. — Pribytkof is een academicus en is meer ingesteld op werk volgens een project. Rogof heeft over het algemeen de neiging, naar ik gemerkt heb, de rol van de ingenieurs op het bouwobject te geringschatten.

Beridze richtte zijn vertoornde ogen op Alexej, alsof hij hem pas nu bemerkte.

— Wat heeft dat te betekenen kameraad Kofsjof? Waarom moet ik zoveel tijd aan u verspillen? Of u bent helemaal niet aanwezig, òf u laat de telefoon maar rinkelen. Wat is dat voor een manier, geen antwoord te geven, als de telefoon gaat? — Beridze flapte dit alles er in één adem uit. In dergelijke gevallen zei hij „u” in plaats van „jij”.

— Ik ben één en al oor.

— Ja, u bent altijd één en al oor, het is alleen jammer, dat dat weinig resultaat oplevert. Er zit hoegenaamd geen schot in uw algemene ontwerp.

— Hoe komt u daarbij? — wierp Kofsjof tegen. — Volgens mij zit er wel degelijk schot in.

— Alleen volgens u! — brieste Beridze.

— Laat mij u verslag uitbrengen, — zei Alexej rustig, terwijl hij zijn grijze ogen op het van toorn vertrokken gezicht van Beridze richtte.

— Ik ben niet tevreden, helemaal niet tevreden, — bromde de hoofdingenieur, terwijl hij echter zelf nieuwsgierig naar de vellen tekenpapier keek, die Kofsjof voor hem uitspreidde.

— De berekening heeft bevestigd, dat wij het met één pompstation op het vasteland kunnen stellen, indien het traject over de linkeroever loopt, — verklaarde Alexej.

— Daar heb ik geen ogenblik aan getwijfeld. Ik voor mij heb de berekening niet nodig. — Beridze schoof het vel minachtend weg, maar niet voordat hij zijn blik er over heen had laten glijden. — Mij interesseert de zeeëngte.

Alexej vertelde uitvoerig van zijn werk hieraan. Beridze zag Petjka's schets met de doorgekraste berekening en zijn kwaadheid welde weer op.

Ik ben ontevreden. Met die zeeëngte bent u geen zier opgeschoten.

— Hij richtte zich op en leunde met zijn handen op de tafel. — U bent nog niet eens aan de oplossing van het vraagstuk van de zeestraat toegekomen.

— Zegt u dan eens, op welke wijze wij dit probleem moeten oplossen!

— Waarom moet ik dat zeggen? — Beridze maakte een handgebaar, zijn bontjas gleed van zijn schouders, hij raapte haar niet op. — U piekert er niet over, u zit maar te wachten, tot ik u een idee aan de hand doe en u alles vertel. Ik kan in mijn eentje niet alles bedenken. Zet uw ingenieurs aan het werk, die

voeren geen steek uit. Zelfs in vreedstijd strekt het niet tot aanbeveling geld te verdienen met lummelen.

— Op wie zinspeelt u? — vroeg Alexej snel. — Praat concreet en rechtvaardig. Naar mijn inzicht werken mijn mensen hard en consciëntieus.

— Werkt Topolef naar uw inzicht hard en consciëntieus? — riep Beridze uit. — Een oude saboteur is het!

— Dat is al geen generaliserende beschuldiging meer. Topolef is de enige, met wie ik niets kan aanvangen. Ik heb u al meer dan eens over hem gesproken.

— U hebt mij over één halsstarrige oude vent niet meer dan eens te spreken! U moet uw ondergeschikten zelf de baas kunnen. Als u geen werkelijk nut van hem hebt, zend hem dan naar de personeelsafdeling, dan moeten ze hem maar volgens paragraaf „G” zonder vergoeding de laan uitsturen. Wij verlenen geen onderdak aan lanterfanter, die hun tijd overleefd hebben.

Alexej zweeg, daar hij begreep, dat tegenwerpingen doelloos waren. Natuurlijk kon hij de grijze en ervaren ingenieur niet naar de personeelsafdeling zenden en nog minder op staande voet ontslaan.

— Moet je je voorstellen, hoe de toestand is, — ging de hoofdingenieur verontwaardigd verder. — Het project remt het hele bouwbedrijf, en ondertussen houdt de chef van de productie-afdeling zich met bijzaken bezig en houdt hij zijn plaatsvervanger de hand boven het hoofd.

— Ik houd mij niet met bijzaken bezig en houd Topolef helemaal niet de hand boven het hoofd.

— Ik liep om half negen even uw kantoor binnen, maar van u was er geen spoor te ontdekken. Net als een ambtenaar verschijnt u geen seconde te vroeg op uw werk!

— Ik heb de militaire cursus geleid en kwam om vijf voor negen op mijn werk.

— Dat is het, u hebt vele bezigheden, die niets uitstaande hebben met de zaak. Ik kan u van die militaire cursus vrijstellen.

— Waarom? Ben ik soms beter of slechter dan de anderen? En de militaire cursus is geen hinderpaal voor het werk.

— Er zit een levende hinderpaal in uw kantoor. Toen ik een gesprek met Topolef begon, werd het mij duidelijk, dat hij helemaal niet op de hoogte van de zaken is. U betreft hem niet in het werk.

Kofsjof wachtte deze tweede uitbarsting af en merkte toen op:

— Topolef verdient, dat wij op bijzondere wijze met hem omgaan. Wij zijn allen vol belangstelling voor hem, maar hebben niet geweten, hoe wij met hem moesten omspringen. Wij moeten niet vergeten, dat de man zestig jaar oud is.

— Een juffertje met een kanten jurk aan! Die moet je voorzichtig benaderen om niet op de zoom te trappen! — zei Georgi Dawydowitsj giftig.

— Met betrekking tot hem hebben wij een aantal tactloze dingen gedaan, — vervolgde Kofsjof. — U hebt hem al dadelijk bij de kennismaking de mantel uitgeveegd, dat is één. U hebt hem tot mijn assistent benoemd, zonder er met hem over te spreken, — twee. Ik heb hem in mijn kantoor geplaatst en laat hem als een kleine jongen tegenover mij zitten, — drie. In de wandkrant hebben ze hem beledigd, — vier. . . . Eerlijk gezegd, zou ik er op het ogenblik niets op tegen hebben, indien u hem bij mij vandaan haalde. Hij hindert mij. Hij hypnotiseert met zijn nijldige ogen, snuift groene tabak en zwijgt als het graf. Ik heb met hem ernstig trachten te spreken: het is op niets uitgelopen, hij viel mij in de rede en sprak als volgt: „Ik heb mijn levenstaak vervuld. Nu kijk ik toe, hoe u het er af brengt. . . .”

— Ik wil niet meer over hem horen! — zei Beridze. — Voor mijn part zet u hem in een glazen kastje, als een zeldzaam soort cactus. Het is niet om hem, dat ik u hier heb laten komen.

Tijdens het gesprek tikte de hoofdingenieur met zijn vingers op de papieren, die met spelden op een grote schematische kaart van het bouwbedrijf waren geprikt. Dat was zijn waarschuwingcartotheek. Op de papiertjes werden de belangrijkste kwesties genoteerd. Er werd geen velletje verwijderd, voordat het daarop genoteerde vraagstuk was opgelost. Alexej dacht er aan, wat een rumoer er kort geleden was geweest om Beridze's papiertjes: de nieuwe werkster had ze voor rommel aangezien en ze in de prullemand gestopt.

Georgi Dawydowitsj ontdekte een spottend lachje in Alexej's ogen en zei onvriendelijk:

— U moet het werk aan het project zo vlug mogelijk voltooien. Zalkind heeft mij vandaag gewaarschuwd, dat ons een strijd met Groebki te wachten staat bij de leiders van het partijbureau van het district. Ik ben van plan onze grondstellingen persoonlijk te controleren. In de eerstkomende dagen vertrek ik naar het traject. Ik zal op de ski het gehele gedeelte op het vasteland, waar het meningsverschil over gaat, doorkruisen en zowel de linker- als de rechteroever onderzoeken. Het zou beter zijn, als u met mij meeding. Ik kan het natuurlijk ook zonder u stellen.

Hij keek Alexej vragend aan. Daar de telefoon juist ging, kon Alexej niet meer antwoorden.

— Bij mij, — zei Beridze en reikte Kofsjof de hoorn.

— Gefeliciteerd met de feestdag, jongeman! — klonk de doffe stem van Zalkind en Alexej bedacht onwillekeurig, dat er zelfs in de stem van de partij-organisator goedheid school. — Heb je het erg druk op het ogenblik?

— Zoals gewoonlijk. Niet zo erg.

— Kun je even bij mij komen?

— Ik kom dadelijk.

Toen hij de hoorn op de haak had gelegd, verwachtte hij, dat het gesprek met Beridze zou worden voortgezet. Alexej voelde, dat Georgi Dawydowitsj hem iets belangrijks te zeggen had.

— U kunt gaan, — stond Beridze op.

— U wilde iets zeggen. . . .

— Ga maar gauw naar Zalkind toe, — herhaalde Beridze met hem. — U hebt beloofd dadelijk te komen. Laat hem niet op u wachten!

Beridze wierp zijn bontjas over zijn schouders, ging zitten en dook weg in de paperassen. Daar Kofsjof de reden van zijn prikkelbaarheid niet begreep, bleef hij nog een ogenblik staan. Beridze nam echter geen notitie meer van hem.

VEERTIENDE HOOFDSTUK

De middag en de avond van de zevende November

Bij Zalkind zat Groebksi. Hij zag er feestelijk uit in zijn nieuwe, onberispelijke, grijze pak en grijze pullover, met een sneeuw wit overhemd en een zijden das aan. Op zijn borst prijkte een onderscheiding. Zalkind had ook zijn onderscheidingen op: de Orde van Lenin, van het Rode Vaandel en van de Rode Ster, en was eveneens feestelijk gekleed. Kofsjof kreeg en onbehaaglijk gevoel in zijn gewone werkpak.

— Ga zitten, Alexej Nikolajewitsj, — bood Zalkind aan; hij drukte Alexej krachtig de hand en wendde zich tot Groebksi. — Ik luister.

— Ik ben weer bij u gekomen, omdat u een partijleider bent. Mijn appèl aan de directeur van het bouwbedrijf heeft helaas geen vruchten afgeworpen. — Groebksi sprak docerend, gewichtig en zelfs enigszins pompeus. — Aanvankelijk had ik besloten alleen maar toe te zien. Mijn geweten als burger dwong mij echter opnieuw een heftig protest te laten horen tegen de beslissingen van kameraad Beridze. Zij zijn overijld, foutief, en leiden het bouwopject op een dood spoor. Ik heb mijn bezwaren grondig overdacht en heb ze uitgedrukt in een aan u gericht memorandum.

„Nog een memorandum”, — wilde Alexej zeggen.

— Dat had u niet aan mij moeten richten, — merkte Zalkind op. — Ik heb het u reeds gezegd en zal het blijven zeggen: ik sta achter Beridze's voorstellen en ondersteun hem in alles.

— U vergist u! — riep Groebksi uit, terwijl hij zelfs een weinig overeind kwam. Zijn toch al donkere gezicht werd nog donkerder. — Ik smEEK u: laat u niet misleiden door holle effecten en mooie woorden. Die voeren het bouwbedrijf regel-

recht naar de ondergang. U zult er later spijt van hebben, wanneer het te laat zal zijn.

Alexej wilde zich er mee bemoeien. Zalkind weerhield hem met zijn blik. Alsof hij zich waste, gleeed de partij-organisator met beide handen over zijn gezicht en zweeg een ogenblik.

— U bent kennelijk eerlijk in uw hardnekkigheid, kameraad Groebksi. Maar dat rechtvaardigt u niet. Ik zou u een vraag willen stellen: wat zou u doen, als Beridze nu eens gelijk heeft? Laten wij veronderstellen dat ik op het ogenblik beter overzie, wie van u zich vergist, ook al ben ik geen ingenieur.

— Wanneer ik mij vergis, — antwoordde Groebksi na een pauze, — kunt u mij voor de krijgsraad roepen. En dan zal ik het Beridze nog niet kwalijk nemen, wanneer hij mij in het gezicht spuwt.

— En vóór het tot een rechtszaak komt, zult u zelf trachten Beridze in het gezicht te spuwen, — kon Alexej zich niet inhouden.

— Kalm aan, — hield Zalkind hem tegen. — U vergist u, kameraad Groebksi, en niet Beridze en ik. Het is heel erg, voor u natuurlijk, dat u nog altijd de onjuistheid van uw stelling niet kunt beseffen. Nu u zich tot mij gewend hebt, beloof ik u uw memorandum door te zenden aan de gevollmachtigde van het Staatscomité voor Defensie of de secretaris van het partij-comité van het district. Dan moeten zij maar uitmaken, wie van u gelijk heeft. Ik herhaal, dat ik zal vechten voor het project van Beridze. Gaat u daarmee accoord?

— Ik vertrouw op u en wil hopen, dat men mij in Roebzjansk zal begrijpen, — antwoordde Groebksi. — Ik heb het memorandum ter doorzage en ondertekening aan ingenieur Topolef gegeven. Hij is mede de auteur van het project en deelt mijn inzichten. Ik zal bij hem het materiaal halen en het u overhandigen.

Toen Zalkind Groebksi had uitgelaten, ging hij naast Alexej op de divan zitten en reikte hem een leren zakje tabak.

— Steek een sigaret op, vriend Aljosja. Ik vind het vervelend in mijn eentje te roken.

Onhandig draaide Alexej een sigaret. Zalkind nam de tabakszak van hem over en draaide in een wip twee sigaretten met kleine stukjes krantenpapier.

— Wat vond jij van Groebksi? — vrøeg Zalkind, terwijl hij een grote rookwolk uitblies.

— Ik vind hem een mispunt. Hij loopt je voor je voeten en hindert je overal. Een onaangenaam man en misschien zelfs

schadelijk. — Alexej kuchte, daar hij zich verslikt had in de rook.

— Groebiski schadelijk? — wierp Zalkind tegen. — Vanochtend was ik op de Start, het was zo'n ogenblik vóór zonsopgang, toen alles stil geworden was. Ik dacht er aan, waardoor de dag van heden zich onderscheidde. — Zalkinds gezicht kreeg een opmerkelijke uitdrukking. — Ik dacht aan de Moskovieten in de loopgraven bij Wolokolamsk, de matrozen tussen de rotsen van Sewastopol, de mensen die in de Poolstreken en de bewoners van Leningrad. Ik stelde mij onze mensen in het Verre Oosten aan de grenzen voor. Ik geloof, dat de mensen vandaag enigszins ongewoon moeten zijn. Niet dat zij ineens anders zouden worden dan zij altijd zijn, dat niet! Het is kinderlijk, dat te veronderstellen. Zij blijven dezelfde, maar al het goede wat in hen leeft moet naar voren komen.

— Heeft dit iets te maken met Groebiski?

— Ja, ook met hem. Vandaag leek Groebiski mij ongewoon. Hij is immers altijd in de eerste plaats loyaal en neemt de vorm in acht. Hij heeft zijn mening tegen jullie manipulaties reeds lang geleden geuit. En daarmee zou het voor hem gedaan kunnen zijn. Maar heb je hem gehoord? Hij had het ook over zijn geweten als burger! Hij gelooft in de juistheid van zijn overtuiging en tracht deze actief te bewijzen.

— Goed, laten wij aannemen, dat Groebiski vandaag voor zijn doen ongewoon actief is. Maar geloof jij niet, dat zijn activiteit afbreuk doet aan het bouwbedrijf? Wij zouden hem moeten weggagen, als wij hem dan niet voor het gerecht kunnen brengen!

— Jij doet het niet min! Onze situatie is echter niet zo simpel als jij denkt, vriend Aljosja. Weggagen kunnen wij hem altijd nog. Hij is, of je nu hoog of laag springt, een ingenieur van naam, een autoriteit onder de bouwkundige ingenieurs en de auteur van het nog niet verworpen project. Wij hebben de oude technische conceptie van het bouwbedrijf gesloopt en een nieuwe bijna opgebouwd. Maar officiëel wordt ons project pas volledig van kracht op het ogenblik, waarop men het in Roebezsansk met toestemming uit Moskou bekrachtigt.

— Dus Groebiski moet ons maar in de weg lopen?

— Wie staat hem toe in de weg te lopen? En als je het wilt weten: ik zie een zeker objectief nut in Groebiski's aanwezigheid. Tegen zijn bedoelingen in helpt hij bij het opstellen van het nieuwe project. — Michail Borisowitsj kneep zijn ogen sluw dicht.

— Ik heb van zijn hulp niets gemerkt! — lachte Alexej.

— Brengt Groebiski dan niet een element van onrust in jullie werk? Jullie herzien zijn project, hij becritiseert jullie nieuwigheden. Brengt dat jullie er niet toe alles ernstiger te overwegen? In de strijd met hem zullen jullie je best doen het nieuwe ontwerp degelijker en beter gefundeerd te maken. Zelfs zijn laatste memorandum heeft nog zijn nut. Ik moet het naar Roebezzjansk sturen. Dat zal de beoordeling van het project verhaasten. Zonder dit memorandum zouden ze in Roebezzjansk wachten, tot wij zelf met het ontwerp op de proppen komen. En nu zal Pisaref Groebiski en ons allen onverwijld naar Roebezzjansk moeten laten komen voor ernstige woordenwisselingen. Daarom zeg ik Beridze en jou: haast je!

— Nu begrijp ik, waarom Beridze zo plotseling besloten heeft een skitocht langs het traject te maken en waarom hij zo tegen mij tekeer is gegaan, — zei Alexej. — Wij hebben veel klaar, maar wij weten nog geen raad met het doorkruisen van de zeeëngte. En wat Groebiski betreft, heb jij mij niet overtuigd, hij is toch een nietsnut.

— Jij wilt de mensen met alle geweld een etiket geven. Fotografen hebben een goede uitdrukking: een contrastfoto, zwart en wit, zonder overgangen. Jij tracht tegen beter weten in de mensen als contrasten te zien. Het is natuurlijk eenvoudiger en gemakkelijker, alle twijfelgevallen en mensen, die niet geheel te preciseren zijn, als schadelijk te kwalificeren. In het leven is het anders. In ons land zijn er maar enkele schadelijke lieden, maar mensen, die iemand niet aanstaan wegens vele tekortkomingen, zijn er bij de vleet. Die kun je niet de rug toekeren! Groebiski is geen vijand en is op zijn manier eerlijk. De fout zit hem in het feit, dat hij zelfvoldaan en conservatief is, dat zijn gevoel voor zelfkritiek niet ontwikkeld is. Hij is een bekwaam ingenieur. Hij weet heus niet minder dan Beridze. Het verschil tussen hen beiden is, dat Beridze van vernieuwingen houdt, terwijl Groebiski een navolging van oude methodes is. Mij is verteld, dat voor hem elke mening van buitenlandse autoriteiten op het gebied der wetenschap en techniek onweerlegbaar is.

— Wat gaan wij met hem doen, met die Groebiski? — vroeg Alexej. — Wil jij hem een nieuwe opvoeding geven?

— Waarom ik? Bij ons word je veranderd en op je nummer gezet door het collectief, ons gehele systeem. Tussen hem en Beridze wordt kennelijk een beslissende strijd uitgevochten, hij zal tot een andere overtuiging komen en dan zal hij moeten kiezen: of hij gaat samen met Beridze aan de verwezenlijking

van het project werken, of hij zal het bouwbedrijf moeten verlaten.

— Denk jij, dat Groebiski, wanneer hij per slot van rekening de onjuistheid van zijn theorie inziet, zal veranderen?

— Absoluut. Voor hem staat de erkenning van zijn fout gelijk met een grote schok. Wanneer Groebiski daar eenmaal over heen zal zijn, zal hij een geestdriftig werker op het bouwobject worden.

Alexej schudde zijn hoofd en kneep ongelovig zijn lippen samen:

— Ik ben bang, dat wij niet op zijn enthousiasme zullen kunnen wachten en dat wij de pijpleiding zonder hem aanleggen. En zonder mijn assistent, die zijn tijd overleefd heeft. Moet Topolef, die harde steenklomp, vandaag ook iets ongevoons over zich hebben?

— Zeker. Je moet maar eens goed op hem letten. Vandaag is het een dag, vriend Aljosja, dat een ieder, die een ziel heeft, deze onwillekeurig toont. Maar je moet van Topolef niet in eens ik weet niet wat voor heldendaden verwachten, je moet dit ongewone zoeken in het alledaagse, gewone, haast onmerkbare. Deze oude man is van grote waarde. . . .

— Vandaag heb ik mij verbaasd over een meisje, — bekende Alexej. — Ik had altijd gedacht, dat zij een lichtzinnig, wispelturig wezentje was, en plotseling zei zij ernstige en goede dingen. Valt dat ook onder jouw theorie?

— Ja. — Zalkind lachte met zijn zachte, hartelijke lach. — Ik kan ook iets over een meisje vertellen: Tanja Wasiltsjenko. Dat is weliswaar niet om mijn theorie te staven. Vanmorgen heb ik Tanja op de Start ontmoet: zij rust daar haar colonne uit. Wij wisselden een paar woorden en ik voelde, dat zij niet zichzelf was. Het was niet moeilijk te merken. Gewoonlijk is zij hard, scherp van tong, agressief in de goede zin des woords. Wat is er aan de hand? — dacht ik. „Wel, Tatjana, ben je nu tevreden?” — vroeg ik. Zij zegt: „Heel tevreden.” Maar haar stem klonk onzeker. En ik had zo de indruk, dat zij er niet naar verlangde het hoofdkantoor nu dadelijk te verlaten. Ik vroeg: „Wat heeft je van streek gemaakt?” Zij zegt: „Niets.” En het was te zien, dat zij zelf niet snapte, wat er met haar aan de hand was. Misschien is hier enige lyriek bijgekomen?

„Aha, Georgi, jij hebt de maagdelijke rust verstoord,” — dacht Alexej en hij zei hardop:

— Ik stond vandaag versteld over onze baardman.

— Ja, voor hem is het vandaag een bijzonder belangrijke en gedenkwaardige dag.

— Hij is zo kwaad als een heks. Scheldt en foetert!

— Kwaad? — verwonderde Zalkind zich. — Volgens mij kun je vandaag geen goedaardiger man vinden dan Beridze. — Hij keek op zijn horloge en stond op. — Kom, vriend Aljosja, wij moeten de verloren tijd inhalen. Ik heb je hier laten komen om je te waarschuwen: haast je met het project. Vervolgens moeten wij een tijd afspreken voor de huidige vergadering van het partijbureau. Wij moeten Beridze juist vandaag opnemen. Ik stel voor om drie uur bijeen te komen.

— Beridze opnemen? Waarin?

— Heeft hij je dan niets gezegd? Vreemd! — zei Zalkind verwonderd. — Gisternacht kwam hij bij mij met een verzoekschrift lid van de partij te worden. Ik heb hem een aanbeveling geschreven. De tweede heeft Batmanof gegeven. Ik dacht, dat hij de derde van jou zou vragen.

Alexej was getroffen. Hij herinnerde zich, dat Beridze in het clublokaal naar hem toe was gekomen, kennelijk om hem om raad en een aanbeveling te vragen. Alexej had hem toen de rug toegekeerd. En vanmorgen was Beridze ook niet zonder reden bij hem aangegaan. De zenuwachtigheid van zijn kamerad, zijn gehele gedrag vandaag werd nu begrijpelijk. In zijn opwindning verstond Alexej slecht, wat de partij-organisator verder zei. Gelukkig werd Zalkind afgeleid door de telefoon. Hij sprak met de derde post: daar hij geen lijnkiezersinstallatie had, moest hij het gesprek via de telefoniste voeren.

— Vraagt u aan Tjomkin, hoe de zaken staan. Vandaag moet de ommekeer op de post plaats vinden. Op een dag als heden kun je de mensen tot elke heldendaad brengen.

Zalkind luisterde, en aan zijn gezicht kon men gemakkelijk zien, hoe hij met heel zijn ziel geïnteresseerd was in hetgeen hem werd medegedeeld. Tjomkin meldde: de mensen werken onvermoeid en met vuur. . . . Vanochtend wilde het niet vlotten, maar Nekrasof heeft onderweg de opstelling der brigaden veranderd en toen ging het beter. Het transport der goederen van de rechter- naar de linkeroever is in volle gang. Wij hebben besloten de goede gebouwen uit elkaar te nemen en over te brengen. Tegelijkertijd leggen de bouwers een weg aan over het traject van de sector en breiden het bouwterrein op de linkeroever uit.

— En Jefimof? Waar is hij en wat voert hij uit? — vroeg Zalkind.

— Hij is bij alle anderen, — gaf de telefoniste het korte antwoord door, en Zalkind begreep, dat Tjomkin geen bijzonderheden wilde loslaten.

Alexej stond op. Zalkind hield zijn hand op de hoorn van de telefoon en zei tot hem:

— Wij zijn nog niet klaar, Alexej. . . . Ik heb van jou een verklarend artikel over het project nodig voor het eerstvolgende nummer van de krant. Wij moeten onze mensen vertellen, waar hem de moeilijkheid zit, wat er gedaan is en wat er niet gedaan is en waarom niet. Als antwoord op zo'n artikel zullen wij goede voorstellen van de kant van het traject krijgen. Herinner jij je, wat Melnikof op de conferentie gezegd heeft? Morgen moet ik het artikel hebben. Afgesproken? En vanavond gaan wij, als er niets tussen komt, samen naar de stad naar de fabriek van Terechof. Geen bezwaar? Prachtig. Tot ziens, om drie uur! . . .

Gevolg gevend aan een eerste impuls, richtte Alexej zijn schreden naar Beridze's kantoor, doch bij Moeza Filippowna bleef hij staan, daar hij er niet toe kon besluiten Georgi Dawydowitsj onder ogen te komen. Hij kon zich niet voorstellen, hoe de hoofdingenieur hem zou ontvangen en wist geen voorwendsel voor zijn bezoek te bedenken. Hij wilde niet, dat zijn komst een nieuwe uitbarsting van woede bij zijn kameraad zou veroorzaken. Het was beter te wachten, tot hij gekalmeerd zou zijn.

Toen Moeza Filippowna Kofsjofs aarzeling opmerkte, liep zij uit eigen beweging bij Beridze binnen en keerde onthutst terug:

— Hij zei, dat hij bezig was. Ik snap er geen steek van. Hebt u ruzie met hem gehad, Alexej Nikolajewitsj?

— Het lijkt er wel op, — antwoordde Alexej en hij ging ontstemd naar zijn eigen kantoor.

Bij Topolefs bureau liep Groebski te ijsberen. „Zij hebben het memorandum ondertekend, de smeerlappen!” — dacht Alexej. Beide ingenieurs waren over iets opgewonden. Groebski's neus was helemaal blauw geworden en met een ijl fluittoontje niesde hij in zijn zakdoek. Topolef zat onbeweeglijk, met een nijdig gezicht, zijn walrusachtige lippen trilden.

— Dus u bent er niet toe bereid, Koezma Koezmitsj? — vroeg Groebski op de toon van een openbaar aanklager.

— Nee, Pjotr Jefimowitsj. Geenszins, — antwoordde de oude man bits en hij draaide zich van zijn gewezen patroon naar het raam om.

— Ik zal niet verhelen, dat ik verwonderd en teleurgesteld ben, — zei Groebski; hij rolde de vellen van het memorandum op en ging heen.

„Een splitsing in het kamp van de vijand!” — vermoedde Alexej. — Michail Borisowitsj heeft gelijk: de steenklomp is tot leven gekomen, er is beweging in gekomen, hij heeft zijn ziel getoond.”

Alexej kwam in een betere stemming. Hij keek de oude man zo strak aan, dat Topolef van onder zijn ruige wenkbrauwen zijn ogen ook op hem richtte. Er moest iets gezegd worden, en Alexej begon:

— Helpt u eens een handje, Koezma Koezmitsj! De partijorganisator heeft u en mij opgedragen een artikel over het project voor de krant te schrijven. Wij moeten het collectief onze moeilijkheden uitleggen. Dat kan dienen als een nieuwe stoot voor het initiatief op het traject.

— Ik ben niet geschikt om als arbeiderscorrespondent te fungeren, ik heb mij nooit met schrijverij bezig gehouden, — mompelde de oude man.

Alexej begreep, dat hij het gunstige moment voor toenadering niet goed had benut. Topolef was zichtbaar opgewonden over zijn gesprek met Groebksi en het was nu niet het tijdstip om hem te winnen. De opmerking over de krant was misplaatst geweest. De oude man was zijn wrok over de caricatuur nog niet vergeten.

— Geeft u mij tenminste raad, hoe ik de mensen over de zeeëngte moet vertellen. Want wij hebben nog geen oplossing gevonden betreffende de bedding. Hoe zullen wij dat vervloekte ding graven?

Topolef stond op en ging zonder een woord te zeggen heen. Kofsjoj greep geërgerd met een heftig gebaar de hoorn van de doordringend bellende telefoon.

— Oude winterpeen, — zei hij in plaats van „hallo” en hij schoot in een lach, toen hij de stem van Tanja Wasiltsjenko hoorde. — Nee, ik had het niet tegen u. U bent nog een jong worteltje, om bij de groenten te blijven. U kunt nu dadelijk bij mij komen, u mag uw vragen niet uitstellen. . . .

Tanja kwam samen met Fedosof. Zij waren aan het redetwisten, Fedosof schertsend, Tanja geprikkeld.

— Moet u eens horen, Alexej Nikolajewitsj, wat dit lieve meisje nog voor noten op haar zang heeft! Het is gewoon verschrikkelijk! — Fedosof liet Kofsjoj de aanvragen voor materialen zien. — En zij moet alles onmiddellijk hebben. Zij houdt geen rekening met de volgorde der werkzaamheden en met onze mogelijkheden. Geef op, en basta!

— Ik wil geen rekening houden met de mogelijkheden. — Tanja ging in een stoel zitten en keek de glimlachende, roodwangige bevoorraderschef koel aan. — Wij vertrekken morgen en de belangrijkste benodigdheden moeten vandaag nog worden afgegeven. De rest moet worden nagezonden.

— Nauwelijks is het meisje tot chef benoemd, of zij heeft al

de helft van haar prettige eigenschappen verloren, — zei Fedosof, terwijl zijn donkere ogen schalks fonkelden. In Tanja's aanwezigheid was hij levendiger dan ooit en in het gesprek genoot hij van zichzelf.

— Mijn eigenschappen staan los van de aanvragen en hoeven u niet te interesseren. Jij mag mij desnoods een toverkol noemen, als ik mijn materialen maar krijg. Geef ze mij. U hebt het bevel er toe. Of moet ik mij weer bij Beridze over u gaan beklagen?

— Stelt u voor, Alexej Nikolajewitsj! Tanetsjka heeft al kans gezien mij bij de hoofdingenieur zwart te maken en hij heeft, zonder rekening te houden met de feestdag, mij een hele vracht boze woorden naar het hoofd geslingerd. Ik heb er maagpijn van, alsof ik mij aan gezouten zalm heb overeten.

— Zij heeft gelijk, — concludeerde Kofsjof, toen hij de lijsten der door Tanja aangevraagde materialen doorkeek. — Alleen overbodige dingen kunnen geschrapt worden, ik heb ze hier aangestreept. Op de aanvraag is trouwens een verordening van de hoofdingenieur. Is die voor u soms niet bindend? Waarom bent u aan het pingelen?

— Natuurlijk is die bindend, volkomen bindend. — Fedosof nam de papieren van het bureau op en zuchtte. — Ach, wat zijn jullie vervelende mensen! Er valt met jullie niet zakelijk te praten. U had kunnen vragen, waar ik al die spullen vandaan moet halen.

— Stelt u niet zo aan, ze liggen opgeborgen in uw voorraadshuren, — zei Tanja bijna met leedvermaak. — Maar u vindt het zonde om ze af te geven. U denkt zeker, dat de pijpleiding van de lucht kan worden aangelegd, terwijl uw rijk voorziene pakhuizen achter slot en grendel blijven. U wordt nog gieriger dan Liebermann.

— Nou goed, word maar niet boos, Tanetsjka. Al moet ik mij binnenstebuiten keren, ik zal u volledig uitrusten. — De bevoorradingschef boog zich over het meisje heen en omhelsde haar teder.

— Ik zal u pas bedanken, wanneer ik alles compleet ontvangen heb, — maakte Tanja zich los.

— Morgen gaan jullie dus op pad? — vroeg Alexej haar. — En waar nemen jullie afscheid van ons?

— Afscheid? — vroeg Tanja op haar beurt en zuchtte. — Mijn hoofd loopt om van de zorgen. Ik heb hier toch geen huis, waar moeten wij het afscheid vieren?

— Bij mij! — zei Fedosof verheugd. — Wij krijgen nu juist

een goed gezelschap bij elkaar. Wij zullen Georgi Dawydowitsj ook uitnodigen.

— Wat heeft Georgi Dawydowitsj hiermee te maken? — Tanja keek hem achterdochtig aan.

Het gesprek werd onderbroken door Filimonow en Liebermann. Zij kwamen Alexej halen om samen naar de Start te gaan. Bij het zien van Liebermann betrok Fedosofs gezicht. Liebermann groette Alexej en Tanja en hem negeerde hij. De bevoorradingsspecialisten waren elkaar nog altijd vijandig gezind en in het hoofdkantoor deden moppen de ronde over de streken, die zij elkaar leverden.

Fedosof riep Alexej een ogenblik terzijde:

— U moet inderdaad vanavond komen. Het is vandaag toch een feestdag! Wij zullen wat drinken en wat praten en wie lust heeft in een spelletje kaart, kan zijn gang gaan. U moet onder de mensen komen, u leeft als een monnik, dat is verkeerd. Ik zal Georgi Dawydowitsj ook optrommelen. En Tatjana zal eveneens komen.

— Ik weet het niet, — zei Kofsjoj.

— Er is een meisje, dat belangstelling voor u heeft, — lokte Fedosof. Hij voegde er scherpsend aan toe: — Ik maak haar trouwens ook het hof, en u loopt mij daarbij voor de voeten. Overigens zal ik er niet beledigd om zijn, als u maar komt.

— Het zal er vandaag wel nauwelijks van komen, ik heb nog een heleboel werk te doen, — weigerde Alexej. Hij dacht er aan, dat het meisje, dat belangstelling voor hem had, stellig Zjenja was. — Dank u voor de uitnodiging, ik zal mijn best doen te komen.

Tanja lachte aanstekelijk, terwijl zij haar hoofd in de nek wierp. Liebermann mompelde:

— Er valt niets te lachen. U vindt het leuk, dat die vent de spot met mij drijft.

— Wie drijft de spot met u? — richtte Kofsjoj zich tot hem. Hij keek met genoegen naar het knappe gelaat van het meisje, waarop een glimlach speelde. Hij dacht bij zichzelf: „Ik moet beslist samen met Beridze en Tanja naar Fedosof toegaan.”

— Gisteravond hebben ze hem opgebeld, — legde Tanja Alexej uit, terwijl zij naar de bevoorradingsspecialist wees. Hij nam de hoorn op: „Hallo, met Liebermann.” En daar zegt een mannestem: „U bent een ezel.” Liebermann werd natuurlijk kwaad en riep uit: „Wie zegt dat?“, waarop de onbekende antwoordde: „Iedereen,” en de hoorn ophing.

— Ik zal het hem betaald zetten. Ik zal een rakere grap verzinnen! — dreigde Liebermann.

— Misschien was het niet Fedosof, maar een ander, die u voor de gek gehouden heeft. Hebt u hem aan zijn stem herkend?
— twijfelde Filimonow doodernstig.

— Het was niet zijn stem, hij heeft er een ander mispunt toe overgehaald.

Alexej legde op Topolefs bureau een briefje met het verzoek opnieuw de opgestelde berekeningen voor alle typen van houten gebouwen te controleren en de heden binnengekomen rationalisatievoorstellen door te zien, en ging met Tanja, Filimonof en Liebermann naar de Start.

Zij deden Silin uitgeleide. Hij bestuurde zelf de tractor. Zijn assistent wuifde met zijn muts, terwijl hij zijn hoofd uit de deur van het „slakkenhuis” stak. Het huisje op ijzers gleed langzaam voort en was nog lang zichtbaar op het grauw-witte veld aan de rivier.

Tanja bracht Alexej naar het pakhuis, waar de electriciens zich klaar gemaakt hadden voor het vertrek naar het traject. Tanja dacht met de colonne op auto's tot de vijfde post, waar de telefoonverbinding eindigde, te komen en in Tywlin met haar werk te beginnen. Alexej controleerde uiterst nauwkeurig de uitrusting der electriciens en preciseerde, in welk opzicht men in de eerstkomende tijd de hulp van het hoofdkantoor nodig zou hebben. De komsomolleden waren opgewonden en wachtten ongeduldig de dag van morgen af. Tanja zag er somber en bezorgd uit. Met verholten onrust keek zij naar de jonge kameraden, die nog niet werkelijk beseften, met hoeveel moeilijkheden zij te kampen zouden hebben.

— Maak je geen zorgen, Tanja, — zei Kofsjof zacht, daar hij vermoedde wat er in haar omging. — Hoe moeilijker je het hebt, hoe kalmer je moet zijn. Laat de jongelui dikwijls denken niet aan Nowinsk, maar aan Moskou en hun leeftijdgenoten, die hun leven voor de stad inzetten. Jij moet niet al dadelijk bij het begin week worden, je moet keihard zijn, harder dan je in werkelijkheid bent.

Tanja keek Alexej dankbaar aan.

Door de drukte en het gesprek met de electriciens was Alexej haast de vergadering van het partijbureau vergeten en hij schrok op, toen Filimonof hem in het pakhuis kwam halen.

Beridze zat met hangend hoofd en hief het bij de verschijning van Kofsjof en Filimonof niet op. Behalve zij waren alle leden van het bureau reeds bijeen.

— U hebt ons tien minuten laten wachten, — zei Zalkind verwijtend tot de laatkomers en opende de vergadering.

Alexej zag in Beridze's trieste houding een verwijt. „Zelfs in zulk een moment in mijn leven heb je niet op tijd kunnen komen.” Zalkind las het verzoekschrift voor. „Op dit ogenblik, nu het doodsgevaar boven ons Vaderland hangt, kan ik niet buiten de gelederen van de partij van Lenin en Stalin blijven,” en vervolgens de enquête. De twist met zijn kameraad had Alexej de gehele dag gehinderd en nu luisterde hij met bijzondere aandacht naar de gegevens, die Beridze in de enquête over zichzelf had gegeven, en liet ze opnieuw goed tot zich doordringen.

„Hij is al vijfendertig, — dacht hij bij zichzelf. — Ik heb een voorsprong van acht levensjaren op hem. Zijn vrouw is zes jaar geleden tijdens de bevalling gestorven. Daar heeft Georgi nooit over gesproken. Zijn vader is in de burgeroorlog gesneuveld. Zijn moeder — over haar heeft hij meer dan eens gesproken — woont in Gori.

Georgi Dawydowitsj had een lange staat van dienst. In gesprekken had Beridze soms opgemerkt: „ik heb daar en daar gewerkt,” en dat was langs je heen gegleden als een onbenullig detail. Nu verrees uit de droge opsomming van data, van de plaatsen waar hij gewoond en gewerkt had, een levendig karakteristiek van de man.

Hij had in 1929 de hogeschool beëindigd. Het schoot Alexej te binnen, dat Beridze eens gezegd had, dat het begin van zijn loopbaan als ingenieur was samengevallen met het begin van de vijfjarenplannen van Stalin. Hij had de projecten gemaakt voor een fabriek in Zaporozje. Hij had als constructiechef aan de Dnjeprostroj gewerkt. Hij had kaden langs de Moskwa aangelegd. Hij had aandeel gehad in de projectie van het chemische complex in Bereznjakof. In Semipalatinsk had hij een spoorweg aangelegd. Op Dzigda had hij het project uitgewerkt voor de watervoorziening der goudmijnen.

Daarna was hij vrijwillig naar het Verre Oosten gegaan, om onderzoekingen te verrichten voor het traject van een grote autoweg van Bajkal tot de Stille Oceaan. Tevens had hij zich geïnteresseerd voor de hydro-energetica in het Verre Oosten en twee ontwerpen voor hydro-electrische centrales aan de Olgochta en de Tsjongari. Ergens in het Sichote-Alim-gebergte had Beridze Batmanof leren kennen, die toen benoemd was tot directeur van de aanlegwerken van de autoweg en zijn mensen verspreidde in woeste, primitieve oorden. Zij waren spoedig bevriend geraakt, en weldra werkte Georgi Dawydowitsj als hoofdingenieur van een bouwbedrijf onder directie van Batmanof. Kort voor de oorlog hadden beiden een opdracht in het

Westen ontvangen. Drie jaar had Beridze op een bouwobject in het Zuiden gewerkt, daar had Alexej hem leren kennen. De etappes in Beridze's leven werden besloten met zijn terugkeer naar het Verre Oosten.

Zoals te verwachten was, sloeg de partij-organisator niets over in de enquête: Beridze had twee onderscheidingen, van het Rode Vaandel van de Arbeid en het „Ereteken”; vele malen was zijn naam in dagorders eervol vermeld en had hij een prijs gekregen; hem was nooit straf opgelegd; hij was nog nooit eerder lid geweest van een politieke partij; hij was nooit gerechtelijk vervolgd. De aanbevelingen voor zijn toelating tot de partij waren Beridze verstrekt door Zalkind, Batmanof en Pisaref, de gevolmachtigde van het Staatscomité voor Defensie. Alle drie kenden Beridze reeds vele jaren. Voor Zalkind Pisarefs aanbeveling ging voorlezen, merkte hij op:

— De gevolmachtigde heeft haar vandaag met een extra vliegtuig gezonden.

Alle documenten waren voorgelezen en Beridze had over zichzelf verteld. De partij-organisator verzocht de aanwezigen vragen te stellen. Niemand had er een, alleen Gretsjkin had belangstelling voor een of ander detail van het project der hydro-electrische centrale aan de Olgochta.

— Ik had één vraag verwacht en gevreesd, kameraden, — begon Beridze verlegen en met een blos op zijn wangen. — Een volkomen gerechtvaardigde vraag: waarom ik pas nu tot de partij toetreed. Ik ben immers vijfendertig en ben al tijdens het Sowjet-bewind ingenieur geworden. . . . U hebt mij deze vraag niet gesteld. Toch kan ik haar niet voorbij gaan. Ik beken eerlijk, dat hier geen enkele ernstige reden achter schuilt. Ik heb altijd gedacht, dat het toetreden tot de partij slechts een formaliteit was en dat het voldoende was je aanhankelijkheid in je binnenste te voelen. . . . Op de academie en in de eerste jaren van mijn werkzaamheid redeneerde ik als volgt: indien ik lid word van de partij, zullen maatschappelijk werk en verschillende andere lasten mij van mijn studie, van verdieping van mijn technische kennis afhouden. Voor mijn ogen heeft inderdaad een dergelijk geval met een kameraad van mij plaats gehad. Het is niet prettig te praten over zulk een uiting van lichtvaardigheid, maar ondanks mijn leeftijd is zij mij waarschijnlijk tot op zekere hoogte en tot de laatste tijd eigen geweest. U kunt natuurlijk denken: kijk, die Beridze treedt ineens tot de partij toe! Toch is deze stap geen plotselinge opwelling. Bekijk mij, kameraden, van alle kanten: ik ben communist! — Beridze wond zich erg op en ook Alexej werd opgewonden, toen hij naar

hem luisterde. — Sedert de eerste dag van de oorlog had ik een onbehaaglijk gevoel, omdat ik buiten de partij was gebleven. En vooral, toen ik een uitspraak van een verrader hoorde in de volgende trant: in geval van een overwinning der nazi's is het veel beter partijloos te zijn. Mij werd mijn partijloosheid tot een voortdurend verwijt.

Beridze haalde diep adem.

— Kort geleden heeft er hier bij ons een partijconferentie plaats gevonden. Ik kom er eerlijk vooruit, dat ik met mijn ziel onder mijn arm liep, zolang zij duurde. Ik vroeg mijzelf af: „Hoe is het mogelijk, dat jij je afzijdig houdt, ben jij daar dan de man naar?” Mij vroeg iemand, het was Tanja Wasiltsjenko: „Waarom gaat u niet naar de conferentie, Georgi Dawydowitsj?” En ik had er de moed niet toe te bekennen, dat ik geen lid van de partij was. Gisteren, tijdens de rede van kameraad Stalin, zei ik tot mijzelf: „Beridze, jij mag geen dag, geen uur langer buiten de partij blijven! . . .”

Georgi Dawydowitsj sprak met vuur en, zijn gewoonte getrouw, veugelde hij aan zijn baard of raakte verschillende voorwerpen aan. Zijn toelating tot de partij werd met algemene stemmen aangenomen. Gretsjkin stak glimlachend beide handen op.

— Een ogenblik, een enkel woord nog, — zei Zalkind toen iedereen aanstalten begon te maken om heen te gaan, in de veronderstelling, dat de vergadering was afgelopen. Aan de ogen van Michail Borisowitsj, zijn onderdrukte glimlach en de wijze, waarop hij het woord genomen had, zag Alexej, dat de partij-organisator ook opgewonden was. — Het is op het ogenblik voor ons land, ons volk en onze partij een moeilijke tijd. Een tijd van gevaar, zoals wij nog niet gekend hebben. . . . Zulk een tijd stelt de mensen op de proef. Hij is als een zuur, dat precies vaststelt, wat kostbaar metaal is en wát rommel, die zich er op heeft vastgehecht. Onze beste mensen beseffen, dat hun leven niet te scheiden is van de bolsjewistische partij en stellen zich onder haar vaandels. Zij streven er naar, alle beproevingen van de strijd met haar te delen. Voordat soldaten aan het front het gevecht in gaan, verklaren zij: „Ik verzoek als communist beschouwd te worden.” En ik zie in kameraad Beridze een soldaat, die een zware taak wacht in naam der overwinning; en hij wil deze als communist op zich nemen. Van harte gefeliciteerd, kameraad Beridze! . . .

Met beide handen drukte hij de hoofdingenieur de hand, keek hem recht in de ogen en omarmde hem. Na hem omarmde ook Batmanof hem, terwijl hij fluisterde: „Dat had je allang moeten

doen, mijn vriend." Als laatste trad Alexej op hem toe. Beridze keek hem aan en glimlachte: zoals steeds stond er op Kofsjofs gezicht alles te lezen, wat er in hem omging. Alexej was blij om zijn kameraad, en tegelijkertijd verlegen. Beridze trok hem naar zich toe. Zij kusten elkaar.

De middag liep ten einde. Allen gingen haastig uiteen, ieder naar zijn eigen kantoor. Kofsjof werd op de gang ingehaald door Zalkind, die zijn jas reeds aan had.

— Wij gaan naar Terechof. Ben je vergeten, dat wij dat afgesproken hadden? Kijk maar niet zo spijtig op je horloge, je haalt het later wel in. . . .

De auto snelde over de weg; het leek, of zij op de bodem van een kloof tussen twee hoge wanden van sneeuw voortsuisde. Zalkind hield het stuur tussen zijn grote wanten geklemd en keek strak voor zich uit door de beijdsde voorruit; hij wierp slechts zelden een blik op de ingenieur, die naast hem zat.

— Ik herhaal: het is vandaag een goede dag, vriend Aljosja! . . . Beridze heeft mij vandaag als het ware een geschenk gegeven. Ik was bijzonder trots op hem. Toen ik zijn enquête las, dacht ik: het Sowjet-bewind heeft prachtige mensen opgekweekt! Een heleboel meesters en kenners van hun vak, zowel ideologisch als wat karakter betreft geheel nieuwe mensen. De nazi's vernietigen op het ogenblik al het levende en kostbare in grote delen van ons land. Eens komt het einde van de oorlog. . . Dan moeten wij het verwoeste wederopbouwen. En wij zullen het snel opbouwen en mooier dan het geweest is! Waarom? Omdat er bij ons tien- en honderdduizend bekwame vakmensen zijn, die Stalin zijn toegewijd, heel veel Beridzes, die over ervaring en kennis beschikken. Waar of niet, Aljosja?

— Ja, — beaamde Kofsjof. — Ik heb hier ook over nagedacht, alleen anders.

— Hoe dan? — Zalkind wendde zijn blik een ogenblik van de weg af.

— Wij, jonge mensen, die opgegroeid zijn in de Sowjet-staat, moeten nu zeer hoge eisen aan onszelf stellen.

— In welk opzicht? In de zin van plichtsbesef?

— Nee, dat spreekt van zelf, toewijding voor het vaderland en de partij, de bereidheid onszelf, zelfs ons leven op te offeren, in dien onze plicht zulks eist — dit ligt ten grondslag aan alles. Ik bedoel iets anders. Een jonge Sowjet-burger van, laten wij zeggen, tegen de dertig, heeft niet het recht een prutser te zijn. Hij moet een meester worden in het vak, dat hij heeft uitgekozen. Bij ons zijn duizenden leiders, ingenieurs, architecten, scheikundigen, leraren, artsen opgegroeid, ware meesters in hun

vak. Maar er zijn bij ons ook nog vele mislukkelingen, die maar zitten te knoeien. Iedereen heeft toch dezelfde kansen.

De auto, die in volle vaart een nog niet vastgestampt gedeelte van de weg op reed, slipte in de rulle sneeuw. Handig de versnellingen omschakelend en het stuur draaiend, poogde Zalkind de wagen van de gevaarlijke plaats af te krijgen. Hij slaagde daar niet dadelijk in.

— Ik dacht, dat wij vastzaten; — zei Alexej.

— Loos alarm. U hebt een eerste klas chauffeur, — merkte Michail Borisowitsj gewichtig op.

De wagen reed gelijkmatig verder. Zalkind was niet vergeten, waar zij het over hadden:

— Jij hebt een interessante gedachte geopperd, Aljosja. Mij interesseert ook deze vraag: waarom komen onze mensen met een eendere levensloop, gelijke rechten in de maatschappij en, laten wij aannemen, zelfs gelijke aangeboren capaciteiten, tot verschillende resultaten in het leven? Als ik aan Jefimof denk, wind ik mij steeds weer op. Ik denk de laatste dagen voortdurend aan hem en onwillekeurig maak ik vergelijkingen. . . . Neem nu maar Terechof, naar wie wij onderweg zijn. Zij zijn even oud, zij zijn samen in Nowinsk gekomen. Ik geloof zelfs in dezelfde komsomolgroep. Hier hebben zij leren werken, zijn zij volwassen geworden en zijn zij communisten geworden. En nu kun je hen wel vergelijken, maar je kunt hen niet op één lijn stellen. Terechof is een prachtkerel, je zult het zelf zien. . . . Over Jefimof heb ik je verteld. Hoe komt het, dat Terechof nu een uitstekend aanvoerder is van een arbeidsleger, of bescheiden: arbeidsdivisie, terwijl wij Jefimof eerlijk gezegd uit zijn ambt moesten zetten? Hoe komt het, dat er zulk een verschil tussen hen blijkt te zijn in deze zware tijd van beproeving? — Zalkind keek Alexej vragend aan.

— Je kunt wel zeggen, dat hun verhouding gelijk is aan die tussen Batmanof en Sidorenko.

— Zeker. Misschien zit het hem juist daarin, dat zij op verschillende wijze tegenover zichzelf staan, dat bij de een het gevoel van veeleisendheid tegenover zichzelf afgestompt is. Kennelijk heeft Terechof zich normaal ontwikkeld en Jefimof abnormaal. Aanvankelijk legden beiden even goede capaciteiten aan de dag, waardoor zij een leidende functie kregen. . . . Terechof zag in deze bevordering een voorschot, dat hij nog moest verdienen. Hij studeerde aan één stuk door en wist zonder college te lopen het eindexamen van de Moskouse academie te halen. Jefimof geloofde, dat zijn bevordering een vanzelfsprekende erkenning van zijn kwaliteiten was. Hij maakte de ge-

volgtrekking, dat hij alles reeds bereikt had. Op een gegeven ogenblik hield hij op zich te ontwikkelen, en raakte achterop. Of heb ik het verkeerd, Alexej? — Zalkind haalde de schouders op en, daar hij een kuil in de weg bemerkte, remde hij af en reed er om heen. — Misschien ligt de fout niet bij Jefimof, maar bij ons, die hem te vroeg bevorderd hebben. Wat is het prettig, vriend Aljosja, de successen van mensen gade te slaan en wat is het misselijk hun nederlagen te constateren!

De voorruit bevroor en belette Zalkind het uitzicht op de weg. Met één hand verwijderde hij de ijzel. Alexej wierp zijn hoofd achterover en sloot zijn ogen.

Zij hadden reeds lang de stad met haar langgerekte wijken met houten standaardhuizen achter zich gelaten. Een tijd lang slingerde de weg zich tussen twee rijen besneeuwde bergtoppen. Achter de laatste berg ontrolde zich het fabrieksrayon in een uitgestrekte vlakte: regelmatig ontworpen, geplaveide straten met trottoirs van asfalt, grote bakstenen huizen in aanbouw met hoge stellages er om heen.

— Waarheen denk je, Aljosja, dat ik je heb gebracht? — Zalkind kon een licht spottend lachje niet onderdrukken. — Weet je nog, hoe jij bij je aankomst hier briede: poeh, ze hebben Nowinsk wat al te hoog opgehemeld, het is helemaal geen stad, maar eenvoudig een bouwterrein! Nou, kijk maar eens! Fabrieks- en woonwijken, clubgewouwen, ziekenhuizen. Je kunt het zelfs uit de auto zien. En als je een jaar of acht geleden eens hier had vertoefd, had je een paar Nanajse hutjes en de onbetreden tajga gezien. . .

In de grote wachtkamer hield de secretaresse hen tegen.

— Bij de directeur is juist een bespreking begonnen. Een ogenblik, kameraad Zalkind, ik zal even vragen, wat er gebeuren moet. — Zij kwam dadelijk terug en liet de deur openstaan. — Hij vraagt u binnen te komen.

Terechof, een gehard en goedgebouwd man met een gladgeschoren, jong gezicht en gekleed in een nieuw blauw pak, stond ter begroeting van achter zijn schrijftafel op. Ook alle anderen, die hier aanwezig waren, stonden op.

— Ons onderhoud duurt maar erg kort, — zei Terechof tot Zalkind. — Als u er niets op tegen hebt, zetten wij het nu voort, wij hebben nog tien minuten nodig.

— Natuurlijk, — stemde Zalkind in. — Wij zullen luisteren. Ik ben benieuwd, wat de reden is van deze bespreking op een munitiefabriek in het Verre Oosten op de bijzondere dag van de zevende November.

— Het is je bekend, Michail Borisowitsj, dat wij ons de laatste tijd ingespannen bezig gehouden hebben met voorbereidingen om de fabriek over te schakelen op een nieuwe hoogte in de vervaardiging van speciale productie. — Terechhof sprak rustig, terwijl hij nu Zalkind en dan weer Kofsjof aankeek. — Juist vandaag, zeven November, voeren wij drie grote vernieuwingen in: een lopende band in de gieterij, fabricatie aan de transportband in de mechanische afdeling en een grafiek van het ieder uur verrichte werk in de gehele fabriek. Alle afdelingen hebben vanmorgen de rede van Stalin gehoord. Nu zal de eerste ploeg dadelijk worden afgelost, en wij bestuderen de resultaten.

De bespreking werd voortgezet. Terechhof voerde haar in een snel tempo. Voor een verslag werd slechts een of twee minuten beschikbaar gesteld, onverschillig wie het uitbracht, een gekwalificeerd arbeider, een technoloog of de hoofdingenieur. De kern van de zaak begreep iedereen na een half woord, men moest alleen het eindresultaat meedelen, op mankementen wijzen en klachten en wensen naar voren brengen.

Zonder stemverheffing, zonder een enkel scheldwoord te gebruiken, gaf hij de chef van de technische bevoorrading een uitbrander.

— Ik moet u vandaag namens de hele fabriek een verwijt maken. U hebt gisteren beloofd er voor te zorgen, dat er vanmorgen lijnolievernis zou zijn. Waar is het? U hebt ons om de tuin geleid. Als u er niet voor kunt zorgen, had u het niet moeten beloven. Het zou me wat moois worden, wanneer ik en de hoofdingenieur uw werk moeten gaan opknappen. U moet uw zaken zelf besturen.

Hij zweeg een seconde en wendde zich toen tot de chef van de expeditiedienst en het hoofd van de mechanische afdeling:

— En u hebt de bedoeling van de uurgrafiek van het werk niet begrepen. Het gaat er om, dat wij ieder uur precies moeten weten, of onze productie een egaal verloop heeft, hoeveel onderdelen er in een uur zijn gefabriceerd, in welk werk er een achterstand en waar er een ongezonde voorsprong is. U bent niet eens in staat geweest de door één ploeg gemaakte onderdelen op te tellen.

Terechhof zond zijn mensen heen en kwam glimlachend op Zalkind en Kofsjof toe, die aan de kant zaten.

— Uit het feit, dat ik aan het mopperen en foeteren ben geweest, moet u niet afleiden, dat er van het werk bij ons niets terecht komt. Integendeel. De eerste ploeg heeft ons vanochtend een fabricage van honderdveertig procent in de belangrijkste

afdelingen gegeven, dat is twintig procent meer dan gisteren. Het is een succesvolle dag geweest, en ik ben zeer tevreden. Vergeet overigens niet, Michail Borisowitsj, dat wij de eersten in deze streek zijn, die de fabricage aan de transportband en de grafiek der uurprestatie in toepassing brengen.

— Dat kunnen wij niet vergeten, Iwan Kornilowitsj, — antwoordde Zalkind.

— U zult stellig willen controleren, of Terechof uw bestellingen uitvoert? — richtte Terechof zich tot Alexej. — Ik ben niet bang, controleert u me maar. . . . Ik heb de bestelling voor persaggregaten aangenomen en aan het constructiebureau doorgegeven.

— Vandaag zullen wij niets controleren. Jij hebt ons uitgenodigd en wij zijn dan ook gekomen. Bij ons op het bouwbedrijf zijn wij in een periode van de schepping der wereld, alles rookt en bruist nog. Jullie zijn in een ander stadium: alles is al op gang gekomen. Laat je het ons zelf zien?

— Beslist. Dan kan ik beter van mij afslaan, als jullie iets aan te merken hebben. Maar luister eerst naar mijn klacht. Ik heb je opgebeld, maar ik kon je in je kantoor niet te pakken krijgen.

— Een klacht? Hebben ze je beledigd? Dat kan toch niet. Over wie beklaag jij je?

— Over het stedelijk partijcomité. De kameraden drijven de spot met mij.

— Hoe kan dat nu? — zei Zalkind levendig.

— Ik heb het je eens verteld. Van techniek ben ik voldoende op de hoogte, die kant van mijn taak kan ik rustig zonder hoofdingenieur aan. Maar ik heb ontdekt, dat ik in kwesties van economie niet alleen kan staan. Hierin moet ik blind vertrouwen op mijn calculators en boekhouders. Zij brengen mij bijvoorbeeld een plan of balans, en ik kan niet anders doen dan mijn handtekening er onder zetten. Ik heb getracht er in door te dringen, maar het is op niets uitgelopen: ik begrijp het niet, ik staar mij dood op ondergeschikte dingen, op cijfers die in het oog springen. Ik heb nagedacht en besloten mijn ontwikkeling aan te vullen: ik heb mij laten inschrijven als derde jaars corresponderend student aan de academie voor planning en economie.

Terechof haalde een zilveren sigarettenkoker te voorschijn, bood zijn bezoekers een sigaret aan en stak er zelf een aan met een kleine aansteker van blinkend chroom, die de vorm had van een miniatuurgrantaat.

— Kort geleden kwam het eerste controlewerk van de

academie, — vervolgde hij. — 's Avonds verzamelde ik een paar van mijn boekhouders en calculators en begonnen wij het samen te bestuderen. Dat is voor hen ook nuttig. En daar stond opeens, op het meest ongelegen moment, een van de instructeurs van het stedelijk partijcomité voor mijn neus. En nu ging het als een lopend vuurtje rond: „Terechov is gek geworden, hij gaat in oorlogstijd malle streken uithalen! . . .” In de stad kan ik mij niet vertonen, ik word gewoon uitgejouwd: „Ha, die directeur-student!” — Hij haalde zijn schouders op en keek Zalkind aan. — Mijn bedrijf functioneert toch goed en zal later ongetwijfeld goede resultaten opleveren. De kameraden maken zich er druk over, dat ik er geen tijd voor heb; ze zeggen, dat ik de tijd van mijn eigenlijke werk afneem. Wat hebben anderen met mijn tijd te maken? Ik leg geen beslag op hun tijd en vraag hun ook niet, of zij een deel van mijn verplichtingen op zich willen nemen. Laat hen van mij maar een plan en orde op de fabriek eisen, alsof ik geen student-directeur, maar gewoon directeur ben.

— Allicht, Iwan Kornilowitsj, — stond Zalkind op. — Ik vind het enig, dat jij studeert, prachtig. Ik zal de spotters wel mores leren, jij steekt hun de loef af.

Michaïl Borisowitsj keek Kofsjof aan, en deze zag op het gelaat van de partij-organisator dezelfde uitdrukking van trots, waarmee hij een uur geleden Beridze in de partij opgenomen had.

Zij bezichtigden de fabriek. De directeur liep voorop, met zijn handen in de zijzakken van zijn lakense jasje. In de grote, koude afdeling voor vormkernen heerste een oorverdovend lawaai, alsof er vlak bij wel tweehonderd wielen tegelijk over rails liepen. In grote zeven waren meisjes zand en rode klei aan het zeven. Daarna stortten zij het zand en de klei in grote metalen trommels, die snel ronddraaiden om de massa fijn te malen en ook een dof gedreun veroorzaakten. In een der ketels goten twee jongens bindstoffen: dextrine en lijnolievernis.

Het grootste deel van de hal werd in beslag genomen door lange, helverlichte tafels. De arbeidsters, die aan weerszijden stonden, deden de kernmassa in vormen, welke in de tafels waren aangebracht.

— Hoe staan de zaken, werkende klasse? — vroeg Zalkind aan een jong meisje. Zonder haar buitenbewoon snel bewegende handen stil te houden, sprak zij met haar vriendin en giechelde, terwijl zij de directeur met haar ogen volgde.

— Opperbest! Is er iets loos?

— Niets. Ik begrijp de uitdrukking „opperbest” heel goed. Krijg je wel een procent of vijftig klaar?

— Zoveel maakte mijn grootmoeder Matrjona op haar negentigste verjaardag.

— Jij bent niet op je mondje gevallen! — lachte Zalkind voldaan.

— Jij hebt haar in haar eer aangetast, — sprong Terechof haar bij. — Zij en haar vriendin volbrengen beide het productieplan met honderdvijftig procent.

Terechof liet zijn blik over de fabriekshal en de arbeiders gaan en zei:

— Dat is nu onze werkende klasse. Op de specialisten na doen de mannen alleen zwaar werk, dat vrouwen en kinderen niet aankunnen. Wij hebben het Rode Leger een heel regiment soldaten geleverd.

Een gebrekkig oud mannetje met een smerig pak aan en een pet als een pannekoek op, begroette hen aan de ingang van de gieterij.

— Chef-technoloog Iwan Iwanowitsj Batoerin, de koning der smeltovens, — stelde Terechof hem voor en hij keek hem liefderijk aan.

Batoerin maakte een hoogst vermoeide indruk, zijn gezicht was ingevallen en was klein geworden, zijn rode ogen traanden.

— Na de aflossing moet u naar huis gaan om uit te rusten, Iwan Iwanowitsj. Ik verbied u nogmaals een paar dagen achtereen op de fabriek te blijven. Wij zouden vlug het hoekje omgaan, wanneer wij boven onze krachten werken.

— Ik verzoek u, Iwan Kornilowitsj, mij vandaag met rust te laten, — antwoordde Batoerin met een vaste stem, die vreemd constrasteerde met zijn slappe voorkomen. — Ik kan de Stalinwacht niet verlaten, dat begrijpt u zelf. — Hij voegde er met een ironisch lachje aan toe: — Voor zover mij bekend is, bent u ook de hele week niet thuis geweest.

— U hebt onjuiste gegevens, Iwan Iwanowitsj. Zoals u ziet, ben ik gewassen en geschoren, op mijn Zondags gekleed, bij mij gaat alles in stipte regelmaat, — antwoordde de directeur.

— Die oude man is zijn schoonvader, — fluisterde Zalkind Alexej toe.

Zij klommen de steile wenteltrap op, die als een spiraal om het hete en sissende lichaam van de smeltoven liep. In de grote ovenmond laaide een blauwgrijze vlam. De hitte kwam de bezoekers tegemoet en verwarmde hen aangenaam.

— Nu begint het smeltproces. Het hout staat in lichterlaaie, er is lucht bij gelaten. Zij hebben er de eerste laag cokes op gedaan, nu wordt het metaal er op gestort, — legde Batoerin uit.

Een lange jongen met een bewalmd gezicht richtte zich een ogenblik op om naar de bezoekers te kijken en hen te groeten en ging toen voort, met een speciale schep stukken metaal in de vuurspuwende afgrond te slingeren. Alexej keek betoverd, hoe de vlammen gierden, kolkten, sisten, kronkelden en steigerden. Toen de jongeman de wagen met schroot leeggeschept had, begon hij de volgende laag cokes af te wegen.

— Kent u de smeltoven al lang? — vroeg Alexej aan Batoerin.

— En of! Mijn vrouw ken ik al vijfenveertig jaar en de smeltoven heb ik nog eerder leren kennen.

— Waar komt u vandaan? Uit de Oeral?

— Nee, ik ben hier geboren en getogen. Mijn vader was een van de boeren, die hierheen getrokken zijn. Ik heb daarentegen mijn hele leven in fabrieken doorgebracht. Ik heb vroeger op het arsenaal van Roebezjansk gewerkt. Wel eens van gehoord?

— Iwan Iwanowitsj is de aartsvader van de grote Batoerinstam, — zei Zalkind. — Zijn je zoons vertrokken, Iwan Iwanowitsj?

— Twee dienen onder Rokossowski, een is hier gebleven, bij de grenstroepen. Hij is ontevreden. „Ik wil naar mijn broers toe,” zegt hij, „hier zit je je tijd maar te verdoen.” De oude man kneep zijn ogen toe en keek Zalkind aandachtig aan: „Wat dunkt u, Michail Borisowitsj, zullen de Japanners zich koest houden of ons te lijf gaan?”

— Maar jij kent de Japanners toch beter dan ik, Iwan Iwanowitsj, jij hebt als partizaan onder Bojko-Pawlof gevochten. Wat denk jij zelf: zullen de Japanners ons aanvallen of niet?

Zij spraken nog wat, liepen de ladder af en gingen naar de hoge gieterij. Het was hier vrij donker, de flikkerende gloed van het vloeibare metaal verduisterde het elektrische licht. Door de hal draaide in een ovaal de lopende band: een eindeloze reeks aan elkaar gekoppelde wagentjes op rails. Terechof keek toe en liep toen haastig naar het schakelbord, nadat hij Batoerin opgedragen had de bezoekers rond te leiden door de fabriekshal.

Bij de ingang was men bezig met de vervaardiging van gietvormen: uitneembare vormen voor het afgieten van granaat-hulzen. De klaargekomen gietvormen met de daarin gelegde kernen gleden op de lopende band naar de smeltoven.

Een lange man met een blauwe bril op doorboorde met een breekijzer de lemen dam, waardoor het gesmolten metaal, dat een verblindende glans verspreidde, over de goot stroomde. Geheel op hun werk geconcentreerd, hielden twee gieters een

bak er onder, tot deze vol was. Zij goten de eerste bak uit, snelden met de tweede naar de eerstvolgende gietvorm en begonnen die te vullen. Uit het staartstuk spoot sissend een gasvlam. Daarna vulden ze de tweede gietvorm, goten de rest van de vurige vloeistof op de grond en keerden naar de oven terug om het tweede paar gieters af te lossen.

— Neemt minder metaal, jullie gieten de bakken te vol, — riep Batoerin hun toe.

De bezoekers liepen langs de lopende band. Arbeiders lichtten het deksel van een gietvorm af, zodat de frambozenrode granaathuls bloot kwam te liggen. Een van de arbeiders sloeg haar met een geroutineerde beweging uit de vorm en liet haar in een kruiwagen rollen. Op het wagentje werden de roodgloeiende hulzen naar de vibrator gereden en in de klemschroef gezet. Het metalen hamertje van de vibrator klopte met snelle bewegingen op de huls tot de kernmassa, die geen dienst meer deed, er uit viel. De granaathuls was nu leeg en in ruwe trekken gereed.

Zij naderden het schakelbord, waar Terechov stond.

— Laat alle arbeiders even opletten, — beval hij de chef der gieterij. — Ik versnel het tempo van de lopende band. — Hij bemerkte Zalkind en knikte hem toe. — Ik hamer er voortdurend op, dat men de lopende band vlugger moet laten draaien. Ze maken bezwaren: dat houden de mensen niet bij en dan krijg je ondeugdelijke spullen. Maar die hebben wij nu ook, doordat de smeltovens overlopen. Dan is het toch beter, dat de mensen dadelijk vertrouwd raken met een snelheid van de lopende band, die niet bij de smeltovens achterblijft. En dan wennen zij meteen aan het snellere tempo en hoeven het later niet opnieuw te leren.

Zalkind stootte Alexej aan om hem op Terechov opmerkzaam te maken. Over het gezicht van de jonge directeur, dat mooi was door de uitdrukking van wilskracht en vastberadenheid, viel de weerschijn van het schitterende metaal. Zodra de lopende band sneller draaide, liep hij er haastig langs, tegen de draairichting in, keek toe bij de handelingen der arbeiders en wisselde korte opmerkingen met hen.

Bij de uitgang der gieterij bleven de bezoekers staan. Batoerin nam afscheid van hen, hij moest naar de smeltoven terugkeren. Zalkind pakte hem bij zijn arm en zei:

— Wanneer u uw zonen schrijft, doe hun dan de groeten van mij. Ik heb hen in de partij opgenomen. En pas goed op uw gezondheid, Iwan Iwanowitsj. De directeur heeft gelijk: wij hebben gezonde mensen nodig, de oorlog zal nog lang duren.

Bij de tafel van de chef-uitschieter hield Terechov zijn bezoekers staande. Een magere vrouw met een stompe neus, die met moeite de zware huls van een granaat vasthield, twistte met een boom van een jonge man in het uniform van een roodarmist:

— Die vitterijen van jou leveren verlies op en verlagen onze productie. Jij moet mij die bobbeltjes hier eens aanwijzen! Ik ken jou, jij wilt eenvoudig, dat wij op zeven November het productieplan niet volbrengen!

Met inspanning van al haar krachten hield zij de chef-uitschieter de metalen huls onder de neus. Deze schoof haar doodkalm met zijn hand weg en merkte op:

— Ik wil evenzeer als jij, dat de fabriek het plan volbrengt. Ik ben tegen ondeugdelijke waar. Kijk maar eens goed, dan zul je zelf die bobbeltjes wel zien. Begrijp dan toch, dat granaten dienen om te schieten en niet om spijkers in te slaan!

— Man en vrouw. Zij is controleuse en hij chef-uitschieter van de militaire instanties. Een prachtige combinatie! — lachte Terechov. — Zij hebben de hele dag ruzie en zeuren mij maar aan mijn hoofd, of ik hen niet op verschillende plaatsen kan laten werken.

Toen de controleuse de directeur zag, liet zij de zware huls op de grond glijden en snelde op hem af.

— Kameraad directeur! Iwan Kornilowitsj! Wanneer zal dit afgelopen zijn? Hij kost mij mijn zenuwgestel! Stelt u mij ergens anders te werk, ik kan hem niet meer zien!

— Ik denk er niet over! Het is nadelig voor mij om je over te p'aaften. Ga liever van hem scheiden en zoek een andere man, — ried Terechov haar schertsend aan.

Tenslotte kwamen de bezoekers in de montage-afdeling. Hier kregen de granaten hun uiteindelijke vorm en werden per twee stuks in kisten verpakt. Een jongen van een jaar of tien schilderde zorgvuldig op de deksels der kisten het opschrift: „Treff Hitler ermee!”

Juist toen de bezoekers de montagehal verlieten, brak de radiomuziek, die onder het rumoer van de arbeid nauwelijks hoorbaar was, plotseling af en kondigde de omroeper met luide, triomfantelijke stem aan: „thans verbinden wij u met het Rode Plein in Moskou!” Terechov beval het werk daar, waar het mogelijk was, te staken. In de stilte, die nu ingetreden was, hoorde men de colonnes in de maat over het asfalt marcheren, hoorde men het gedaver en geratel van tanks en het gegalm van verre uitroepen.

Kofsjov keek op zijn horloge: vijf uur in de middag. Het was in Moskou dus tien uur 's ochtends. Klokslag tien uur, zoals altijd! En deze woorden „zoals altijd”, die hij onwillekeurig

bij zichzelf had uitgesproken, schokten hem. Wolokolamsk, Mozjajsk, Naro-Fominsk, dat waren de treurige legerberichten der laatste dagen, — en plotseling, zoals altijd om tien uur, is er een parade op het Rode Plein. En van de tribune van Lenin's mausoleum sprak Stalin tot het volk.

„Valt er soms aan te twifelen, dat wij de Duitse bezetters kunnen en moeten overwinnen?.....”

Over Alexejs wangen biggelden onweerstaanbaar hete vreugde tranen.

...Over de gebouwen van het fabrieksterrein viel de avond. Zalkind en Kofsjof suisdën in de auto, die met het felle licht van de koplampen de weg bescheen, door de duisternis. Zalkind zei levendig:

— Wat is het leven toch interessant en spannend, Aljosja! Onze kinderen en kleinkinderen zullen ons benijden. Gorki heeft het prachtig onder woorden gebracht, beter kun je het niet zeggen: „Het is een schitterende positie, een mens op de aarde te zijn!”

In de stad stopte Zalkind bij een huisje met een keurige omheining van paaltjes. Er lagen hoge sneeuwhopën tot aan de vensters.

— Stap uit, Aljosja, het is tijd voor het middagmaal, — stelde Zalkind voor.

De ingenieur weifelde: reeds lang had hij een knagend gevoel in zijn maag, maar tegelijkertijd maakte de gedachte aan het in de steek gelaten werk hem onrustig. Zalkind pakte hem bij de hand en trok hem de auto uit.

— Onderwerp je aan je oudere kameraad; hoe vaak moet ik je dit heilige gebod nog herhalen!

Michaïl Borisowitsj werd thuis door zijn kleine vrouw met zwarte, levendige ogen en zijn vijfjarig dochtertje met zwarte krullen en een rond gezichtje verwacht.

— Doe uw jas uit, oom, doe uw jas uit, — zei het meisje haar moeder na.

— Wij hebben haast, Polina Jakowlewna, — zei de heer des huizes. Zijn vrouw was druk in de weer.

Aangenaam verrast door de warmte, de gezelligheid en de properheid van dit huis, waar hij, die eenzaam en bijna dakloos was, zich althans voor een uur geborgen voelde, moest Alexej aan zijn voldoening wel hardop uiting geven. Zalkind verwisselde zijn viltlaarzen voor bontschoenen, die zijn schreden dempten, en hielp zijn vrouw tafeldekken. Mira, zo heette het meisje, wijdde Alexej in haar poppenhuishouden in. Michaïl Borisowitsj bespeurde, hoe het gezicht van de ingenieur een

opgewekte uitdrukking kreeg, hoe het als het ware van buiten af en van binnen uit verwarmd werd.

Langs de wanden van de beide ineenlopende kamers waren planken met boeken van de vloer tot het plafond. Alexej werd er door aangetrokken. Met weemoed dacht hij er aan, dat hij reeds lang niet meer in boeken was weggedoken en weinig las.

— Het heeft lang geduurd, voor ik dit alles verzameld had, boek voor boek. Gelukkig heb ik hier sinds een paar jaar een vaste woonplaats, — zei Zalkind.

De meeste boeken bevatten literatuur over het Verre Oosten, van vertaalde werken van arrogante Japanse generaals over een expansie naar de Oeral tot nieuwe boeken over de landbouw op eeuwig bevroren bodem toe. Alexej bladerde boek voor boek door. Vele ervan zag hij voor het eerst. Hij zwoer bij zichzelf, dat hij de hele bibliotheek van Zalkind zou doorlezen en begon een paar delen Arsenjef te lenen.

Op een aparte plank naast het schrijfbureau lag een klein stapeltje bescheiden uitgaven van schrijvers uit het Verre Oosten en een jaargang van het plaatselijke tijdschrift. Opdrachten op de titelbladen getuigden van de vriendschap van de heer des huizes met de auteurs.

— Zij komen dikwijls bij mij op bezoek, en ik plaag ze er mee, dat ik al deze boekjes in één hand kan vasthouden, — vertelde Zalkind. — Ik ben gewoon jaloers geworden, ik raak uit mijn humeur, wanneer ik een goed boek zie van een schrijver, die niet van hier is. De beste en betrouwbaarste boeken over onze streek moeten bij ons tot stand komen. Als wij het niet doen, wie kan zich dan als autoriteit over het Verre Oosten uitlaten? Hier, blader deze boekjes in je vrije tijd maar eens door.

— De schrijvers, zij die niet naar het front zijn gegaan, houden zich onledig met de beschrijving van gevechtsepisoden, die zij nooit in werkelijkheid gezien hebben. Onze streek is op het ogenblik het diepe achterland, en is inderdaad op de achtergrond geschoven. Juist over het achterland zouden ze dienen te schrijven, hoe het Verre Oosten aan de oorlog deelneemt.

— Neemt het Verre Oosten dan aan de oorlog deel? — plaagde Alexej zijn gastheer. Als antwoord dreigde Zalkind hem met zijn wijsvinger.

Aan tafel prees Alexej alles, waarop men hem onthaalde.

— Waarom eet je zo weinig? — vroeg Zalkind zijn dochttertje luid. — Vind je de vis niet lekker? Je hoort toch, dat oom Alexej ze wel lekker vindt. En hij heeft verstand van lekker eten, daar kun je van op aan, want hij komt uit Moskou!

— Zij heeft de hele ochtend gehuild. Zij is een eindje gaan wandelen, en toen zijn haar tenen bijna afgevroren, — zei Polina Jakowlewna. — Ik moet haar wel alleen laten: ik ben lerares in de Russische taal en literatuur. En ik heb er veel ander werk bij.

— Gehuild? — vroeg Zalkind met voorgewende verontwaardiging. — Jammer, dat ik niet thuis was, ik zou het haar verboden hebben. Wat is dat voor een nieuwe mode, te huilen? Ljonka heeft nooit gehuild.

— Het deed zo'n pijn, — klaagde het meisje. — Als het niet zo'n pijn had gedaan, had ik niet gehuild.

— Je moet je er niets van aantrekken of het pijn doet. Je moet te trots zijn om er aan toe te geven en er om lachen.

Zalkinds gezin werd verbonden door een hechte, evenwichtige en beproefde vriendschap. Hier leefde men opgewekt en met humor, keek men neer op kleine onaangenaamheden en duldde geen uiting van zwakte. Men had een natuurlijke en gewone belangstelling voor elkaar, die niet speciaal ter wille van de gast ten toon gespreid werd, zoals dat in sommige families het geval is.

Zalkind keek zijn vrouw vragend aan; zij begreep wat hij bedoelde:

— Niets geen post, geen brieven en telegrammen....

— Ook niet op het partijcomité van de stad?....

— Van wie verwacht u bericht? — vroeg Alexej.

— Van mijn broers. Ik heb er drie, zij zijn allemaal aan het front en hebben al een hele tijd niet geschreven. Ook van de ouders en zusters van mijn vrouw. Die woonden in Mariopol en sedert het uitbreken van de oorlog hebben wij niets van hen gehoord. En ook van onze zoon Ljonka. Hij heeft in de herfst de marineschool in Wladiwostok afgelopen en is dadelijk op een boot naar Amerika vertrokken, — somde Zalkind op. — Ik heb nog een tweede dochter, oom Aljosja, — glimlachte hij. — Die schrijft ook niet, maar belt tenminste elke dag op. Zij studeert aan de medische faculteit in Roebezjansk.

— In de stad wordt beweerd, dat de Japanners bij de Koerilen een van onze handelsschepen tot zinken hebben gebracht. Is dat waar? — vroeg Polina Jakowlewna. Er gleed een schaduw van ongerustheid over haar gezicht.

— Ja, dat is zo, — zei Michail Borisowitsj en keek zijn vrouw recht in de ogen.

— Ik zal even koffie zetten, — zei zij opstaande.

— Blijf zitten, ik doe het zelf wel even.

Hij begon op een electricch komfoor koffie te zetten. De heerlijke geur doortrok het hele huis.

— Ach, een plaag zijn die Japanners! — zei Zalkind. — Een plaag, waarmee wij al een paar jaar lang heel wat te stellen hebben. — Hij draaide zich naar Alexej om. — Ik heb mijn eigen rekening met hen te vereffenen. Twintig jaar geleden was ik commissaris bij een groep partizanen. In wreedheid en bestialiteit doen de Japanse fascistten niet onder voor de Duitse. Als zij ons mochten aanvallen, zouden wij de vrouwen en kinderen naar de tajga moeten evacuëren. Maar zij zullen niet aanvallen. De oude Batoerin heeft gelijk: zij wachten op de val van Moskou. En daar kunnen ze lang op wachten!

Zalkind ging kopjes halen.

— In 1921 hebben Japanse soldaten voor de ogen van Michail Borisowitsj zijn boezemvriend letterlijk aan stukken gereten, — zei Polina Jakowlewna zacht. — Ljonka is de zoon van die kameraad. Wij hebben hem geadopteerd, toen hij nog geen drie jaar oud was.

Teruggekeerd op het hoofdkantoor, dook Alexej ongeduldig weg in het werk. Topolef was al naar huis gegaan, maar had op Kofsjofs bureau zijn met ronde, duidelijke hand geschreven bevindingen over de onkostenberekening en de rationalisatievoorstellen achtergelaten. De oude man had het nodig gevonden in de berekening veranderingen aan te brengen, die de kosten van houten gebouwen verminderden. Van de voorstellen van het traject ondersteunde Topolef er twee: een methode voor een eenvoudige en snelle vervaardiging van dakspanten en een richtlijn voor het vervoer van buizen op vrachtwagens. Alexej ontbood de ingenieur van het bureau voor onderzoek van uitvindingen van arbeiders en beval hem de door Topolef goedgekeurde technische vervolmakingen uit te werken en naar de posten te zenden.

Aarzelend keek Petjka Goedkin het kantoorvertrek binnen. Hij wachtte reeds lange tijd ongeduldig op de afdelingschef. Alexej bestudeerde de berekening en de schets, terwijl Petjka hem met ongerustheid gadesloeg. Tot verwondering van de technicus maakte Kofsjof geen aanmerkingen en prees zelfs het herziene werk. Over hetgeen er die morgen was voorgevallen, repte hij met geen woord. Nog onder de indruk van de hartelijke sfeer in het huis van Zalkind, haalde Alexej de jonge constructietekenaar naar zich toe:

— Goed werk, vriend! Ga nou maar wat feestvieren, in de club is vanavond een bonte avond en er wordt gedanst.

In zijn verlegenheid kon Petjka geen woorden vinden om te antwoorden; hij pakte de tekening en stormde naar de deur, waarbij hij in zijn haast een stoel omgooide.

Alexej ging naar de ontwerptekenaars. Samen begonnen zij de nog niet uitgewerkte plaatsen van het project te bespreken. Het grootste zorgkind was het onopgeloste vraagstuk, hoe de bedding in de zeeëngte gegraven moest worden. De ingenieurs toonden grote belangstelling, toen Alexej hun meedeelde, dat Groebiski tegen de grondstellingen van het nieuwe project een officiëel protest had ingediend.

— Wij kunnen elke dag naar Roebezjansk ontboden worden. Wij moeten ons haasten, wij mogen geen minuut verloren laten gaan, — zei Alexej bezorgd.

In het bijzijn van Kofjof lieten de ingenieurs zich er niet over uit, wat zij van Groebiski's optreden dachten, maar zodra Alexej was heengegaan naar de telefooncentrale om de tweede post op te bellen, ontbrandde er in de ontwerpkamer een heftig dispuut. Het merendeel der werkers zwoegde hard en consciëntieus aan het nieuwe project, doch niet iedereen was volkomen overtuigd van de juistheid van Beridze's ideeën. Nog steeds vonden sommige ingenieurs de voorstellen over de verlegging van het traject naar de linkeroever van de Adoen en het aanleggen van de pijpleiding door de zeestraat in de winter twijfelachtig. Alleen Foersof, een goed gekleed man met een knap, gesoigneerd gelaat en grijs haar, had geen goed woord voor het nieuwe project over.

— Pjotr Jefimowitsj Groebiski heeft een edele taak op zich genomen, en ik ben verrukt over zijn moed, — verklaarde Foersof in gezwollen taal. — Velen van ons zijn het in hun hart met hem eens, maar durven hem niet bij te staan door dit te laten blijken.

— Praat niet uit naam van velen! — weerde Kobzef scherp af, terwijl hij zijn verwilderde hoofd van zijn tekenbord ophief. — Daar zit hem juist de kneep, dat Groebiski niets biedt om te ondersteunen. Niemand zal het toch in zijn hoofd halen het nu nog op te nemen voor het oude project, nu het door het leven zelf verworpen is!

— U hebt toch zelf de ideeën van deze heetgebakerde Kaukasiër verworpen, Anatoli Sergejewitsj, — bracht Foersof in herinnering.

— In het begin was ik er tegen, maar nu niet meer. Mij gaat het lot van het bouwbedrijf aan het hart. Het hangt van het project af, en daarom ben ik bereid al mijn krachten er aan te geven.

— En bent u voor de linkeroever? U, die uitstekend weet, waarom Groebiski indertijd die gedachte heeft opgegeven?

— Het is de hoogste tijd dat wij, ontwerptekenaars, ophouden

met dat gezwam over de linker- en rechteroever, — zei Kobzef op vaste toon. — Het besluit is in wezen aanvaard, en wij dienen de rechteroever te vergeten. De toekomst zal aantonen, of Beridze gelijk heeft. Nu ik hem beter heb leren kennen, ben ik in hem gaan geloven en ik ben er van overtuigd, dat hij ons weldra nieuwe en doorslaggevende bewijzen van de juistheid van zijn beslissing zal geven.

— Zalig is hij, die gelooft, — grijnsde Foersof giftig, terwijl hij de shawl om zijn hals recht trok. — Ik heb geen vertrouwen in Beridze.

Kobzef sprong op en wierp zijn lineaal en passer zo heftig weg, dat de scherpe punt zich in de tekening boorde.

— In de eerste dagen van onze samenwerking met Beridze en Kofsjoef was het nog te vergeven, dat wij aarzelend stonden tegenover sommige vernieuwingen. Nu is dat niet meer te verontschuldigen. — De gewoonlijk zo zachtmoedige Kobzef sprak nu op energieke en harde toon. — Onlangs heeft Kofsjoef in deze kamer gezegd: „Wij zijn hier allemaal de mede-auteurs van het nieuwe project. Vele dingen zijn ons nog niet duidelijk, maar toch zullen wij het klaarspelen.” Ik heb Kofsjoef niet tegengesproken, want ik was het met hem eens. Schijnbaar spraken ook de anderen hem niet tegen, omdat zij eerlijk en oprecht aan het project werken. Als wij twijfelen, doen wij dat uit liefde voor het bouwbedrijf. Maar zeg eens, Foersof, waarom hebt u Kofsjoef niet tegengesproken? U beschouwt uzelf toch niet als mede-auteur van het nieuwe project? U staat aan de kant van Groebiski, de vervaardiger van het oude ontwerp.

— Wind u niet zo op, Anatoli Sergejewitsj! — zei Foersof verzoenend: — Mag ik er dan niet mijn eigen mening op nahouden, die ik kan uiten, wanneer ik wil? Om hemelwil, maak u niet zo kwaad, ik wil volstrekt geen ruzie met u krijgen.

— En ik ben niet van plan met u nog zoete broodjes te bakken en ik ga de hoofdingenieur en de afdelingschef vragen ons te bevrijden van uw dubbelzinnig aandeel in het werk aan het project!

— Juist! Hij holt twintig keer per dag naar Groebiski. Laat hij daar maar voorgoed blijven! — liet Petjka zich horen. Aan zijn tekenbord gezeten, had de technicus verontwaardigd naar Foersof geluisterd en het deed hem goed, dat Kobzef hem op zijn nummer had gezet.

Terwijl zijn medewerkers aan het twisten waren, voerde Alexej van de telefooncentrale uit gesprekken met de posten. Hij werd opgebeld door de tractorist Silin, die met zijn „slakkenhuis” behouden op de tweede post was aangekomen en vroeg

of hij zich op de posten mocht ophouden, indien zijn hulp werd ingeroepen, of dat hij, zonder ook maar ergens op te letten, zich regelrecht naar de zeestraat moest haasten. Op de tweede post had men hem verzocht te helpen bij de vervaardiging van een bulldoser om de wegen sneeuwvrij te maken en twee onklaar geraakte tractoren te repareren.

— Eerlijk gezegd, heb ik hier ook een persoonlijke aangelegenheid te regelen, — verklaarde Silin. — Hier dichtbij is het bosbouwbedrijf, waar ik vroeger gewerkt heb. . . . Mijn vrouw heeft mijn plaats als tractorist daar ingenomen. Ik heb met haar een belangrijke zaak te bespreken.

— Ik ben van mening, dat u beslist op de posten moet blijven, wanneer men uw hulp nodig heeft, — antwoordde Alexej. — Blijft er natuurlijk niet te lang, anders bereikt u de zeestraat nooit. Met uw persoonlijke aangelegenheden heb ik niets te maken. Als u een belangrijke kwestie met uw vrouw te bespreken hebt, kunt u het naar hartelust doen.

Er werd op de lijn gelachen. Silin meende kennelijk, dat Kofsjof de spot met hem dreef.

— U moet niet denken. . . ., — klonk zijn stem. — Geen haar op mijn hoofd denkt er aan, domme dingen uit te halen. Ik wil het er met haar over hebben, of wij onze spaarcenten niet beschikbaar zullen stellen voor de aankoop van een tank. Misschien hebben wij wel genoeg voor een hele tank.

De onbekende, die het gesprek afluisterde, floot verwonderd.

— Mooi zo, kameraad Silin. Noch ik noch Filimonof twijfelen aan uw eerlijke bedoelingen. U moet naar eigen goeddunken handelen, al naar gelang de situatie. Wat die tank betreft, dat juich ik van harte toe. Ik kan zelfs wel wat bijspijkeren, als jullie niet genoeg hebben. . . .

Nu meldde Melnikof zich door de telefoon. Hij vroeg:

— Hebt u mijn geschrift ontvangen?

— Nee. Wat voor een geschrift?

— Ik heb een gedachte uitgewerkt. Misschien doet zij een methode aan de hand voor het graven van de bedding in de zeeëngte.

— Dat geschrift van jou zal over een jaar of drie wel komen aansukkelen. Zeg liever in een paar woorden, wat jij hebt uitgebroed.

— Het eerste stadium van het werk is het blootleggen van de bodem van de zeeëngte, — overschreeuwde Melnikof de andere stemmen. — Dat bereiken wij door het werk geleidelijk aan van boven af te bevriezen. Naar mate het water bevriest, verwijderen wij het ijs en zo vormt zich dan vanzelf een soort gang in

het ijs. Wanneer de bodem eenmaal blootligt, begint het tweede stadium van de procedure: dan graven wij met behulp van machines de bedding uit.

Alexej zweeg, hij dacht over het voorstel na.

— Hallo, kameraad Kofsjof, waar ben je gebleven? — riep Melnikof.

— Ik ben hier! Ik denk na over de waarde van je idee. Zij bevalt mij niet al te best!

— Waarom niet?

— Bevriezing kun je toepassen op een of ander riviertje, maar wij hebben te doen met een zeeëngte van twaalf kilometer. Natuurlijk zullen wij jouw voorstel overwegen, wanneer wij het geschrift ontvangen. Ik zeg je slechts mijn eerste indruk.

Eindeloos volgde het ene werk op het andere. Alexej begon het krantenartikel te schrijven. Hij werd gestoord door de komst van Gretsjkin.

De chef der ontwerpafdeling mokte nooit lang en hij was de onaangenaamheden tijdens de militaire opleidingscursus van die ochtend reeds vergeten.

— Wij moeten allebei bij Batmanof komen. Hij vroeg, waar het antwoord op het telegram van het volkscommissariaat en het bevel over de organisatie der winterwerkzaamheden bleven. De directeur zat te foeteren en heeft ons op het matje geroepen.

Samen stelden zij een lang telegram aan het volkscommissariaat op. Daarna keken zij de calculaties der hulpmiddelen door, die nodig waren voor de winterwerkzaamheden, en bespraken in grove trekken de inhoud van het bevel. Hierbij werden zij onderbroken door het bellen van de telefoon: zij werden opnieuw bij de directeur ontboden. Zij gingen naar hem toe, nadat zij overeengekomen waren met geen woord over het bevel te reppen.

Bij Batmanof zat Beridze geconcentreerd op een stuk papier iets uit te rekenen, lustig aan zijn pijp trekkend. Wasili Maximowitsj wierp een vluchtige blik op het telegram, ondertekende het en keek de ingenieur en de chef der ontwerpafdeling afwachterend aan.

— Wel? Is dat alles?

— Wat dan nog meer? — vroeg Gretsjkin onnozel.

— Moét je die engeltjes zien, Georgi Dawydowitsj! Zij hebben niet het minste vermoeden, waarom ik hen hier heb laten komen. Zie je, zij dachten zich met een telegrammetje van mij af te maken. Waar is het bevel, waar zijn de calculaties? Ze moesten al lang op mijn bureau liggen. Begrijpt u wel, dat dit

een belangrijk document is, de aanwijzingen voor de voorbereiding tot de aanval? Begrijpt u dat of niet?

— Zeker, begrijpen wij dat, — zei Gretsjkin.

— Wat aarzelt u? Geef op!

— Het bevel is nog niet gereed.

— Denkt u het tegen de lente te geven?

Gretsjkin verontschuldigde zich door gebrek aan tijd.

— Je weet gewoon niet, wat je het eerst moet doen. Alles is even dringend en extra dringend. . . . De machine draait op volle toeren, het is niet bij te benen. . . .

— U hoeft niet zo te jammeren, ik kan toch van een etmaal geen achtenveertig uur maken? Zegt u liever ronduit, wanneer ik het bevel te zien krijg. En u? Komt u ook tijd te kort, weet u ook niet, wat u het eerst moet doen? — vroeg Batmanof aan Kofsjof.

— De tijd is natuurlijk krap aan. Maar u kunt ons toch ook niet meer tijd geven. Ik wil op mijn beurt aan u vragen: hebt u de termijn verkort? Wij moeten u morgen het bevel ter hand stellen en u veegt ons vandaag al de mantel uit.

— Ik heb de termijn niet verkort, maar ik moet wel zo te werk gaan. Binnen een week krijgt men niets van u gedaan, terwijl iedere dag voor ons van het grootste belang is.

— Morgen hebt u het bevel, — beloofde Alexej.

In de wachtkamer viel Gretsjkin tegen Kofsjof uit:

— Hoe heb je dat nou zo stom kunnen beloven? Hij had er toch zelf geen ogenblik op gerekend, morgen het bevel te krijgen. Door jouw toedoen kunnen wij nu de hele nacht hier zitten zweten. Ik heb een gezin, ik wilde een beetje vroeger naar huis gaan, het is vandaag tenslotte toch een feestdag.

Terwijl zij de trap afliepen, bedaarde de chef der ontwerpafdeling, wiens woede nooit van lange duur was, en stelde gastvrij voor:

— Wij zullen bij mij gaan werken. In mijn kantoor is het lekker warm.

Inderdaad kon men bij Gretsjkin zelfs zijn jas uitdoen: door een hoek van de kamer liep de hoofdbuis der stoomverwarming. De chef der ontwerpafdeling ging aan zijn schrijftafel zitten, zijn gezicht kreeg dadelijk een gewichtige en solide uitdrukking. Er kwamen drie medewerkers binnen; zij gingen naar huis en wilden hem meelokken.

— Loopt naar de duivel! — zei Gretsjkin goedmoedig tot hen.
— Ik herhaal: loopt naar de duivel en doet de deur achter je dicht. — Hij spreidde de papieren voor zich uit, sperde zijn ogen wijd open en klaagde: — Chef der ontwerpafdeling te zijn is

wel het gruwelijkste lot, dat een mens zich kan voorstellen. Altijd zitten ze achter je vodden, altijd krijg je op je duvel, niemand heeft een goed woord voor je over! Anderen gaan met verlof, ik ben van mijn leven nog niet geweest. Ik heb twee onderscheidingsmedailles gekregen, maar ik kan ze niet gaan halen. Ik kan die puist hier niet eens laten wegsnijden, die groeit maar lustig verder! — Hij drukte met zijn vinger op het uitwas onder zijn kin. — Eén keer mocht ik dan toch eindelijk ook eens met verlof. Nauwelijks had ik mijn koffer gepakt, of daar brak de oorlog uit, en al mijn plannen vervlogen in rook.

Zij deden de deur op slot en spraken af nergens op te reageren, of er nu op de deur geklopt werd of dat de telefoon ging. Kofsjof tekende een grafiek, Gretsjkin ontwierp het inleidende gedeelte van het bevel. Zo zaten zij eendrachtig een uur of drie ononderbroken te werken, totdat Lizotsjka, die de pogingen om haar man op te bellen had opgegeven, Gretsjkin kwam halen. Nauwelijks hoorde Gretsjkin haar stem op de gang, of hij verbleekte van schrik, veegde de papieren van het bureau en snelde naar huis.

VIJFTIENDE HOOFDSTUK

Na middernacht

De ingenieur, die dienst had in de afdeling, stond versteld, toen hij Alexej ontwaarde; het was reeds ver na middernacht en er was vrijwel geen sterveling meer in het hele gebouw. Alle werkers wilden, evenals Gretsjin, in huiselijke kring deze ongewone werkdag op feestelijke wijze besluiten.

— Alleen de directeur en de partij-organisator zijn nog hier, — berichtte de dienstdoende ingenieur. — Kameraad Beridze is hier geweest, hij heeft een briefje achtergelaten, het ligt op uw bureau.

— Waar zit je? — vroeg Georgi Dawydowitsj. — Ik heb je overal gezocht. Jij bent mij helemaal vergeten. Wij moeten de dag van vandaag toch een beetje vieren. Ik wil je erg graag zien en zal bij Fedosof op je wachten. Hij zegt, dat jij beloofd hebt te komen. . . .

Het briefje had met kennelijke vertraging zijn doel bereikt: zo laat kon men niet meer op bezoek gaan. Bovendien wist Alexej niet, waar Fedosof woonde. Het lokte hem niet naar huis te gaan, naar zijn koude en ongezellige kamer, en Alexej zat moederziel alleen in zijn kantoorvertrek. Hij begon het door Zalkind bestelde artikel te schrijven, maar de indrukken van de dag lagen nog te vers in het geheugen en beletten hem zich te concentreren.

In de gang klonken voetstappen. De deur ging open en Fedosof trad binnen. Vrolijk en zelfs licht aangeschoten, met rode wangen en stralende ogen, vertelde hij, dat Batmanof hem van huis had ontboden en er niet voor was teruggedeinsd hem voor de derde keer op deze feestdag een uitbrander te geven.

— Ik ben blij, dat ik jou tenminste heb aangetroffen, dat maakt al wat ik heb doorstaan en mijn tocht door de ijzige

koude goed, — meende Fedosof. — Kom mee, bij mij zitten een heleboel leuke lui. Alleen jij ontbreekt er aan. Georgi Dawydowitsj is er ook, die zit op jou te wachten....

Tot Fedosofs teleurstelling troffen zij het grote gezelschap niet meer aan. Tijdens de afwezigheid van de gastheer waren de gasten naar huis gegaan. Slechts vier verwoede préférence-spelers smeten de kaarten op tafel, die vlak bij de kachel geschoven was. Ook Zjenja Kozlowa was hier, zij zat verveeld op de divan te soezen. Het meisje begroette Alexej met onverholten vreugde.

— Ik voelde, dat u toch zou komen.

— Onthaal hem, speel jij maar voor gastvrouw, — zei Fedosof.

Zjenja ontruimde een hoek van de tafel en vertelde:

— Beridze had er de p... over in, dat u niet gekomen bent. Hij is met Tanje net naar de Start gegaan. U weet, dat zij morgen vroeg met haar colonne naar het traject vertrekt.

Fedosof kwam met de wodkaflles op Alexej toe:

— Jij krijgt een beetje meer, Zjenja en ik wat minder. De traditie getrouw, worden laatkomers gestraft.

Alexej hield het glas wodka in zijn hand en keek Fedosof en Zjenja goedmoedig aan. Het was toch maar goed, dat zijn eenzaamheid verstoord was. Alleen zou Georgi Dawydowitsj er nog bij moeten zijn! Jammer, dat zij elkaar gemist hadden.

— Uw toast ken ik-al, die behoeft u niet uit te spreken, — zei Zjenja. — Op Moskou, nietwaar? — Zij verklaarde Fedosof: Hij drinkt niet, maar áls hij drinkt, dan alleen op Moskou, niet anders.

— Iedereen, die vandaag het glas heeft opgeheven, heeft op Moskou gedronken en niet anders, — antwoordde Alexej. — Op het feit, dat Stalin in Moskou is. Op de parade op het Rode Plein.

— Uitstekend, daar wil ik ook nog een glaasje op drinken, — viel Fedosof hem bij.

Alexej sprak ernstig en met gevoel: aan deze zevende November zou hij zijn leven lang terugdenken. Hij had in één dag zoveel doordacht en doorvoeld. En nog nooit had hij met zulk een élan gewerkt.

Hij dacht aan zijn gesprek met Zalkind. Was dat heus vandaag geweest? Van de wodka ging er een warme golf door zijn lichaam. Zjenja zette hem vol zorg allerlei lekkernijen voor.

De gastheer werd naar de aangrenzende kamer geroepen, waar de kaartspelers ruzie hadden gekregen.

— Ik laat jullie alleen. Met je beiden zullen jullie het genoeglijker vinden, — zei Fedosof gastvrij.

— Hij heeft gelijk, met ons beiden is het genoeglijker, — herhaalde Zjenja, toen Fedosof de kamer had verlaten. — Of vind ik dat alleen maar zo? — Alexej reageerde niet op haar woorden en Zjenja vroeg: — Weet u, wat ik van u wil? Kunt u het niet raden? Denk er maar eens over na, ik ben zo terug.

Zij kwam terug met een bord bevroren vossenbessen en twee glazen.

— U hebt het natuurlijk niet geraden. — Zij reikte hem een glaasje rijsbessenlikeur en nam zelf het andere. — Ik ben vandaag jarig, was u dat vergeten? Speciaal ter ere daarvan wil ik met u klinken. Wee uw gebeente, als u weigert!

— Waarom zou ik weigeren? — vroeg Alexej, en hij dronk zijn glas in één teug leeg. — Nu is het uw beurt. Gefeliciteerd, Zjenja. Wat moet ik u wensen? Dat de oorlog met uw volgende verjaardag zal zijn afgelopen?

— U bent mij te vlug afgeweest, want ik wilde broederschap met u drinken, — zei Zjenja. — Nou, vooruit. Eet die vossenbessen op. U hebt verteld, dat ze u in uw droom op aardbeien getraceerd hebben. Die heb ik niet, maar dit is toch ook niet te versmaden.

Zjenja's ongedwongenheid en onbekommerde opgewektheid amuseerden Alexej, de fijngevoelige goedheid van het meisje ontroerde hem. Zjenja's belangstelling voor hem beschouwde hij als een uiting van de haar aangeboren behoefte aan gezelschap. Zij kende iedereen, iedereen maakte graag grapjes met haar. Ook hij vond het prettig, met Zjenja te zitten praten. „Tanja is veel mooier, maar Zjenja valt bij de jongelui zeker niet minder, zo niet meer, in de smaak, om haar levenslust en haar zonnig karakter,” — overwoog Kofsjof.

— Nu ik jarig ben, mag u mij niets weigeren, — verklaarde zij.

— Natuurlijk niet.

— Laten wij gaan dansen!

— Wij hebben geen muziek.

— Jawel, in mij.

Met haar ijle, klare stem begon zij schertsend een vlot liedje te zingen, waarbij men heel goed kon dansen.

— Vooruit, sta op, — drong Zjenja aan.

Alexej schudde het hoofd.

— Wij hoeven toch niet te dansen. Laten wij liever wat zitten praten. . . .

— Wat bent u een dikhuid. Als jarige zou ik boos op u moeten worden, maar dat speel ik niet klaar. Ik zal wel in mijn eentje dansen.

Al zingend zwierde Zjenja luchtig om Alexej heen, terwijl zij hem voortdurend met lieve ogen aankeek. Fedosof klapte van de andere kamer uit in zijn handen.

Zjenja's blik en dit eenzame applaus stonden Alexej niet aan. Zijn stemming was ineens bedorven. Vervreemd ging hij ergens in een hoekje zitten. Zjenja sloeg hem gade, en toen dit haar verveelde, kwam zij weer op hem toe.

— U bent opeens helemaal veranderd: Gretsjin moet u nodig roemen om uw altijd evenwichtige humeur. U hebt u toch niet aan mij geërgerd?

— Nee, waarom zou ik mij aan u ergeren?

— Kunt u niet eenmaal een beetje minder treurig en minder somber kijken, al was het maar terwille van mijn verjaardag? Het staat u beter, als u vrolijk bent.

— Een mens kan toch niet altijd vrolijk zijn? Iemand, die altijd maar lacht, is onuitstaanbaar.

— Ik heb mij nodeloos verheugd, dat Fedosof weggegaan is. Wij zijn toch met ons drieën, — zei Zjenja onverwacht. Op zijn onuitgesproken vraag antwoordde zij: — Aan uw zijde staat zij. Is het niet zo?

— Ja aan mijn zijde staat zij. Dat is zo.

— Ik had het nooit voor mogelijk gehouden, dat iemand ver weg en toch zo dichtbij is. Waarom is er niemand, die zo van mij houdt als u van uw Zina houdt!

— Dat komt wel. En u zult ook nog wel eens echt van iemand gaan houden.

— En hoe weet u, dat ik dat al niet doe?

Kofsjoef keek haar aan, als om haar woorden te toetsen.

— Nee, u ziet er niet uit als iemand, die een grote liefde in zich draagt. U stelt zich de liefde als een pretje voor. Liefde — dat is iets anders. Wanneer u eenmaal werkelijk bemint, zult u dit pas begrijpen.

Zjenja was gekrenkt door zijn woorden. Maar een ogenblik later schudde zij haar hoofd met het prachtige haar.

— Dan ben ik maar blij, dat mijn gevoel van liefde anders is! Ik wil geen ander. Wat heeft het voor zin je zelf te kwellen en te zitten kniezen, zoals u of Olga!

— Wat een vergelijking! Ik zit niet te kniezen, ik verlang naar haar nabijheid. Mijn liefde geeft mij kracht. Olga's liefde daarentegen is een ongeluk, waarvan zij zich bevrijden moet.

— Wat is dat ingewikkeld! — zei Zjenja met gefronst voorhoofd. — Je kunt er beter niet over spreken, je raakt er alleen maar door uit je humeur.

Alexej lachte en pakte het meisje bij de hand: roerend was

deze kinderlijke wens zich verre te houden van al wat ingewikkeld en moeilijk was.

— Waar lacht u om? — vroeg Zjenja, die tevreden was, dat zijn goede stemming was teruggekeerd.

— Zo maar.... Als ik naar u kijk, dan denk ik er aan.... hoe ik zelf was....

— Hoe u in uw jeugd was? — vroeg Zjenja spottend.

— Ja, in mijn jeugd.... Laten wij zeggen, een half jaar geleden.

— Hoe was u dan? Dat is interessant. Die andere, die jeugdige Aljosja zou mij stellig beter bevallen zijn. Die was waarschijnlijk....

— Wacht, Zjenja, — viel Kofsjof haar in de rede.

Hij wist zelf niet, waarom hij over zichzelf begon te vertellen. Het was, of Alexej zich liet meeslepen door iets, wat hem in beroering bracht. Hij begon zijn verhaal met te vertellen, hoe hij uit het hospitaal naar huis was teruggekeerd. Alles was als vroeger: de hobbelige straat, het rode huis met de ongezellige, verwaarloosde woningen, zijn ouders en ook zijn spullen, alles op zijn oude plaats. Maar thuis gekomen, begreep Alexej, dat hijzelf veranderd was, dat hij niet meer dezelfde was als vroeger. Slechts drie maanden scheidde hem van het verleden, en dat verleden scheen hem nu een lang vervlogen en onbekommerde kindertijd....

— Als ik zo naar u kijk, roert het mij, hoe u zich zonder voorbehoud overgeeft aan vreugde, vermaak en dansen. Ik weet, dat het bij mij net zo was. Maar nu zou ik zo niet kunnen zijn, het doet mij zelfs vreemd aan mij zo voor te stellen....

— Aljosja, en waar zit Zina eigenlijk? — vroeg Zjenja. — U zegt nooit een woord over haar.

— Zonder bij mijn ouders aan te gaan, liep ik regelrecht naar haar toe. Ik had een vaag gevoel van angst, dat ik haar niet zou aantreffen... En ik heb haar ook niet aangetroffen... Zina was daar, vanwaar men mij, toen ik door bloedverlies was uitgeput, had weggedragen... Zij is vastberaden hardnekkig... Een week nadat ik in dienst was gegaan, wist Zina te bereiken, dat zij ook naar het front werd gezonden.

Alexej vertelde.... In de kamer, waar zij tezamen die weinige gelukkige dagen doorgebracht hadden, herinnerde alles aan haar. Hij had toevallig een kort briefje van haar gevonden, dat tussen de papieren verloren was gegaan. Hij was gestuit op een vel tekenpapier, dat op het tekenbord was vastgeprikt. Zij had geen tijd meer gehad te tekenen, de oorlog was er tussen gekomen; het vel was met allerlei krabbels volgetekend. De hele

avond had hij naar dit vel zitten kijken, als was het een betoverend schilderij. Deze streepjes, krabbels en halen waren vol van een diepe, slechts voor hem toegankelijke betekenis. Toen hij de straat op kwam, herinnerde hij zich, hoe zij hier, hand in hand, met hun beiden liepen en hoe een vrouw, die hen toevallig tegenkwam, hun geroerd toewenste, dat zij net zo gelukkig, hand in hand, door het hele leven mochten gaan. . . . Kleine en voor een buitenstaander misschien bespottelijke, voor hem echter belangrijke en zinvolle détails van zijn korte huwelijksleven met Zina kwamen eindeloos in hem op. . . . Het was onbegrijpelijk, hoe dit alles zich zo diep in zijn geheugen had gegrift, wat vroeger terloops, schijnbaar ongemerkt, voorbij gevlogen was. . . .

— Aljosja, — viel Zjenja hem in de rede. Rillend haalde zij de schouders op. — Als u het niet vervelend vindt, breng mij dan mijn halsdoek, wilt u? Hij is in de kamer hiernaast, ik heb geen lust op te staan.

Alleen gebleven, trachtte Zjenja te begrijpen, waarom Alexej's verhaal haar gekwetst had, waarom zij hem in de rede was gevallen.

Fedosof wierp zijn kaarten neer en ging met Alexej Zjenja's halsdoek zoeken.

— Zo amuseren wij ons nu: een spelletje *préférence*, een glaasje wijn, flirtations, kushanden en wat dies meer zij. Ouderwetse methoden om de tijd zoek te brengen. Terwijl ik juist zat te kaarten, overwoog ik bij mijzelf, dat ik op een dag als vandaag *préférence* zit te spelen! Weet u, Alexej Nikolajewitsj, wat ik vind? Ons privéleven is in sommige opzichten de meest reactionnaire kant van ons bestaan. Wij hebben een nieuwe wijze van arbeiden, er is in ons een andere verhouding tot bezit gegroeid en ook ons plichtsbesef is nieuw. Maar ons privéleven is in vele opzichten onveranderd. . . .

— Hoe oud bent u, man? — vroeg Alexej.

— Vierendertig.

— Dan is het tijd een gezin te stichten. Een gelukkige huiselijke haard, vrouw en kinderen, — dan zullen er geen gedachten over het reactionnaire karakter van ons privéleven meer in u opkomen. En dan hebt u ook geen behoefte meer aan wijn en kushanden.

— U zegt dit natuurlijk op grond van een degelijke ervaring in dit opzicht, — merkte Fedosof hatelijk op, maar dadelijk hierna bekende hij in een opwelling van triestheid: — Overigens hebt u de spijker precies op de kop geslagen, beste vriend. In onze kringen is helaas de wijsheid in zwang: „Benut je jeugd,

anders verstrijken de jaren, zonder dat je iets hebt om aan terug te denken. . . ." En ik heb geboemeld. Maar ik heb niets om aan terug te denken. Het blijkt, dat ik die ene voor alle heb geruild. . . .

— U moet trouwen, waarom zou u filosoferen?

— Ik heb Zjenja het hof gemaakt, wilde met haar trouwen, maar u bent er tussen gekomen! — lachte Fedosof.

Toen Alexej in de kamer was teruggekeerd, legde hij Zjenja de halsdoek om de schouders. Haar gezicht leek ingevallen. Had zij gehuild? Alexej keek het meisje onderzoekend aan. Zat er misschien toch een kern van waarheid in hetgeen Fedosof als grap gezegd had?

— Wat is er met u aan de hand, Zjenja? — vroeg hij voorzichtig.

— Ik voel mij een beetje terneergeslagen. Ik begrijp niet, waarom. Zou het komen, doordat ik heimwee heb naar het leven, zoals het vóór de oorlog was, of ben ik vandaag eenvoudig in een kregale bui?

— Goed, wij zullen de herinneringen laten varen.

— Nee, vertel verder! Ik wil alles tot het eind toe horen.

— Maar er zit juist geen eind aan deze geschiedenis.

— Vertelt u maar!

Kofsjoef stribbelde tegen. Maar het verlangen dat, wat geweest was, nog eens met nieuwe ogen te zien, bleek zo sterk, dat hij wederom wegdook in herinneringen. Het was hem, of hij alles opnieuw beleefde.

Alexej vergat Zjenja's aanwezigheid. Zijn verhaal brak af. Hij liet het hoofd zakken. Was dat alles werkelijk pas kort geleden geweest?

Met wijd geopende, droevige ogen keek Zjenja naar hem. Toen sprong zij plotseling op en snelde snikkend de deur uit, terwijl zij haar halsdoek over de grond achter zich aan sleepte. . . .

Onthutst stormde Alexej haar na; hij zocht het hele huis door, maar vond haar niet. Hij liep de straat op. In het maanlicht was het licht als overdag. De hemelkoepel met zijn ontelbare stippen van sterren had een matte, lichtgroene kleur. Aan de horizon rustte de koepel op een frambozenrode trillende streep licht. De sneeuw glinsterde.

Alexej keek rond en ontwaarde Zjenja. Zij zat op een boomstronk, haar gestalte tekende zich tegen de sneeuw donker af. Hij trad op haar toe.

— Wat is er met jou! Waarom ben je weggehold?

— Het is niets, Aljosja, maak je maar niet ongerust, — zei zij